

श्रीमद् राजचन्द्र
प्रणीत

तत्त्वज्ञान

मार्थे

प्रकाशक

मनुभाई भ मोदी, अध्यक्ष

धोमद राजचन्द्र आश्रम,

स्टेशन जगास, वाया आश्रम

पोस्ट मोरिया-३८८१३ (गुजरात)

चौपी प्राप्ति

प्रत ३२००

विक्रम संवत् २०४२

ईस्वी सन् १९८६

मुद्रक

वर्द्धमान मुद्रणालय

वाराणसी-२२१००१

અહો સત્પુરુષના વચનામૃત મુદા અને સત્સમાપમ !

મુપુપ્ત ચેતનને જાગૃત કરનાર

પડતો વૃત્તિન સ્થિર રાખનાર,

દર્શનમાવણી પણ નિર્બોધ,

અપૂર્વ સ્વમાવને પ્રેરક,

સ્વરૂપ પ્રતીતિ અપ્રમત્ત સયમ અને

પૂજ ધીતરાગ નિવિકલ્પ સ્વમાવના કારણમૂત,-

છેન્ને અયોગી સ્વમાવ પ્રગટ કરી

અનત અગ્યાનાથ સ્વરૂપમા

સ્થિતિ કરાવનાર !

ત્રિકાલ જયવત વર્તો !

ૐ શાંતિ શાંતિ શાંતિ

—ધીમહી રાજચંદ્ર

અનુક્રમણિકા

ગદ્ય વિભાગ —

મવર	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	પુણ્યમાળા	૧
૨	મહાનીતિ	૧૬
૩	બવીસ યોગ	૫૩
૪	સ્મૃતિના રાગવા યોગ્ય મહાશાયો	૫૬
૫	વચનામૃત	૫૭
૬	હોદ્દા વાચ્યો	૭૧
૭	પ્રમાદને સ્થાપ આત્મા	૭૨
૮	અનનાનુષધી ક્રોધ	૭૪
૯	નીચતા દોર ન આપવા ગીર્ણ	૭૬
૧૦	કર્મ એ જરૂર વસ્તુ છે	૭૭
૧૧	યમગતિ વિવિધ છે નિરતર મેત્રી પ્રમોદ	૭૯
૧૨	હોજુ માર્દી છોધ મા	૭૯
૧૩	નિરાવાધરમે જની મનોવૃત્તિ વહ્યા કર છે	૮૦
૧૪	માર્દી આટલુ તાર અવશ્ય કરવા જેવું છે	૮૧
૧૫	શમજીને અલ્પભાષી બનાવન	૮૩

૧૬	સહજ	૮૪
૧૭	નીચના નિયમો પર ચઢુ લ ૧ આપવું	૮૫
૧૮	મહાવીરના ઘોષને પાત્ર કોણ ?	૮૬
૧૯	હે ઓવ ! તુ ધમા માં	૮૭
૨૦	વિશ્વાસપો ઘર્તી અયથાં	૯૧
૨૧	'અણુછતુ' યાચા વગરનું	૯૧
૨૨	સહજ પ્રકૃતિ	૯૨
૨૩	વચનાવલી	૯૩
૨૪	પુરાણપુરુષને નમોનમ	૯૫
૨૫	જીવ સ્વભાવે દોષિત છે	૯૯
૨૬	જે જે પ્રકારે જાત્માન ચિંતન કર્યો હોય	૯૯
૨૭	હે પરમકૃપાલુદેવ !	૧૦૦
૨૮	મુમુક્ષુ જીવને આ કાલ્પને વિષે	૧૦૦
૨૯	નિત્યનિયમ	૧૦૧
૩૦	સવ વિભાવપો ઉદાસીન	૧૦૪
૩૧	જે કદાચ પરિણામથી અનત	૧૦૬
૩૨	અનતાનુચીનો સીજો પ્રકાર લક્ષ્યો છે	૧૦૯
૩૩	પ્રથમ પદમાં એમ કહ્યું છે કે	૧૧૦
૩૪	એવમૂચ દૃષ્ટિથી	૧૧૨

૩૬	સમસ્ત વિશ્વ ધનુ પરીને•	૧૧૩
૩૬	કરવા યોગ્ય કર્મ રહ્ય હોય•	૧૧૩
૩૭	‘ જ્ઞાનનુ પદ્મ વિરતિ છે ’	૧૧૪
૩૮	સવ ધોવ મુમને રજી છે•	૧૧૪
૩૯	સંયુક્તોના અગાધ મમ્મોર મયમને•	૧૧૬
૪૦	આત્મદાનાને વાયો•	૧૧૮
૪૧	અપાર મહા મોહજડને•	૧૧૯
૪૨	હે શામ । હે માન । હે યંત્રણ્ય ।	૧૧૯
૪૩	હે સર્વોત્કૃષ્ટ મુસના•	૧૧૯
૪૪	જેમ મળવાન ત્રિને નિશ્ચયન થયુ છે•	૧૨૦
૪૫	સર્વજ્ઞોપનિષ્ઠ આત્મા•	૧૨૧
૪૬	પ્રાણીમાનનો રક્તક•	૧૨૧
૪૭	ધોતરાગનો કહ્નો•	૧૨૨
૪૮	અન્ય દારણના આપનાર• (છ પદ)	૧૨૩
૪૯	આત્મમિદિ અથ	૨૦૧
૫૦	મનને સર્મને આ થયું છે•	૨૩૯
૫૧	ચિત્તમાં સમ પરમાર્થની•	૨૪૦
૫૨	જ્ઞાતમા અભગાહવાને અર્થ આત્મસિદ્ધિ•	૨૪૧
૫૩	સમાપના	૨૪૪

पद्य विभाग —

१	प्रारम्भ	१२९
२	नामिनन्दन नाम०	१२९
३	प्रभु प्रापना—जलहृल ज्योति स्वरूप०	१३०
४	ससारमा मन अरे०	१३२
५	मुनिने प्रणाम	१३२
६	काळ कोईने नहि मूके	१३३
७	धम विष	१३५
८	सर्वमाय धम	१३७
९	भक्तिमो उपदेश	१३९
१०	ब्रह्मचर्य विषे सुभाषित	१४१
११	सामाय मनोरथ	१४२
१२	तुष्णानी विचित्रता	१४३
१३	अमुष्य तत्त्व विचार	१४५
१४	जिनेस्वरनी वाणी	१४६
१५	पूणमालिका मंगल	१४७
१६	अनियादि भावना	१४७
१७	सुखी सहेली हूँ०	१५१
१८	भिन्न भिन्न मठ देखीए०	१५२

૧૧	શ્રીક પુણ્યમસ્વાને વાલો.	૧૫૩
૨૦	આજ મને ચાહરન.	૧૫૬
૨૧	હોત આગવા પરિમવા.	૧૫૬
૨૨	મારગ માયા મિત્ર મયા.	૧૫૭
૨૩	ચીઝા માયન અહુ વયો.	૧૫૮
૨૪	બિના ભયન વાવે મરી.	૧૫૯
૨૫	હે પ્રભુ હે પ્રભુ.	૧૬૦
૨૬	યમ નિયમ સચમ.	૧૬૨
૨૭	જહ માવે જહ પરિણમ.	૧૬૪
૨૮	જિનવર વહે છે જ્ઞાન સમ.	૧૬૬
૨૯	અપૂર્વ અવસર એવો.	૧૬૮
૩૦	મૂઝ મારગ મામલો.	૧૭૩
૩૧	વમ પરમપદ ચોખ્યો.	૧૭૫
૩૨	વન્ય રે દિવસ.	૧૭૭
૩૩	જહ ને ચૈતન્ય વને.	૧૭૯
૩૪	સદગુણા સખેયી.	૧૮૦
૩૫	હજી જે ઓગી વન.	૧૮૧
૩૬	આત્મસિદ્ધિ	૧૮૩

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રણીત તત્ત્વજ્ઞાન

માથો

(૧)

હ

પુણ્યમાળા

- ૧ રાત્રિ વ્યતિક્રમી ગઈ, પ્રમાત થયુ, નિદ્રાથી મુક્ત થયા
ભાવનિદ્રા ટહુવાનો પ્રયત્ન કરજો
- ૨ વ્યતીત રાત્રિ અને ગઈ જિંદગી પર દષ્ટિ ફેરવી જાઓ
- ૩ સપ્ત પથેલા ચક્ષુતને માટે આનંદ માનો, અને આજનો
દિવસ પણ સપ્ત કરો નિષ્કળ થયેલા દિવસને માટે
પશ્ચાત્તાપ કરો નિષ્કળતા વિસ્મૃત કરો

- ५ हाग हाग जना जनउबाळ ध्वजीउ ययो छटा गिद्धि
बर्द नही
- ५ सुनटनय एकर बनाय तारापी ओ न बय्यो होय
हो करी करीने तारया
- ६ अघटित हायो यया होय हो तारयाईने मन बचन
बायाना योगपी ते न करवानी प्रतिभा ■
- ७ जो तु स्वयन होय हो गहारसुमागम तारा बावना
दिवमना भीष प्रमाणे भाग पाव —
- (१) १ ग्रहर—भक्तिरसमय
(२) १ ग्रहर—धर्मवत्तम्य
(३) १ ग्रहर—आहारप्रयोजन
(४) १ ग्रहर—विज्ञाप्रयोजन
(५) २ ग्रहर—निग
(६) २ ग्रहर—गहाप्रयोजन
- ८ ग्रहर
- ८ जो तु त्यागा होय हो लखा बगरजी बनितानु स्वरूप
विषारीन तहार मणी दष्टि बरखे
- ९ जो सन धर्मनु अस्तित्व अनुकूल न बावतु होय हो
नीचे बहु छ ते विषारी बजे —

(૧) તુ જે સ્થિતિ મોગવે છે તે શા પ્રમાણથી ?

(૨) આવતી વાળનો વાત્ર શા માટે જાણી શકતો નથી ?

(૩) તુ જે દુષ્ટ છે ત શા માટે મૂઢતુ નથી ?

(૪) ચિત્રવિચિત્રતાનુ પ્રયોજન તુ છે ?

૧૦ જો તને અસ્તિત્વ પ્રમાણમૂલ્ય લાગતુ હોય અને તેના મૂલ્યત્વની આગવા હોય તા નીચે વહુ છુ —

૧૧ સર્વ પ્રાણીમા સમદષ્ટિ —

૧૨ કિંવા કોઈ પ્રાણીને જીવિત્તમ્બગ્રહિત કરવા નહી, ગજા ઉપરાત તેનાથી વામ લેવુ નહી

૧૩ કિંવા સત્પુરુષો જે રસ્તે ચાલ્યા તે

૧૪ મૂલ્યત્વમા કયામ ભેદ નથી, માત્ર દષ્ટિમા ભેદ છે એમ ગણી આગય સમગ્રી પવિત્ર ધમમા પ્રવત્તન કરજે

૧૫ તુ ગમે તે ધમ માનતો હોય તેનો મને કમ્પાત નથી, માત્ર વહેવાનુ વાત્પય કે જે રાહથી સસારમલ્લ નાશ પાય તે મત્તિ, ત ધમ અને ત સદાચારને તુ સેવજે

૧૬ ગમે તટલો પરત્રય હો તોપણ મનથી પવિત્રતાને વિસ્મરણ કર્યા ઘગર યાજનો દિવસ રમણીય કરજે

- १७ आजै जो तु दुष्टतमा नोराखो हो सो मरणन स्मर,
 १८ सारा दुष्प्रसूना बनावोनी नाथ आजै काईने दुष्ट
 आपका सत्वर पाय छा समारो जा
 १९ राजा हो के रक् हू—गमे तै हू परभु आ विचार
 विचारी सदाचार भणौ आवजो के आ कामाना
 पुद्गल छोटा बसठने माटे मात्र साक्षात्त हाथ भूमि
 मागनार छ
 २० तु राजा हो तो फिर नहा पण प्रमाद न कर
 कारण नीचमा नीच अधममा अधम व्यभिचारमो
 गमपातनो निवृत्तनो चण्डालनो कसाईनो अन
 धन्यानो एवो कण तु छाय छै सो पछी ?
 २१ प्रजाना दुष्ट, अन्धाय बर एन सपासी जई आज
 ओछा कर तु पण हे राजा ! बाळने घेर आवलो
 पङ्क्तो छै
 २२ बनील हो तो एची अर्था विचारने मनन करो जज
 २३ श्रीमत हो तो पैसाना उपयोगने विचारज खडवानु
 कारण आजै साधीने बहेजे
 २४ पायादिरमा व्यापारी पती असह्य हिमा समारी
 पायसपन्न व्यापारमा आजै छारु चित्त छेच

- ૨૫ જો તુ કસાર્દ હોય તો તારા જીવના સુતનો વિચાર
કરી આજના દિવસમા પ્રવશ કર
- ૨૬ જો તુ સમજળો લાઝક હોય તો વિદ્યા મળી અને આજ્ઞા
મળી દષ્ટિ કર
- ૨૭ જો તુ યુવાન હોય તો રૂઝમ અને રૂઝાચય મળી
દષ્ટિ કર
- ૨૮ જો તુ વૃદ્ધ હોય તો મોત મળી દષ્ટિ કરી આજના
દિવસમા પ્રવેશ કર
- ૨૯ જો તુ સ્ત્રી હોય તો તારા પતિ પ્રત્યના ઘમવરણીને
સમાર —દોષ ધયા હોય તની ક્ષમા યાચ અને કુટુમ્બ
મળી દષ્ટિ કર
- ૩૦ જો તુ કવિ હોય તો અસમ્ભવિત પ્રશસાન સમારા જર્દ
આજના દિવસમા પ્રવશ કર
- ૩૧ જો તુ કૃપણ હોય તો,—
- ૩૨ જો તુ અમલમસ્ત હોય તો નપોલિયન લાનાપાટને બન્ને
સ્થિતિથી સ્મરણ કર.
- ૩૩ મર્દ કારે કોર્દ કૃત્ય અપુણ રહ્યુ હાય તો પૂર્ણ
કરવાનો સુવિચાર કરી આજના દિવસમા પ્રવશ કર

- ३४ आज्ञे को^१ कृत्यनो आरम्भ करवा चाहतो हो तो विवक्षी समय, दानि अने परिणामने विचारो आज्ञना दिवसमा प्रवेश कर
- ३५ पण सूक्ष्मा पाप छ, जोठा क्षर छ अने माय मरण रह्यु ॥ ए विचारी आज्ञना दिवसमा प्रवेश कर
- ३६ अथोर कम करवामा आज्ञ छर पश्यु हाय तो राज पुन हो तो पण जिनाकारी माय करी आज्ञना दिवसमा प्रवेश करजे
- ३७ भाग्यशाली हो तो तना आनदमा बीजाने भाग्यशाली करजे, परंतु दुर्भाग्यशाली हा तो अवनु बुरु करता रोकाई आज्ञना दिवसमा प्रवेश करज
- ३८ धर्माचाय हो तो तारा अनाचार भणी बटानन्ष्टि करी आज्ञना दिवसमा प्रवेश करजे
- ३९ अनुचर हो ता प्रियमा प्रिय एवा चरीरना निभाव नार तारा अपिरात्रनी निमकहलाली इछी आज्ञना दिवसमा प्रवेश करजे
- ४० दुराचारी हो ता सारी आरोग्यता, भय परतत्रता स्थिति या मुन एन विचारी आज्ञना दिवसमा प्रवेश करन

- ४१ दुखी हो तो (आजनी) आजीविका जेटली आशा
राखी आजना दिवसमा प्रवेश करजे
- ४२ धमकरणीनो अवश्य बखत भेट्खी आजनी व्यवहार
सिद्धिमा तु प्रवेश करजे
- ४३ कदापि प्रथम प्रवेशे अनुकूलता न होय तो पण रोज
जता दिवसनु स्वरूप विचारी आजने गमे त्यारे पण ते
पवित्र वस्तुनु मनन करजे
- ४४ आहार, विहार निहार ए सबधीनो तारी प्रक्रिया
सपासी आजना निवसमा प्रवेश करजे
- ४५ तु कारीगर हो तो आलस्य अने शक्तिना गैरउपयोगनो
विचार करी जई आजना दिवसमा प्रवेश करजे
- ४६ तु गमे ते बघार्थी हो परतु आजीविकार्थे अयाय
सपन द्रव्य उपाजन करीस नहीं
- ४७ ए स्मृति ग्रहण कर्या पछी शौचक्रियायुक्त थई भगवद्
भक्तिमा लीन थई समाधना याच
- ४८ ससारप्रयोजनमा जो तु तारा हितने अर्थे अमुक
समुदायनु अहित करी नाखतो हो तो अटकजे
- ४९ जुलमीने, कामीने, अनाडीने उत्तेजन आपतो हो तो
अटकजे

- ૫૦ ઓછામાં ઓછો વન અર્પ પ્રહર વર્ષનરમ્ય અને વિદ્યા સંપત્તિમાં ગ્રાહ્ય કરજ
- ૫૧ જિંદગી ટૂંકી છે અને જંગાલ સાચી છે માટે જંગાલ ટૂંકી કર તો મુશ્કરૂપે જિંદગી સાચી લાગશે
- ૫૨ સ્ત્રી, પુત્ર કુટુમ્બ સ્ત્રીની રૂઝાદિ વધા મુશ્કરૂપે તારે ઘેર હોય ધીપળ એ મુશ્કરૂપે મોળતાણ દુઃખ રહ્યું છે એમ ગણી આજના નિવસમાં પ્રવેગ કર
- ૫૩ પવિત્રતાનું મૂલ્ય સદાખાર છે
- ૫૪ મન દોરવી ઘડે જતું બાલ્યવાને —
- ૫૫ વચન શાસ્ત્ર મધુર વોમલ, સત્ય અને શીષ્ બોલવાની ઇમાન્ય પ્રતિજ્ઞા કરી આજના દિવસમાં પ્રવેગ કરજ
- ૫૬ કાલા મલમૂજનું અસ્તિત્વ છે, તે માટે હું આ નું અયોગ્ય પ્રયોજન કરી આનંદ માનું છું ? એમ આજ વિચારજો
- ૫૭ તારે હાથે કોઈની આજીવિકા આજ તૂટવાની હોય તો,—
- ૫૮ આહારરિચિયામાં હવે જે પ્રવશ કર્યો મિતાહારી અવચર સર્વોત્તમ બાદશાહ ગણાયો

- ૫૯ જો માણે દિવસે તને સૂવાનું મન થાય, તો તે વખતે
ઈશ્વરમત્તિપરાયણ થજે, કે સત્શાસ્ત્રનો લાભ લઈ લેજે
- ૬૦ હું સમજું છું કે એમ થવું દુષ્ટ છે, તો પણ અમ્યાસ
સવનો સ્પાય છે
- ૬૧ ચાલ્યું આવતું વૈર આજે નિમૂઠ કરાય તો ઉત્તમ,
નહી તો તેની સાવચેતી રાખજે
- ૬૨ તેમ મવું વૈર વધારી નહીં કારણ વૈર કરી વેટલા
કાઠનું સુખ મોગવું છે ૭ વિચાર તત્ત્વજ્ઞાનોઓ
કરે છે
- ૬૩ મહારમી હિંમામુક્ત આપારમા આજે પડવું પડતું હોય
તો અટકજે
- ૬૪ વહોઢી ભદમી મઢતા છતાં આજે અપાયથી કોઈનો
જીવ બંધો હાય તો અટકજે
- ૬૫ વસત અમૂલ્ય છે, એ વાત વિચારો આજના દિવસની
૨,૧૬,૦૦૦ વિપઠનો ઉપયોગ કરજે
- ૬૬ વાસ્તવિક સુખ માત્ર વિરાગમા ૮ માટે જાણ
મોહિનીથી આજે અમ્યતરમોહિની વધારી નહીં

- ९७ मरे सारी आजीविका जट्टू नु प्राप्त करतो हो, परतु
निष्पाधिमय होय ता उपाधिमय वट्टू राजतुम इज्जो
सारे आजनो दिवस अपवित्र कराग नहा
- ९८ कोई सने बड्डु बयन बहू हय त बगलमा सहन
माभ्ता—निस्पयागी वन
- ९९ दिवसनी भूल माटे सने हसजे, परतु तबु हमबु
करीषी न पाय त पणित राधजे
- १०० आजै कई बुद्धिप्रभाव बघायो हाय आरिमव सति
उजवाळी होय, पवित्र बुरखनी बुद्धि करी हाय
सो त,—
- १०१ अयोग्य सीते आजै सारी कोई धनिनो उपयोग
करीश नही—मर्यादालापनपी करवा पड सो
पापभीद रहेज
- १०२ सरळता ए धर्मनु बीजस्वरूप छ प्रकाश करी
सरळता सेवाई होय ता आजनो दिवस सर्वोत्तम ॥
- १०३ बाई राजपत्नी हो के दीनजनपला हो परतु अने
तनी कई दरकार नया मर्यापिवा सतता मे ता नु
पण पवित्र आनीओए प्रससी ॥

- ૧૦૪ સદ્ગુણથી કરીને જો તમારા ઉપર અમતનો પ્રગસ્ત
માહ હશે તો હે બાર્દ, તમને હું વદન કરુ છું
- ૧૦૫ વહુમાન, નમ્રમાઘ વિનુદ્ધ અત્ત કરણથી પરમાત્માના
ગુણ સવધી ચિતવન યજ્ઞ મનન કીર્તન, પૂજા,
અર્ચા ઇ જ્ઞાનીપુરુષોઈ વસ્યાપ્યા છે, માટે આજનો
દિવસ સોમાવજો
- ૧૦૬ મતશીલ્વાન સુખી છે દુરાચારી દુઃખી છે ઇ વાત
જો માન્ય ન હોય તો અત્યારથી તમે રાખ રાક્ષી તે
વાત વિચારી જુઓ
- ૧૦૭ આ સધાજ્ઞાનો સહુલો ઉપાય આજે કહી વડ છું કે
દોષન ઓછાથી દોષન ટાઢવા
- ૧૦૮ છાવી ટૂંકી કે કપ્પાનુક્રમ ગમે તે સ્વરૂપે આ મારી
કહેલી, પવિત્રતાના પુણ્યોથી છવાયેલી માઢ્યા પ્રમા
ણના વલ્લભમા, સાયકાઢે અને અન્ય અનુકૂલ નિવૃત્તિ
વિચારવાથી મમઢ્ઢદાયક થશે વિશેષ શુ કહું ?

(૨)

મહાનીતિ

- ૧ સત્ય પણ વરણામય થોલવું
- ૨ નિર્નોષ સ્થિતિ રાસલો
- ૩ ચેરાગી હુન્ય રાસલું
- ૪ દગ્ગન પણ ચેરાગી રાસલું
- ૫ દુગરની સઢટોમા ચણાર યોગ સાપલો
- ૬ ચાર દિવસ પત્નીમગ ત્યાગલો
- ૭ બાહાર બિહાર બાઝમ નિદ્રા ૬૦ મેલન કરનાં
- ૮ સસારની સપાપિથી જેમ થન તેમ વિરજ થવું
- ૯ સર્વ-સગડપાધિ ત્યાગલો
- ૧૦ દુહસ્પાપ્રમ વિવેકી કરનાં
- ૧૧ સત્વધમ સવજગાવહે પ્રણીત કરલો
- ૧૨ ચેરાગ્ય અને ગમીરમાવધી થસવું
- ૧૩ સપટ્ટી સ્થિતિ તેમજ
- ૧૪ વિવેકી વિનયી અને પ્રિય પણ મર્યાદિત થોલવું
- ૧૫ સાહસ ચર્તવ્ય પહેલાં વિચાર રાસલો
- ૧૬ પ્રત્યેક પ્રગારયા પ્રમાણે દૂર કરલો

- १७ सघल्लु कतव्य नियमित ज राखवु
- १८ दुक्ल भावधी मनुष्यनु मन हरण करवु
- १९ शिर जता पण प्रतिज्ञा भग न करवी
- २० मन, वचन अने वायाना योग बडे परपरती त्याग
- २१ वेश्या, कुमारी, विधवानो सेमज त्याग
- २२ मन, वचन, वाया अविचारे वापर नही
- २३ निरीक्षण कर नही
- २४ हावभावधी मोह पामु नही
- २५ वातधीत कर नही
- २६ एकाते रह नही
- २७ स्तुति कर नही
- २८ चितवन कर नही
- २९ शृगार वाचु नही
- ३० विशेष प्रसाद लउ नही
- ३१ स्वान्द्रिष्ट भोजन लउ नही
- ३२ सुगधी द्रव्य वापर नही
- ३३ स्नान मजन कर नही
- ३४
- ३५ वाम विषयने ललित भावे वाचु नही.

- ३६ वीर्यनो व्याघात कर नहीं
 ३७ वषार जलपान कर नहीं
 ३८ फटाग दृष्टिभी स्त्रीने नीरखु नहीं
 ३९ हसीने यात कर नहीं (स्त्रीची)
 ४० मृगारी वस्त्र नीरखु नहीं
 ४१ दपतीसहवास सेवु नहीं
 ४२ मोहनीय स्थानकमा रहु नहीं
 ४३ एम महापुण्योए पाठवु हु पाठ्या प्रयत्नी छु
 ४४ लोकनिगमो कर नहीं
 ४५ राज्यभयची नासु नहीं
 ४६ असत्य उपश आणु नहीं
 ४७ क्रिया सदोषी कर नहीं
 ४८ अहपद राखु के भाखु नहीं
 ४९ सम्बन्ध प्रवार विश्व भणी दृष्टि कर
 ५० निस्वापण विहार कर
 ५१ अग्ने मोहनी उपभावे एवो देखाव कर नहीं
 ५२ धर्मानुरक्त दशनयी विचर
 ५३ सब प्राणीमा समभाव राखु
 ५४ क्रोधी वचन भाखु नहीं

- ५५ पापी वचन भाखु नहीं
- ५६ अमत्य आज्ञा भाखु नहीं
- ५७ अपथ्य प्रतिज्ञा आपु नहीं
- ५८ सृष्टिघो-दर्यमा भोहूँ राखु नहीं
- ५९ सुख दुःख पर समभाव करूँ
- ६० रात्रिभोजन करूँ नहीं
- ६१ जेमापी नगो, ते सेवु नहीं
- ६२ प्राणीने दुःख पाय एवु मृषा भाखु नहीं
- ६३ अतिदिनु सम्मान करूँ
- ६४ परमात्माना भक्ति करूँ
- ६५ प्रत्येक स्वयम्बुधने भगवान मानु
- ६६ तन दिन प्रति पूजु
- ६७ विद्वानोने सम्मान आपु
- ६८ विद्वानोसी माया करूँ नहीं
- ६९ मायावीने विद्वान करूँ नहीं
- ७० कोइ दर्शनने निन्दु नहीं
- ७१ अधमनो स्तुति करूँ नहीं
- ७२ एकपत्नी मतभेद बाधु नहीं
- ७३ अज्ञान करने आरुपु नहीं

- ७४ आत्मप्रार्थना इच्छु नहीं
- ७५ प्रमाद कोई कृत्यमा करं नहीं
- ७६ मासादिव आहार कर नहीं
- ७७ सुष्याने क्षमाधु
- ७८ सापथी मुक्त यधु ए मनोजता मानु
- ७९ हे मनोरथ पार पाकवा परायण यधु
- ८० योगबद्ध हृदयने गुक्ल करवु
- ८१ असत्य प्रमाणधी वातपूति कर नहीं
- ८२ असमवित्त कल्पना कर नहीं
- ८३ लोक अहित प्रणीत कर नहीं
- ८४ शानीनी निंदा कर नहीं
- ८५ वीरीना गुणनी पण स्तुति कर
- ८६ वीरभाव कोईधी राखु नहीं
- ८७ मातापित्ताने मुक्ति बाटे चढावु
- ८८ रुढी बाटे तेमनो बदलो आपु
- ८९ तेमनी मिथ्या आशा मानु नहीं
- ९० स्वस्त्रीमा समभावधी वतुं
- ९१
- ९२ उवाचळो चाल नहीं

- १३ जोसभेर चालु नही
- १४ मरोडयी चालु नही
- १५ उच्छल वस्त्र पहरे नही
- १६ वस्त्रनु अभिमान कर नही
- १७ बघारे बाछ राखु नही
- १८ अपोचप वस्त्र सजु नही
- १९ अपवित्र वस्त्र पहरे नही
- १०० ऊनना वस्त्र पहरेवा प्रमत्त कर
- १०१ रेशमी वस्त्रनो त्याग कर
- १०२ शात चालयी चालु
- १०३ छोटो भपको कर नही
- १०४ उपदेशनने द्वेषयी जोउ मही
- १०५ द्वेषमात्रना त्याग कर
- १०६ राग दृष्टियी एके वस्तु आराधु नही
- १०७ बरीना सत्य वचनने मान आपु
- १०८
- १०९
- ११०

૧૧૨

૧૧૩

૧૧૪

૧૧૫

૧૧૬ વાઙ્ગ રાસુ નહીં (ગુ.)

૧૧૭ કષરો રાસુ નહીં

૧૧૮ ગારો કદ નહીં—આગળા પાસે

૧૧૯ વઙ્ગિયામાં અસ્વચ્છતા રાસુ નહીં (સાધુ)

૧૨૦ કાટલ કપડા રાસુ નહીં (સાધ)

૧૨૧ અગગલ પાળો પીર નહીં

૧૨૨ પાપી જલ માદુ નહીં

૧૨૩ કષારે જલ ઢોલુ નહીં

૧૨૪ વનસ્પતિને દુષ્કા આપુ નહીં

૧૨૫ અસ્વચ્છતા રાસુ નહીં

૧૨૬ પહોરનુ રાષેલુ માખન કર નહીં

૨૭ રસેન્દ્રિયની વૃદ્ધિ કર નહીં

૨૮ રોગ વગર ઔષધનુ સેવન કર નહીં

૨૯ વિપવનુ ઔષધ છાત્ર નહીં

૩૦ છોટી નહીં

- १३१ कृपण थाउ नही
- १३२ आजीविका सिवाय कोईमा माया कर नही
- १३३ आजीविका माटे धम बोवु नही
- १३४ बसतनो अनुपयोग कर नही
- १३५ नियम बगर कृत सेवु नही
- १३६ प्रतिज्ञा, व्रत छोडु नहीं
- १३७ सत्य वस्तुनु खडन कर नही
- १३८ तत्त्वज्ञानमा शक्ति थाउ नही
- १३९ तत्त्व आराधता लोकनिदाया कर नही
- १४० तत्त्व आपता माया कर नही
- १४१ स्वार्थने धम माखु नहा
- १४२ धारे धर्मने भडन कर
- १४३ धम बडे स्वाय पेदा कर नही
- १४४ धर्म बडे अर्थ पेदा कर
- १४५ जडता ओईने आक्रोश पामु नही
- १४६ खेदनी स्मृति आणु नही
- १४७ मिथ्यात्वने विसजन कर
- १४८ असत्यने सत्य कहु नही
- १४९ शृंगारने उत्तेजन आपु नही

- १५० हिंसा बड़े स्वाध चाहु नही
- १५१ सृष्टिनो खे बघार नही
- १५२ खोटी मोहिनी वेग बर नही
- १५३ विद्या विना भूर्ख रह नही
- १५४ विनयने आराधी रह
- १५५ मायाविनयनो त्याग बर
- १५६ अदत्तादान लउ नही
- १५७ बलेश कर नही
- १५८ दत्ता अनीति रुउ नही
- १५९ दु खी करीने धन लउ नही
- १६० खोटो तोल तोलु नही
- १६१ खोटी सान्नी पूर नही
- १६२ खोटा सोगन खाउ नही
- १६३ हासी बर नही
- १६४ समभाषणी मृत्युने जोर
- १६५ मोतधी हृष मानवा
- १६६ कोईना मोतधी हमबु नही
- १६७ विदेशो हृदयन करना अउ
- १६८ विद्यानु अभिमान बर नही

- १९९ गुदनो गुरु बन नही
- १७० अपूय आचायन पूजु नही
- १७१ लोटु अपमान तने आपु नही
- १७२ अवरणीय व्यापार बर्द न
- १७३ गुन धरनु वस्तुत्व मवु नही
- १७४ तुत्वन तप अराजिद बर्द नहा
- १७५ शास्त्र पाषु
- १७६ पोताना मिथ्या तर्जन उत्तेजन आपु नही
- १७७ सर्व प्रचारनी समान पाहु
- १७८ ततोपनी प्रयाचना कर
- १८९ स्वात्मनक्ति बर्द
- १८० सामान्य भक्ति कर
- १८१ अनुपासर पाठ
- १८२ निरभिमानी पाठ
- १८३ मनुष्य जातिना भद न गषु
- १८४ धर्मा दया साठ
- १८५ विशेषी नयन ठडा कर
- १८६ सामान्यचो मित्रभाव राखु
- १८७ प्रत्येक वस्तुना नियम कर

- ૧૮૮ સાદા પોશાકને પાહું
 ૧૮૯ મધુરી વાણી માણું
 ૧૯૦ મનોધોરત્વનો વૃદ્ધિ કરું
 ૧૯૧ પ્રત્યક પરિણહ સહન કરું
 ૧૯૨ આત્માન પરમેશ્વર માનું
 ૧૯૩ પુત્રન છાર રસ્ત ધડાવું (પિતા હજ્જા કર છે)
 ૧૯૪ છોટા છાક છઠ્ઠાવું નહીં
 ૧૯૫ મલિન રાખું નહીં
 ૧૯૬ બવલી વાપથી સ્તુતિ કરું નહીં
 ૧૯૭ મોહિનીમાય મીરસું નહીં
 ૧૯૮ પુત્રીનુ વશબાલ યોગ્ય મુખે કરું
 ૧૯૯ સમવય જોડું
 ૨૦૦ સમયુગ જોડું
 ૨૦૧ તારો સિદ્ધાંત ખુદે તેમ સસારમ્પવહાર ન બંધાવું
 ૨૦૨ પ્રયેવને માતસન્યતા સંપન્ન
 ૨૦૩ તત્વથી કટાલું નહીં
 ૨૦૪ વિપ્રવા છું તારા ધમને અગીકૃત કરું (વિપ્રવા
 હજ્જા કરે છે)
 ૨૦૫ મુઝાસો સાચ સચું નહીં

- २०६ घमकथा करु
 २०७ नवरी रूढ़ नहीं
 २०८ तुच्छ विचारपर जठ नहीं
 २०९ सुखनी अदेखाई करु महो
 २१० ससारने अनित्य मानु
 २११ गुद ग्रहचर्पणु सेवन करु
 २१२ परपेर जठ नहीं
 २१३ कोई पुण्य साधे खान करु नहीं
 २१४ चषळतापी चालु नहीं,
 २१५ छाळी दई बात करु नहीं
 २१६ पुरुष-रक्षण राखु नहीं
 २१७ कोईना कहापी रोष आणु नहीं
 २१८ त्रिदंडपी खेद मानु नहीं
 २१९ मोहदष्टिपी वस्तु नीरखु नहीं
 २२० हृत्पयी बीजु रूप राखु नहीं
 २२१ सेव्यनी शुद्ध भक्ति करु (सामान्य)
 २२२ नीतिपी चालु
 २२३ तारी आज्ञा छोडु नहीं
 २२४ अविनय करु नहीं

२६३ हृदयने लोवुरूप राखु

२६४ हृदयने जळरूप राखु

२६५ हृदयने तेलरूप राखु

२६६ हृदयने अग्निरूप राखु

२६७ हृदयने आदगरूप राखु

२६८ हृदयने समुद्ररूप राखु

२६९ वचनने अमृतरूप राखु

२७० वचनने निद्रारूप राखु

२७१ वचनने तुषाररूप राखु

२७२ वचनने स्वाधीनरूप राखु

२७३ कामाने कमानरूप राखु

२७४ कामाने अचळरूप राखु

२७५ कामाने निरपराधी राखु

२७६ कोई प्रकारना चाहना राख महा (परमहंस)

२७७ तपस्वी छु, वनमा तप-धर्मा धर्मा कर

(तपस्वीनी इच्छा)

२७८ शीतळ छाया लल छु

२७९ समभावे सब सुख संपादन कर छु

२८० मायापी दूर रह छु

- २८१ प्रपचने त्यागु छु
 २८२ सब त्यागवस्तुने जाणु छु
 २८३ सोटी प्रशंसा करू नही (भु० व० उ० गु० सामा०)
 २८४ सोदु बाढि आपु नही
 २८५ सोटी वस्तु प्रणीत करू नही
 २८६ कुटुंबकलेश करू नही (गु० उ०)
 २८७ अम्यास्यान धारू नही (सा०)
 २८८ पिगुन घउ नही
 २८९ असत्यपी राखु नही (२)
 २९० सडसड जाणु नही (स्त्री)
 २९१ कारण बिना मो मलकायु नही
 २९२ कोई बेढा हसु नही
 २९३ मनना आनद करता आत्मानदन चाहू
 २९४ सर्वने यथातथ्य मान आपु (गृहस्थ)
 २९५ स्थितिनो गर्व करू नही
 २९६ स्थितिनो छेद करू नही
 २९७ सोटी उद्यम करू नही
 २९८ अनुधमी रहू नही
 २९९ सोटी सलाह आपु नही. (गु०)

- ३३७ नास्तिकतानो उपदे० आपु नही (उ०)
 ३३८ वयमा परणु नही (गु०)
 ३३९ वय पछी परणु नही
 ३४० वय पछी स्त्री भोगवु नही
 ३४१ वयमा स्त्री भोगवु नही
 ३४२ कुमार पत्नीने बोलावु नही
 ३४३ परणीय पर अभाव लागु नहा
 ३४४ वरागी अभाव गणु नही (गु० मु०)
 ३४५ कइवु वचन कह नही
 ३४६ हाथ उगामु नही
 ३४७ अयोग्य स्पष्ट कर नही
 ३४८ बार दिवस स्पष्ट कर नही
 ३४९ अयोग्य उपको आपु नही
 ३५० रजस्वलाभा भोगवु नही
 ३५१ शत्रुगानमा अभाव आपु नही
 ३५२ शृंगारमक्ति सेवु नही
 ३५३ सब पर ए नियम, न्याय लागु कर
 ३५४ नियममा सौटी दलीलपी छुट्ट नहा
 ३५५ सौटी रीते बढावु नही

- ३५६ दिवसे भोग भोगवु नहीं
 ३५७ दिवसे स्पर्श कर नहीं
 ३५८ अवभाषाए बोलावु नहीं
 ३५९ कोईनु घत भगावु नहीं
 ३६० हासो स्थले भटकु नहीं
 ३६१ स्वाय बहाने कारिभो त्याग मुकावु नहीं
 ३६२ क्रियाशास्त्रीने निन्दु नहीं
 ३६३ नान धिन्न निहाळु नहीं
 ३६४ प्रतिमाने निन्दु नहीं
 ३६५ प्रतिमाने नीरखु नहीं
 ३६६ प्रतिमाने पूजु (वेवळ गृहस्थ स्थितिमा)
 ३६ पापयी धम मानु नहीं (सब)
 ३६८ सत्य बहेवारने छोटु नहीं (सब)
 ३६९ छल कर नहीं
 ३७० नान सूत नहीं
 ३७१ नान नाहु नहीं
 ३७२ आछा लूगछा पहेंरु नहीं
 ३७३ शास्ता अलवार पहेंरु नहीं
 ३७४ अमर्यादायी चालु नहीं

- ३७५ उठावळे छाद बोलु नही
 ३७६ पति पर दाव राखु नही (स्त्री)
 ३७७ तुच्छ समोग भोगवबो नही (गु० च०)
 ३७८ खेदमा भोग भोगवबो नही
 ३७९ सायकाळे भोग भोगवबो नही
 ३८० सायकाळे जमवु नहीं
 ३८१ जहणोदये भोग भोगवबो नही
 ३८२ ऊपमाधी ऊगी भोग भोगवबो नही
 ३८३ ऊपमाधी ऊठी जमवु नही
 ३८४ शौचक्रिया पहेला कोई क्रिया करवी नही
 ३८५ क्रियानी काई जरूर मधी (परमहंस)
 ३८६ ध्यान बिना एकाठे रहू नही (मु० गु० ब्र० च० प०)
 ३८७ लघुशकामा तुच्छ पारव नही
 ३८८ दीपशकामा मखत एगाडु नही
 ३८९ ऋतुऋतुना शरीरधर्म साधवु (गु०)
 ३९० आत्माना ज मात्र धमकरणी साधवु (गु०)
 ३९१ अमोघ्य भार बघन कई महा
 ३९२ आत्मस्वतन्त्रता खोउ नही (मु० गु० ब्र०)
 ३९३ धनमा पट्या पहला विचार कर (छा०)

- ३९४ पूर्वित भोग समार नहीं (गु० ग०)
 ३९५ अयोग्य विद्या साधु नहीं (गु० ग० व० उ०)
 ३९६ बोधु पण नहीं
 ३९७ वण सपनी वस्तु लड़ नहीं
 ३९८ नाहु नहीं (गु०)
 ३९९ दाठण कर नहीं
 ४०० ससारमुख पाहु मनी
 ४०१ नीति बिना ससार भोगवु नहीं (गु०)
 ४०२ प्रसिद्ध नीते कुटिलतापी भोग वणवु नहीं (गु०)
 ४०३ विरहयच गूधु नहीं (गु० ग० व०)
 ४०४ अयोग्य उपमा आपु नहीं (गु० ग० व० उ०)
 ४०५ स्वार्थ माटे क्रोध कर नहीं (गु० ग०)
 ४०६ बादयश प्राप्त कर नहीं (उ०)
 ४०७ अपवादपी खेद कर नहीं
 ४०८ धर्मद्रव्यनी उपयोग करी शकु नहीं (गु०)
 ४०९ दगांग के-धममा बावु (गु०)
 ४१० सबसंग परित्याग कर (परमहंस)
 ४११ तारो बोधेसो मारो धर्म बिसार नहीं (मर्ष)
 ४१२ स्वप्नानद खेद कर नहीं

- ४१३ आजीविक विद्या सेवु नहीं (मु०)
 ४१४ तपने वेधु नहीं (मु० व०)
 ४१५ वे बलतपी बघार जमु नहीं (मु० मु० व० उ०)
 ४१६ स्त्री मेळो जमु नहीं (मु० उ०)
 ४१७ कोई भाये जमु नहीं (स०)
 ४१८ परस्पर कबड आपु नहीं, लड नहीं (स०)
 ४१९ बघारे ओछ पय्य साधन करे नहीं (म०)
 ४२० नीरागीना बचनोने पूज्यभावे मान आप
 ४२१ नीरागी प्रथो धानु
 ४२२ तत्त्वने ज पहण कर
 ४२३ निर्मात्य अध्ययन कर नहीं
 ४२४ विचारधन्तिने सोल्यु
 ४२५ ज्ञान विना तारो धर्म अमीकृत कर नहीं
 ४२६ एकांतवाय लड नहीं
 ४२७ नीरागी अध्ययनो मुखे कर
 ४२८ धर्मकथा यवण कर
 ४२९ नियमित कर्तव्य चुकु नहीं
 ४३० अपराधशिखा तोडु नहीं
 ४३१ याचकनी हासो करे नहीं

- ४३२ सत्पात्रे दान आपु
 ४३३ दीननी दया छाउ
 ४३४ दु सीनो हासी बरु नही
 ४३५ क्षमापना बगर क्षयन बरु नही
 ४३६ आळसने उत्तेजन आपु मही
 ४३७ सृष्टिक्रम विरुद्ध बर्मे कई नही
 ४३८ स्त्रोशम्यानो त्याग कई
 ४३९ निमुक्ति साधन ए बिना अधळ रयागु छु
 ४४० मर्मलेख बरु नही
 ४४१ परदु से दाजु
 ४४२ अपराधी पर पण क्षमा बरु
 ४४३ अयोग्य लेख लेखु नही
 ४४४ आगुप्रणनी विनय जाळ्यु
 ४४५ धर्मवर्तम्यामां इव्य आपता माया न कई
 ४४६ नम्र वीरत्ववी सरव बोधु
 ४४७ परमहंसनी हांसी बरु नही
 ४४८ खादी ओउ नही
 ४४९ खादसंमां जोई हनुं मही
 ४५० प्रवाही, पदार्थमा मोडु ओउं म्हे

- ४५१ छत्री पडावु नही
 ४५२ अयोग्य छत्री पडावु नही
 ४५३ अधिकारनो गेरउपयोग कर नही
 ४५४ सोने हा कह नही
 ४५५ केशने उत्तेजन आपु नही
 ४५६ निग कह नही
 ४५७ कर्ताव्य नियम खु नही
 ४५८ निमचर्यानो गेरउपयोग कर नही
 ४५९ उत्तम गतिने साम्य कर
 ४६० एकिक घगरनु कृत्य कर नही
 ४६१ देग काळान्नि ओटसु
 ४६२ कृत्यनु परिणाम जाउ
 ४६३ कोईनो उपकार ओटसु नही
 ४६४ मिथ्या स्तुति कर नही
 ४६५ लाटा देव स्थापु नही
 ४६६ कल्पित धर्म बलावु नही
 ४६७ सृष्टिस्वभावने अधर्म कह नही
 ४६८ सर्व श्रेष्ठ मत्व ओचननामक मानु
 ४६९ मानता मानु नही

- ४७० अयोग्य पूजन कर नहीं
 ४७१ रात्रे शीतल जळथी नाटु नहीं
 ४७२ दिवसे त्रण यस्तन नाटु नहीं
 ४७३ माननी अभिलाषा राखु नहीं
 ४७४ आलापादि सेवु नहीं
 ४७५ घीजा पामे बात करु मही
 ४७६ टूकु लप्प राखु नहीं
 ४७७ स-माद सेवु नहीं
 ४७८ रौद्रादि रमनो उपयोग करु नहीं
 ४७९ शात रसने नि-दु नहीं
 ४८० सत्कर्ममा आडो आवु नहीं (मृ० मृ०)
 ४८१ पाछो पाडवा प्रयत्न करु नहीं
 ४८२ मिथ्या हुठ लठ नहीं
 ४८३ अवाचकने दुःख आपु नहीं
 ४८४ खोडीलानी सुस्तशांति बधाव
 ४८५ नीतिशास्त्रन मान आपु
 ४८६ हिंसक धमने बळगु नहीं
 ४८७ अनाचारी धमने बळगु नहीं
 ४८८ मिथ्यावाणीने बळगु नहीं

- ४८९ शृंगारी धर्मेने बळगु नही
 ४९० अपान धर्मेने बळगु नही
 ४९१ केवळ ब्रह्मने बळगु नही
 ४९२ केवळ उपासना सेवु नही
 ४९३ नियतवाद सेवु नही
 ४९४ भाषे मृष्टि अनादि अनंत कहु नही
 ४९५ द्रव्ये मृष्टि सादिअंत कहु नही
 ४९६ पुरुषाधने निन्दु नही
 ४९७ निष्प्राप्तीने चषळतापी छळु नही
 ४९८ शरीरनी भस्मो करु नही
 ४९९ अयोग्य वचने बोलावु नही
 ५०० धाजीविका अर्थे नाटक करु नही
 ५०१ मा, बहेनपी एकाते रहु नहीं
 ५०२ पूर्व स्नेहीजीने त्या आहार सेवा अड नही
 ५०३ तत्त्वधर्मनिन्दक पर पण रोष घरवो नहीं
 ५०४ धीरज मुक्ती नही
 ५०५ चरित्रने अद्भुत करवु
 ५०६ विजय कीर्ति, यंग सवपनी प्राप्त करवा
 ५०७ कोईना घरसंसार तोडवो नही

- ५०८ अतराय नाखवी नही
 ५०९ गुकल घम खडको नही
 ५१० निष्काम गोल आराधव
 ५११ त्वरित भाषा बोलवी नही
 ५१२ पापघ्नं गूषु नही
 ५१३ क्षीर समय मोन रह
 ५१४ विषय समय मोन रह
 ५१५ वनेष्ट समय मोन रह
 ५१६ जल पीठा मोन रह
 ५१७ जमला मोन रह
 ५१८ पशुपदति जलपान कर नही
 ५१९ कूदको मारी जलमा पड नही
 ५२० समशाने वस्तुमात्र पासु नही
 ५२१ ऊषु क्षमा कर नही
 ५२२ वे पुरुषे साथे सुख नही
 ५२३ वे स्त्रीए साथे सुख नही
 ५२४ दास्त्रनी आशासना कर नही
 ५२५ गुह आदिनी तेम जा
 ५२६ स्वार्थे योग, तप साधु नही

- ५२७ देगाटन कर
 ५२८ देगाटन कर नहीं
 ५२९ घोमासे स्थिरता कर
 ५३० शमामा पान खाउ नहीं
 ५३१ स्वस्त्री साथ मर्मादा सिवाय पद नहीं
 ५३२ झूलनी विन्मृति करवी नहीं
 ५३३ क० कल्ल सोनीनी दुबाने वेत्तवु नहीं
 ५३४ कारीगरन त्या (गुरुस्वे) जयु नहीं
 ५३५ तमाकु मेक्की नहीं
 ५३६ सोपारी व वसत खावी
 ५३७ गोळ कूपमा माइवा पदु नहीं
 ५३८ निराश्रितने आश्रय आपु
 ५३९ समय बिना व्यवहार बोल्खो नहीं
 ५४० पुत्र लग्न कर
 ५४१ पुत्री लग्न कर
 ५४२ पुनलग्न करु नहीं
 ५४३ पुत्रीन मणाळ्या बगर रहु नहीं
 ५४४ स्त्री विद्यावाळी शोध कर
 ५४५ तेओने धमपाठ शिसावावु

- ૫૪૬ પ્રત્યેક જ્ઞે જ્ઞાતિ વિરામ રાસવા
 ૫૪૭ ઉપજ્ઞેશકને સન્માન આપુ
 ૫૪૮ યનત્ત ગુણધર્મથી ખરલી સૃષ્ટિ છે એમ માનુ
 ૫૪૯ કોઈ કાઢી સત્ત્વ બહે કરી દુનિયામાથી દુઃખ જશે
 એમ માનુ
 ૫૫૦ દુઃખ અને શ્વેદ ધ્રમણા છે
 ૫૫૧ માણસ પાદ્મ ત બરી પાવે
 ૫૫૨ ધૌર્ય, બુદ્ધિ દ. મો સુસદ ઉપયોગ કર
 ૫૫૩ કોઈ કાઢી મન દુઃખો માનુ નહી
 ૫૫૪ સૃષ્ટિનાં દુઃખ પ્રનાગન કર
 ૫૫૫ સર્વ સાધ્ય મનારય ધારણ કર
 ૫૫૬ પ્રત્યેક ઉત્ત્વજ્ઞાનીઓને પરમશ્વર માનુ
 ૫૫૭ પ્રત્યક્ષ ગુણતરવ પ્રહન કર
 ૫૫૮ પ્રત્યેકના ગુણ પ્રકૃતિસ્થિત કર
 ૫૫૯ કુટુબન સ્વર્ગ બનાવુ
 ૫૬૦ સૃષ્ટિને સ્વર્ગ બનાવુ તો કુટુબન માંગ બનાવુ
 ૫૬૧ ઠરવાયે સૃષ્ટિને મુલા કરતાં હુ સ્વાય અપુ
 ૫૬૨ સૃષ્ટિના પ્રત્યેક (-) ગુણની બુદ્ધિ કર
 ૫૬૩ સૃષ્ટિના રાસલ થતા સુધી પાપ પુણ્ય છે એમ માનુ

- ५२७ देगाटन कर
 ५२८ देगाटन कर नहीं
 ५२९ सोमासे स्थिरता कर
 ५३० समामां पान साव नहीं
 ५३१ स्वप्ना साचे मर्यादा सिवाय कर महा
 ५३२ भूलनी विस्मृति करनी नहीं
 ५३३ व० बल्ल सोनीनी दुबाने सेलबू नहीं
 ५३४ कारोगरने स्या (मुल्बे) जयू नहीं
 ५३५ तमाकु मेवनी नहीं
 ५३६ सोपारी ब बलत रावो
 ५३७ मोल्ल कूपमा नाहवा पट्ट नहीं
 ५३८ निराश्रितने माथय भापु
 ५३९ समय विना व्यवहार सोल्बो नहीं
 ५४० पुत्र लग्न कर
 ५४१ पुत्री लग्न कर
 ५४२ पुनः लग्न कर नहीं
 ५४३ पुत्रीन मणाव्या बगर रहू नहीं
 ५४४ स्त्री विशाणाळी गोघु कर
 ५४५ तेओन धमपाठ शिक्षावा

- ૫૪૬ પ્રત્યેક ગૃહે શાંતિ વિરામ રાખવા
 ૫૪૭ તપત્તેજકને સમાન આપુ
 ૫૪૮ અનંત ગુણધર્મથી ભરત્રી સૃષ્ટિ છે એમ માનુ
 ૫૪૯ કોઈ જાણે તત્ત્વ રહે જરી દુનિયાપાથી દુઃખ જો
 એમ માનુ
 ૫૫૦ દુઃખ અને સેદ પ્રમણા છે
 ૫૫૧ માણસ જાહે ત જરી દાજ
 ૫૫૨ ગીર્વ, મુદ્ધિ ૬૦ નો સુસદ સપ્તમોય કર
 ૫૫૩ કોઈ જાણે મન દુઃખ માનુ નહી
 ૫૫૪ સૃષ્ટિના દુઃખ પ્રનાગન કર
 ૫૫૫ સર્વ સાધ્ય મનોરથ ધારણ કર
 ૫૫૬ પ્રત્યેક તત્ત્વજ્ઞાનીઓન પરમેશ્વર માનુ
 ૫૫૭ પ્રત્યેકનુ ગુણતત્ત્વ ગ્રહણ કર
 ૫૫૮ પ્રત્યેકના ગુણને પ્રફુલ્લિષ્ઠ કર
 ૫૫૯ કુટુમ્બન સ્વર્ગ બનાવુ
 ૫૬૦ સૃષ્ટિને સ્વર્ગ બનાવુ તા કુટુમ્બને મોગ બનાવુ
 ૫૬૧ તત્ત્વાર્થે સૃષ્ટિન સુખી કરતા હુ સ્વાધ્ય અવુ
 ૫૬૨ સૃષ્ટિના પ્રત્યેક (—) ગુણની મુદ્ધિ કર
 ૫૬૩ સૃષ્ટિના દાસ્ય જતા સુધો પાપ પુણ્ય છે એમ માનુ

- ५६४ ए मिट्ठात तत्त्वयमनो छ, नास्तिककानो नपी एम
मानु
- ५६५ हृदय सोचित कर रही
- ५६६ वात्सल्यतापी बेरीने पण बस कर
- ५६७ तुं जे करे छ तमा असमब न मानु
- ५६८ शका न कर, उषापु नहीं मदन कर
- ५६९ राजा छता प्रधान तारे रस्ते चडावु
- ५७० पापीने अपमान आपु
- ५७१ न्यायने चाहू वस्तु
- ५७२ गुणनिधिने मान आपु
- ५७३ तारो रस्तो सब प्रकार मान्य राखु
- ५७४ घमलिय स्थापु
- ५७५ विद्यालय स्थापु
- ५७६ मगर स्वच्छ राखु
- ५७७ बघार कर नाखु नद्री
- ५७८ प्रजा पर वात्सल्यता बटावु
- ५७९ कोई व्यसन सेबु नहीं
- ५८० बे रती परणु नहीं
- ५८१ तत्त्वज्ञानना प्रायोजनिक अभावे बीबी परणु से अपवाद

- ५८२ वे () पर समनाये जोर
 ५८३ सेवक तत्त्वज्ञ राखु
 ५८४ अज्ञान क्रिया तजी दत्त
 ५८५ ज्ञान क्रिया सेवका माटे
 ५८६ कपटने पण जाणवु
 ५८७ असूया सेवु नही
 ५८८ धर्म आत्मा सचची खेळ मानु छु
 ५८९ सद्गति धमने ज नेवीश
 ५९० सिद्धास मानीश प्रणीत करीश
 ५९१ धर्म महात्माओंने सम्मान दईश
 ५९२ ज्ञान बिना सघली याचनाओं त्यागु छु
 ५९३ निशाचरी याचना सवु छु
 ५९४ धनुर्मसि प्रवास करई नहीं
 ५९५ जेनी तें ना कह्यो ते माटे शोधु के कारण मागु नहीं
 ५९६ देहघात करु नहीं
 ५९७ व्यायामादि सेबीश
 ५९८ पीपघादिक व्रत सेवु छु
 ५९९ बाघेलो आश्रम सेवु छु
 ६०० अकरणीय क्रिया ज्ञान साधु नहीं

- ६०१ पाप व्यवहारना नियम बाधू नहीं
 ६०२ सुप्त रमण करू नहीं
 ६०३ रात्रे छोर-कर्म करावु नहीं
 ६०४ ठासाठास सोय ताणु नहीं
 ६०५ अयोग्य जागृति भोगवु नहीं
 ६०६ रसस्वाद तनघम मिथ्या करू नहीं
 ६०७ एकाद शारीरिक धम आराधु नहीं
 ६०८ अनक देव पूजु नहीं
 ६०९ गुणस्तवन सर्वोत्तम मणु
 ६१० सदगुणनु अनुकरण करू
 ६११ मृगारी माता प्रभु मानु नहीं
 ६१२ सागर प्रवास करू नहीं
 ६१३ आध्रम नियमने जाणु
 ६१४ छोर-कर्म नियमित राखवु
 ६१५ ज्वरादिकमा स्नान करवु नहीं
 ६१६ जडमा डूबकी मारवी नहीं
 ६१७ कृष्णादि पाप लेख्यानो त्याग करू छु
 ६१८ सम्पक समयमा अपध्याननो त्याग करू छु
 ६१९ नाम भक्ति सेवीय नहीं

- ६२० ऊमा ऊमा पाणी पीउ नहीं
 ६२१ आहार अत पाणी पीउ नहीं
 ६२२ चालती पाणी पीउ नहीं
 ६२३ रात्रे गळ्या विना पाणी पीउ नहीं
 ६२४ मिथ्या भाषण करू नही
 ६२५ सन् दादोने सम्मान मापु
 ६२६ अयोग्य आत्मे पुरुष नीरखु नहीं
 ६२७ अयोग्य धर्षण भाखु नहीं
 ६२८ उपाहे निर बसु नहीं
 ६२९ बारवार अवयवो नीरखु नहीं
 ६३० स्वल्पनी प्रशंसा करू नहीं
 ६३१ काया पर गुढभावे राखु नहीं
 ६३२ भार माजन करू नहीं
 ६३३ तीव्र हृदय राखु नहीं
 ६३४ मानार्थे कृत्य करू नहीं
 ६३५ कात्यर्थे पुण्य करू नहीं
 ६३६ कपित वया दुष्टात सत्य बहू नहीं
 ६३७ अज्ञानी बाजे रात्रे खाखु नहीं
 ६३८ छत्तिनो गेरउपमान करू नहीं

- ६३९ स्त्रीपने घन प्राप्त कर नही
 ६४० धूम्याने मातृभावे सत्कार दउ
 ६४१ अकृत धन लउ नही
 ६४२ बळदार पापही बाधु नहीं
 ६४३ बळदार चलोठी पहेंद नहीं
 ६४४ मलिन वस्त्र पहेंद
 ६४५ मृत्यु पाछळ राजपी रोउ नहीं
 ६४६ व्याख्यानशक्तिने आराधु
 ६४७ धमनामे केशमा पद नहीं
 ६४८ छारा घम माटे राजदारे केस मूकु नहीं
 ६४९ बने त्यां सुधी राजगारे बन् नहीं
 ६५० धीमतावस्थान वि० शाळापी कद
 ६५१ निर्धतावस्थानो लोक बंद नहीं
 ६५२ परदुःखे हर्ष धंद नहीं
 ६५३ जेम बने तेम धवळ वस्त्र सजु
 ६५४ दिवसे तेल नासु नहीं
 ६५५ स्त्रीए राजे तेल नासवु नहीं
 ६५६ पापपव सेवु नहीं
 ६५७ धर्मी सुयशी एक कृत्य करवानो मनोरथ धरावु छु

६७७ वस्तुमा सेवभेद कह नह्य

६७८ जीवहितक व्यापार कह नह्य

६७९ ना कहैला अवाणान्त्रि सबु नही

६८० एक कुलमा ब्या जावु नही लह नही

६८१ सामा पधाना सगा स्वधर्मी अ छोलीछ

६८२ धर्मकलष्यमा उत्साहादिनो उपयोग करीन

६८३ आभीषिवा अर्थे सामान्य पाप करता पण कपतो
बर्द्ध

६८४ धममित्रमा माया रसु नही

६८५ चतुर्वर्णी धर्म व्यवहारमा भूलीछ नही

६८६ सत्यवादान सहामुठ बर्द्ध

६८७ धूत त्यागने त्यागु छु

६८८ प्राणी पर कोप करवो नही

६८९ वस्तुनु तत्त्व जानवु

६९० स्तुति, भक्ति नित्यकर्म विमुजन कह नही

६९१ अनय पाप कह नही

६९२ आरभोपाधि त्यागु छु

६९३ कुसम त्यागु छु

६९४ मोह त्यागु छु

- ૬૯૫ દોષનુ પ્રાયશ્ચિત્ત કરીશ
 ૬૯૬ પ્રાયશ્ચિત્તાત્તિકની વિસ્મૃતિ નહીં કર
 ૬૯૭ સધઢા કરતા ઘમવમ પ્રિય માનીશ
 ૬૯૮ તાગે ઘમ ત્રિકરણ ગુહ્ય સેવવામા પ્રમાદ નહીં કર
 ૬૯૯
 ૭૦૦

()

ચત્રોસ યોગ

સત્પુષ્પો નીચના ચત્રોસ યોગના મગ્રહ કરી આત્માન
 ઇચ્છા કરવાનુ વહે છે

- *૧ નિધ્ય પોતાના જીવો ધાય તને માટે તને શ્રુતાદિક
 જ્ઞાન આપવું
- *૨ પોતાના આચાર્યપણાનુ જે જ્ઞાન હાય તેનો અન્યને ઘોષ
 આપવો અને પ્રકાશ કરવો

* પાઠાતર—૧ મોખસાધક યોગ માટે નિધ્યે આચાર્ય
 પામે આલોચના કરવી ૨ આચાર્યે આલોચના મીઝા પામે
 પ્રકાશવી નહી

- ૩ આપતિકાલે પણ ધર્મનુ દુષ્કર્મ સ્વામર્થુ નહી
- ૪ સ્ત્રોત પરસ્ત્રોતના મુચના ફલની યાચના વિના સપ કરવું
- ૫ શિક્ષા મઝી ત પ્રમાણે યત્નાયા થતવું અને તરી શિક્ષા વિવેચથી બ્રહ્મ કરવી
- ૬ મમત્વનો સ્થાન કરવો
- ૭ ગુપ્ત સપ કરવ
- ૮ નિર્ભીમતા રાસવી
- ૯ પરિપદ્ધ સપસર્ગને ખીતવા
- ૧૦ સરલ ચિત્ત રાસવું
- ૧૧ આરમસયમ શુદ્ધ પાઠવો
- ૧૨ સમચિત્ત શુદ્ધ રાસવું
- ૧૩ ચિત્તની એકાગ્ર સમાધિ રાસવી
- ૧૪ કપટરહિત આચાર પાઠવો
- ૧૫ વિનય કરવાયામ્ય પુરુષાનો યથામોગ્ય વિનય કરવો
- ૧૬ સંતોષથી કરોને તૃષ્ણાનો મર્યાન્ગિ દૂરી કરી નાલવી
- ૧૭ ધૈરાગ્ય ભાવનામા નિમગ્ન રહવું
- ૧૮ માયારહિત થતવું
- ૧૯ શુદ્ધ કરણોમા સાવધાન થવું

- ૨૦ સંકરને આદરવો અને પાપને રોકવા
- ૨૧ પોતાના દોષ સમમાવપૂર્વક ટાઢવા
- ૨૨ સર્વ પ્રકારના વિચયથી વિરક્ત રહેવું
- ૨૩ મુઢગુને પંચમહાગ્રંથ વિશુદ્ધ પાઠવા
- ૨૪ હસ્તરગુળ પંચમહાગ્રંથ વિશુદ્ધ પાઠવા
- ૨૫ હસ્તાહપૂર્વક કાયોત્સર્ગ કરવો
- ૨૬ પ્રમાદરહિત જ્ઞાન-ધ્યાનમા પ્રવૃત્તિ કરવું
- ૨૭ હમદા આત્મચારિત્રમા સૂત્ર સ્વયંભોગથી થતું
- ૨૮ ધ્યાન, જિતેન્દ્રિયતા અને એકાગ્રતાપૂર્વક કરવું
- ૨૯ મરણાંત દુઃખથી પણ મન પામવો નહીં
- ૩૦ સ્ત્રીઆદિકના સંગને ત્યાગવો
- ૩૧ પ્રાપ્તિપત્તિ વિનુદિતિ કરવી
- ૩૨ મરણકાલે આરાધના કરવી

એ એકો યોગ અમુલ્ય છે સઘટ્ટા સઘટ્ટ કરનાર
પરિણામે અનંત મુક્તિને પામે છે

વિ. સ. ૧૯૪૦ વીર

સ્મૃતિમાં રાખવા યોગ્ય મહાવાક્યો —

- ૧ એક મંદે નિયમ એ જ આ જગતનો પ્રવર્તક છે
- ૨ જે મનુષ્ય સત્સુખોના પરિગ્રહસ્થન પામે છે, તે મનુષ્ય પરમન્વર થાય ॥
- ૩ અષ્ટા ચિત્ત એ જ સર્વ વિષય દુઃખનું મૂલ્યું ॥
- ૪ જ્ઞાતાનો મેહાપ અને યોદ્ધા સાથે અતિ સમાગમ એ યોદ્ધા સમાન દુઃસદાયક છે
- ૫ સમસ્વભાવીનું મહત્ત્વ એન જાનીઓ દ્વારાં જ કહે છે
- ૬ इन्द्रियो तमने जाते अन मुख मानो त करता तन समे जीतवामां क सुख, आनद अने परमपद प्राप्त करनी
- ૭ રાગ વિના સસાર નથી અને સસાર વિના રાગ નથી
- ૮ યુવાવયનો સર્વસમ પરિત્યાગ પરમપદને આપે છે
- ૯ તે વસ્તુના વિચારમાં વહોંઓ કે જ વસ્તુ અજીદ્રિય સ્વરૂપ છે
- ૧૦ ગુણીના ગુણમાં અનુરજ થાઓ

વિ० સં० ૧૯૪૦

(૫)

વચનામૃત

૨ આ તો બ્રહ્મ સિદ્ધાંત માનજો કે મયોગ વિયોગ, સુખ, દુઃખ, શ્રેય, માન્ય અણરાગ, અનુરાગ इत्यादि યોગ કોઈ ક્યવસ્થિત કારણને લઈને રહ્યા છે

૩ એકાંત માધી કે એકાંત વ્યાવદોષને સમાન ન આપજો
૪ કોઈનો પણ સમાગમ કરવા યોગ્ય નથી છતાં જ્યાં સુધી તેથી ઘણા ન વાચે ત્યાં સુધી સત્પુરુષનો સમાગમ અવશ્ય સેવ્યો ઘટે છે

૫ જે કૃત્યમા પરિણામે દુઃખ છે તેને સમાન આપતા પ્રથમ વિચાર કરો

૬ કોઈને અંત કરણ આપતો નહીં, આપો તેનાથી ભિન્નતા રાખતો નહીં, ભિન્નતા રાખો ત્યાં અંત કરણ આપ્યું તે ન આપ્યા સમાન છે

૭ એક મોગ મોગવે છે છતાં કમની વૃદ્ધિ નથી કરતો, અને એક મોગ નથી મોગવતો છતાં કમની વૃદ્ધિ કરે છે, એ આશ્ચર્યકારક પણ સમજવા યોગ્ય વચન છે

૮ યોગાનુયોગે અનેક કૃત્ય જાણી સિદ્ધિને આપે છે

પરિણામે પણ પસ્ટાઓ છો તો તે કૃત્યને પૂર્વકર્મનો
દોષ જ્ઞાનીઓ કહે છે

૬૭ જટમરત અને બનક વિન્દેહીના દગ્ગા મને પ્રાપ્ત પાઓ

૬૮ સત્પુરુષના અત્ત કરણે આપ્યો કિંવા કહ્યો તે ધમ

૬૯ અત્તરમ માહપ્રયિ જેમી નદ્દે તે પરમાત્મા છે

૭૦ વ્રત ભઈન ઉન્નામિત પરિણામ માપનો નહી

૭૧ એવનિષ્ઠાદ જ્ઞાનીની આપા આરાપતા સત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત
પાય ॥

૭૨ ક્રિયા દ કમ ઉપયોગ દ ધમ પરિણામ દ ધમ, ધમ
દ મિષ્યાત્વ, વ્રહ્મ તે આત્મા અને ધકા દ બ નાલ્ય
છે શોકને સમારયો નહી, આ ઉત્તમ વસ્તુ જ્ઞાનીઓદ
મને આપી

૭૩ જગત જેમ છે તમ સત્ત્વજ્ઞાનની દવિષ્ટે જુઓ

૭૪ શ્રી ગૌતમને ધાર વેદ વગ્ન કરેલા જોવાને શ્રીમદ્
મહાવીરસ્વામીદ સમ્યકનત્ર આપ્યા હતા

૭૫ મગવતીમા કહેલી પુદ્ગલ નામના પરિધાવકની કપા
સત્ત્વજ્ઞાનીઓનુ કહેલુ સુંદર રહ્ય છે

- ૭૬ ધીરના વહેલા શાસ્ત્રમા મોનેરી વચનો છૂટક છૂટક
ઝને ગુપ્ત છે
- ૭૭ સમ્યક્નેત્ર પામીને તમે મમે તે ધર્મશાસ્ત્ર વિચારો તો
પણ આત્મહિત પ્રાપ્ત થશે
- ૭૮ કુદરત, આ તારો પ્રવર જાણાય છે કે મારી ધારેલી
નોંતિયે મારો કાલ મ્યતીત કરાવતી નથી ! (કુદરત
તે પૂર્વિતકર્મ)
- ૭૯ માણસ પરમેશ્વર સાથે છે એમ જાનીઓ કહે છે
- ૮૦ સત્તરામ્યયન નામનું જનમૂત્ર સત્ત્વન્નિષ્ટિયે પૂન પુન
ઝવલોવો
- ૮૧ ધીવડા મણય તો ફરી ન મરવું પહે એવું મરણ હજીવા
યોગ્ય છે
- ૮૨ કુસધ્નતા જેવો એકે મહાદોષ મને સામતો નથી
- ૮૩ જગતમા માન ન હાત તો અહીં જ મોત હોત !
- ૮૪ વસ્તુને વસ્તુગત જુઓ
- ૮૫ ધર્મનું મૂળ વિ. છે
- ૮૬ તેનું નામ વિદ્યા કે જેનાથી અવિજ્ઞા પ્રાપ્ત ન થાય
- ૮૭ ધીરના એક વાતમને પણ સમજો

- ૧૦૮ સર્વ શાસ્ત્રનું એવ તત્ત્વ મને મઝ્યુ છે એમ કહું તો
મારું અહ્યાન મથી
- ૧૦૯ ન્યાય મને મહુ પ્રિય છે વીરનો રૌની ॥ જ ન્યાય
છે સમજવું દુલમ છે
- ૧૧૦ પરિત્ર પુરુષોનો કૃપાન્વિત ॥ જ સમ્યક્જ્ઞાન છે
- ૧૧૧ મતુહરિયે કહેલો ત્યાગ વિનુદ્ય બુદ્ધિથી વિચારતા
થળી ઊર્ધ્વજ્ઞાનરજા થતા સુધી થઈ છે
- ૧૧૨ કોઈ ધર્મથી હું વિરુદ્ધ નથી સર્વ ધર્મ હું પાઠ છું
તમે સપક્ષા ધર્મથી વિરુદ્ધ છો એમ કહેવામાં મારો
ચત્તમ હેતુ ॥
- ૧૧૩ ઠમારો માનેલો ધર્મ મને કયા પ્રમાણથી કોમો છો તે
મારે જાણવું જરૂરનું છે
- ૧૧૪ શિવિલ યથ દૃષ્ટિયા નીચે આવીને જ વિચારાઈ આવ
(—જો નિઝરામા આવ તો)
- ૧૧૫ કોઈ વળ સાહ્યમા મને નજા ન હો
- ૧૧૬ દુઃસના કાર્યા કરાગ્ય સર્વે જગતને આ લોકો
અમાથ છે
- ૧૧૭ અત્યાર હું કોણ છું એનું મને પૂછ ખાન નથી
- ૧૧૮ તુ સત્પુરુષનો શિષ્ય છે

- ૧૧૯ એ જ મારી આકાંક્ષા છે
 ૧૨૦ મને કોઈ ગજસુકુમાર જેવો વસત આવો
 ૧૨૧ કોઈ રાજેમતી જેવો વસ્ત આવો
 ૧૨૨ સત્પુરુષો કહેતા નથી, કરતા નથી, છતાં તેનો
 સત્પુરુષતા નિર્વિકાર મુક્તમુદ્રામા રહી જ
 ૧૨૩ સુસ્થાનવિચયધ્યાન પૂર્વધારીઓને પ્રાપ્ત થતુ હશે એમ
 માનવુ યોગ્ય લાગે છે તમે પણ તને ધ્યાન કરો
 ૧૨૪ આત્મા જેવો કોઈ દેવ નથી
 ૧૨૫ કોણ માગ્યછાલી ? અવિરતિ સમ્પદગ્નષ્ટિ કે વિરતિ ?
 ૧૨૬ કોઈની આજીવિકા તોડશા નહીં
 વિ. સ. ૧૯૪૩ કાર્તિક

(૬)

થોડા વાક્યો

- ૧ વિશાલ મુદ્ધિ, મધ્યસ્થના સરલતા અને જિતેન્દ્રિયપણુ
 આટલા ગુણો જે આત્મામા હોય, તે સત્ત્વ પામવાનું
 સત્તમ પાત્ર છે
- ૨ અગત્યમા મીરાણીત્વ, વિનયતા અને

નહીં મટવાથી આ આત્મા અનાનિષ્ઠાથી રણધો
 પણ નિરપાયતા થઈ ત થઈ હવે આપને પુરુષાર્થ કરવો
 ઉચિત છે થય વાઓ !

- ૩ પરમાત્માને ધ્યાનવાથી પરમાત્મા થયામ છ, પણ તે
 ધ્યાન, આત્મા સત્સુષ્પતા ચરણમહત્ત્વી વિનયો
 પાસના વિના પ્રાપ્ત કરી સવતો મયા એ નિર્મલ્ય
 મંગલાનનુ સર્વોત્કૃષ્ટ વચનામૃત છે
- ૪ સાદ્યમાયે જયસમા થઈ મન અંતરગમો દ્વાર સાંતલી
 મૂલ-નિર્લેપ રહો એ જ માન્યતા અને ચોચના છે
- ૫ દૃષ્ટા મગરનુ કોઈ પ્રાણી નથી વિવિધ આશાથી
 તમા પણ મનુષ્યપ્રાણી રોજાયેમ છે દૃષ્ટા, મર્યા
 ણ્યા સુધી અતુષ્ટ છે ર્યા સુધી તે પ્રાણી અધોનૃતિવત્
 છે દૃષ્ટા જમવાટ પ્રાણી ઝમ્મંગામીવત્ છે
- ૬ તને મોહ હો, અને તેમ હોત હો, ને જ સવત
 દ્વાત્વ (પરમાત્મસ્વરૂપ) ને જ જુએ છે
- ૭ તુવાતુરને પાવાની મહેનત કરજો અતુવાતુરન
 તુવાતુર થવાનો વિગ્રાસો વેગ કરજો જન તે વેદા
 ન પામ તદુ હોય તને માટે સદાસીન રહેજો

- ૮ દર્શિવિધ ગયા પછી ગમે તે ઘાસ, ગમે તે અપર, ગમે તે કપન, ગમે તે મ્યલ પ્રાપ્ત અહિનનુ કારણ થતુ નથી
- ૯ જાણને જ્યાં સુધી સતનો યોગ ન થાય ત્યાં સુધી મતમતાસરમા મધ્યસ્થ રહેવું યોગ્ય છે
- ૧૦ ગમે તેટલો વિપત્તિઓ પડે તથાપિ જાની દ્વારા સાસારિક ફલની દૃષ્ટા કરવી યોગ્ય નથી
- ૧૧ જેની પ્રાપ્તિ પડી અનસકાલનુ માધ્યમનુ મટી સઘ કાલને માટ અયાચકપનુ પ્રાપ્ત હોય છે એવો જો કોઈ હોય તો તે તરણતારણ આપીએ છીએ, તેને મરજો
- ૧૨ સર્વ પ્રકારના મયને રહેવાના સ્થાનકસ્થ આ સંસારને વિષે માત્ર એક વૈરાગ્ય જ અમય છે
- ૧૩ જેને મૃયુની સાથે મિત્રતા હોય, અથવા જે મૃત્યુથી ભાગી છૂટી શકે એમ હોય અથવા હુ નહીં જ મરે એમ જેને નિશ્ચય હોય તે મહે સુધે સૂએ
- (શ્રી હોયકર-છ જીવ નિકાય અધ્યયન)
- ૧૪ વિપમ મામના નિમિત્તો થલ્લવાનપણે પ્રાપ્ત થયા છતાં જે જાનીપુરુષ અવિપમ ઉપયોગે વત્યા છે વર્તે છે, અને મધ્યકાલે વર્તે તે સર્વને વારવાર નમસ્કાર

- ૧૫ પરમમત્તિથી સ્તુતિ કરનાર પ્રત્યે પણ જેને રાગ નથી અને પરમદુઃખથી પરિવહ-હૃદયસર્ગ કરનાર પ્રત્યે પણ જેને દુઃખ નથી, તે પુરુષસ્વ મગધાનને બારંબાર નમસ્કાર !
- ૧૬ જેને કોઈ પણ પ્રત્ય રાગનું રહ્યા નથી તે મહાત્માને બારંબાર નમસ્કાર !
- ૧૭ ક્ષીરરાગ પુષ્કળા સમાયમ વિના, ઉપાસના વિના આ જીવને ગુણ ગુણ કેમ ઉત્પન્ન થાય ? સમ્યક્જ્ઞાન ક્યાંથી થાય ? સમ્યક્દાન ક્યાંથી થાય ? સમ્યક્ચારિત્ર ક્યાંથી થાય ? કેમકે એ ત્રણે વસ્તુ અન્ય સ્થાનકે હોતી નથી

(૭)

- ૧ પ્રમાદને લીધે આત્મા મઠેલું સ્વસ્થ થૂલી જાય છે
- ૨ જે જે જાહે જે જે કરવાનું છે તેને સદા ઉપયોગમાં રાખ્યા રહો
- ૩ ક્રમે કરીને પછી તેની સિદ્ધિ કરો
- ૪ અલ્પ આહાર, અલ્પ વિહાર, અલ્પ નિદ્રા નિયમિત વાચા નિયમિત કાયા અને અનુકૂળ સ્થાન એ મનને વશ કરવાના સત્તમ સાધનો છે

- ૫ શ્રેષ્ઠ વસ્તુની જિજ્ઞાસા કરવી એ જ આત્માની શ્રેષ્ઠતા છે. કદાપિ તે જિજ્ઞાસા પાર ન પડી. સોપન જિજ્ઞાસા તે પણ તે જ અશવત્ છે.
- ૬ નવા કર્મ શાધવા નહીં અને જૂના ભોગથી રેવા એવી જૈની અવલ્લ જિજ્ઞાસા છે તે, તે પ્રમાણે વર્તી શકે છે.
- ૭ જે કૃત્યનું પરિણામ ધન નથી, તે કૃત્ય મૂલ્યથી જ કરવાની રુચ્છા રહેવા દેવી જોઈતી નથી.
- ૮ મન જો સ્વાશીલ થઈ ગયું હોય તો 'દ્રશ્યાનુયોગ' વિચારવો યોગ્ય છે. પ્રમાદી થઈ ગયું હોય તો 'ધરણકરણાનુયોગ' વિચારવો યોગ્ય છે, અને કપાયી થઈ ગયું હોય તો 'ધર્મકથાનુયોગ' વિચારવો યોગ્ય છે. જહ થઈ ગયું હોય તો 'ગણિતાનુયોગ' વિચારવો યોગ્ય છે.
- ૯ કોઈ પણ કામની નિરાશા રુચ્છવી. પરિણામે પછી જેટલી સિદ્ધિ થઈ તેટલો લાભ, આમ કરવાથી સતોષી રહેવાશે.
- ૧૦ પૃથ્વી મલકી શ્લેષ થાય તો એમ સમજી સાચે આવવાની નથી, ઝલટો હુ તેને દેહ.

હું વઢી તે વર્દ મુયવાન નથી સ્વો સવધી રંગ,
 ઘામભાવ ઘાય તો ઘામ સમજી અય મોજા પ્રત્ય
 હસજે કે તે મઢમૂઝનો સાળમાં મોહી પડ્યો (૪
 વસ્તુનો આપણે નિત્ય સ્થાગ કરીએ ધીએ સમા !) ધન
 સવધી નિરાશા ન કર્યા ઘાય તો તે ઠપી ખાતના
 કાંકરા છે એમ સમજી સતાવ રાસજો અમ કરીને તો
 તુ નિ સ્પહી વર્દ શકીન

- ૧ તેનો તુ બોધ પામ કે બનાવી સમાધિમરણની પ્રાપ્તિ
 થાય
- ૨ એક વાર જો સમાધિમરણ થયું તો સર્વ શાકના
 અસમાધિમરણ ટલ્લને
- ૩ સર્વોત્તમ વદ સવરયાગીનું છે

વારણક ૧૯૪૩

(૮)

સત્પુરુષોને નમસ્કાર

અનતાનુવધી ક્રોધ અનતાનુવધી માન અનતાનુવધી
 ાયા અને અનતાનુવધી લોભ ૭ ચાર તથા મિથ્યાત્વ
 મોહિની, મિશ્રમોહિની સમ્યક્ત્વમોહિની એ ત્રણ એમ એ

સાત પ્રકૃતિ જ્યાં સુધી કાયોપશમ, ઉપશમ વાં કાય થતી નથી ત્યાં સુધી સમ્યક્દષ્ટિ થયું નમનવતુ નથી. એ સાત પ્રકૃતિ જેમ જેમ મદતાને પામે તેમ તેમ સમ્યક્ત્વનો ઉદય પામ છે. તે પ્રકૃતિઓની ઘણી છેદથી પરમ દુલભ છે. જેની ત ઘણી છેન્દૈ તેને આત્મા હસ્તગત થવો સુલભ છે. તત્ત્વ જ્ઞાનીઓએ એ જ ઘણેને મદવાનો ફરા ફરોને શોધ કર્યો છે. જે આત્મા અપ્રમાદપણે તે મેદવા મળી દષ્ટિ આપતો તે આત્મા આત્મત્વને પામશે એ નિ સંદેહ છે.

સન્નિવૃત્તિના ઉપાદેશ વિના અને જીવની સત્પાત્રતા વિના એમ થયું અટક્યું છે. તેની પ્રાપ્તિ કરીને સસારતાપથી અત્યંત તપાયમાન આત્માને શીતલ કરવો એ જ શ્રુત કૃત્યતા છે.

‘ધર્મ’ એ વસ્તુ વધુ ગુપ્ત રહી છે. તે માત્ર સશોધનથી મળવાની નથી. અપૂર્વ અત્તરસસોધનથી તે પ્રાપ્ત પાય છે. તે અત્તરમસોધન કોઈક મહામાય્ય સદ્ગુણ-અનુપદે પામે છે.

એમ મયના ઘોડા મુક્ત માટે અનંત મવનું અનંત નહો વધારવાનું પ્રયત્ન સત્પુર્યો કરે છે.

સ્વાત્પ્ત આ વાત પણ માન્ય છે કે જનનાર છે તે
 પરનાર નથી અને પરનાર છે તે જનનાર નથી તો પછી
 ધર્મપ્રયત્નમાં, આત્મિક હિતમાં અથવા રૂપાધિને શ્રાપીન થઈ
 પ્રમાદ તુ ધારણ કરવો ? આમ છે છતાં દેવ બાહ્ય પાત્ર
 માથે ખોલાં ઝોડીએ

સત્પુરુષોનું યોગબદ્ધ જગત્તનું વસ્થાન કરો

પ્રણામ—નીરામ યેજી સમુખ્યયે

શ્વાનિયા મહા મુદ ૧૪ મુષ ૧૯૪૫

(૧)

મોચેના લોપ ન આવડ્યા ઝોડીએ —

૧ કોઈથી મહા વિશ્વાસપાત્ર

૨ મિત્રથી વિશ્વાસપાત્ર

૩ કોઈની ધાપણ ઓઢવથી

૪ અસતનું મેલવું

૫ મિથ્યા આઢનું મૂકવું

૬ સોટા લેસ કરવા

૭ દિશાવમા પૂકવવું

૮ જુલમી માથે વહેવો

૧ નિર્ગોષને અલ્પ માયાથી પણ છેતરવો

૧૦ યુનાધિક તાઢી આપવું

૧૧ એકને બદલે બીજુ અથવા મિથ્ય કરીને આપવું

૧૨ કર્મોદારનો ઘણો

૧૩ ભાષા કે અદસાદાન

એ બાટેથી વર્ડે રહ્યું મહી એ આળે સામાન્ય વ્યવહાર
શુદ્ધિ રૂપજીવન અર્થે મહી ગયો (અપૂર્ણ)

વર્ણાણયા, માહ ૧૯૪૫

(૧૦)

નીરાણી મહાત્માઓને નમસ્કાર

કર્મ એ જડ વસ્તુ છે જે જે આત્માને એ જડથી જેટલો
જેટલો આત્મશુદ્ધિ એ સમાગમ છે તેટલી તેટલી જડતાની
દટલ અલોપતાની તે આત્માને પ્રાપ્તિ હોય, એમ અનુભવ
માય છે આશ્ચર્યતા છે કે પોતે જડ છતાં ચેતનને અચેતન
મનાવી રહ્યા છે । ચેતન ચેતનભાવ મૂલી જઈ તેને સ્વસ્વ
રૂપ જ માને છે જે પુણ્યો તે કમમયોગ અને તેના ઉદયે
રૂપદાન થયેલા પર્યાયોને સ્વસ્વરૂપ ગણી માનતા અને પૂર્વ
સયોગો સત્તામા છે, તેને અવધ પરિણામે મોગવી .

ગુપ્ત આચરણા છે શ્રાવી તો કઈ કહ્યું જાય તેમ નથી
 બને આમ કર્યા વિના તારો કોઈ કાલે છૂટકો ઘનાર
 નથી, આ અનુભવપ્રવચન પ્રમાણિક ગણ

એક સંપુરણને રાજી કરવામા, તની સર્વ દૃષ્ટાને
 પ્રસન્નવામા, તે જ સત્ય માનવામા આવી જિંદગી ગઈ તો
 સ્તુત્કૃષ્ટમા સ્તુત્કૃષ્ટ પદર મન અવશ્ય મોડો જઈના

મોહમયી આસો વદી ૧૦, શનિ, ૧૯૪૫

(૧૩)

નિરાધાષપણે જૈનો મનોવૃત્તિ વહ્યા કર છે, સકલ્પ
 વિકલ્પની મલકા ખન થઈ છે પચશિષ્યથી વિરત્તઝુલિના
 અકુરો જેને ફૂટયા છે કલેશના કારણ જેને નિમૂલ કયા
 છે, અનેકાત રષ્ટિયુક્ત એકાતદૃષ્ટિને જે સેમ્યા કરે છે,
 જૈની માત્ર એક શુદ્ધ વૃત્તિ જ છે, ત પ્રતાપી પુરુષ અપદાન
 થઈ

આપણે તેવા થવાનો પ્રયત્ન કરવો ધોઈએ

વિ. સ. ૧૯૪૫

(૧૪)

માર્ગ, આટલું તારે અવશ્ય કરવા જોઈ છે. —

૧ દેહમાં વિચાર કરનાર ઘડો છે તે દેહથી વિદ્ય છે ?
તે મુલો છે કે દુલો ? એ સમારી લે

૨ દુઃસ સાગના બ અને દુઃસના કારણો પણ તને દુષ્ટિ
ગોષર પણ તમ છતાં કદાપિ ન પાય તો મારાં
કોઈ માગને કાષી બા એટલે સિદ્ધ થશે ત દાઢ્યા
માટે જે ઉપાય છે ન એટલો બ કે તેથી કાહ્યામ્યતર
રહિત થવું

૩ રહિત થવાય છે મોર પણ અનુમવાય છે એ પ્રવિજ્ઞા
પૂર્વક થવું છું

૪ ત શાષન માટે સર્વસાગપરિત્યાગી થવાની આવશ્યકતા
છ નિષ્કામ સદ્ગુણના ભરણમાં જઈને થવું યોગ્ય છે

૫ જ્યાં માલથી પડાય ત્યાં માલથી સર્વ કાઢી રહેવા
માટેની વિચારણા પ્રથમ કરી ન જો તને પૂર્વકર્મ
કટલાન સાગતાં હોય તો અરયામો, દેવતાપામી રહીને
પણ ત કલ્પને વિગારીય મહી

૬ પ્રથમ તમે તેમ કરો તું તારં કીયન જાગ જાણવું તાર
માટે કે મરિષ્યસમાપિ થવા અન્વારે અવમાથી

૭ તે આધ્યાત્મનો માનસિક આત્મોપયોગ હો નિર્વેદમાં રાસ

૮ જીવન મહુ જીવ છે, ઉપાધિ મહુ છે, અને ત્યાગ વર્દ શરે તમ નથી હા મીષેની શાત પુન પુન છામાં રાસ

૧ જિનાયા તે વસ્તુનો રાસથી

૨ સત્સારને મધન માનવુ

૩ પૂર્વકર્મ નથી એમ ગણી પ્રત્યક ક્ષમ સેમ્યા જવો તેમ છતા પૂર્વકર્મ મહુ હો શોક કરવો નહીં

૪ લેહની જટલી પિતા રાસ છે સટસી નહીં પણ એથી અનત ગણી પિતા આત્માની રાસ કારણ અનત મધ એક મધમા ટાલ્યા છે

૫ ન ચાલે હો પ્રતિબોધી થા

૬ જેમાથી જેટલુ થાય તેટલુ કર

૭ પરિણામિક વિચારવાહો થા

- ૮ અનુસરવાસી થઈને મર્ત

૧ છવટનુ સમયે સમયે ચૂકીત નહી એ જ મહામન
અન એ જ મધ

વિ. સ. ૧૯૪૬

समझीने व्यत्यभाषी धनारने पदचात्ताप करवानो
घोडो जे धवसुर समवे छे

हे माय ! सातमी समतमप्रभा नरकनी वेदना मळी
होत तो बलते सम्मत करत, पण जगतना मोहिनी।सम्मत
पवी नथी

पूवना अगुम कर्म उदय आम्हे बधता जो शोष करो
छो तो हवे ए पण ध्यान राखो के नवा बाधता परिणामे
तवा तो बधाता नथी ?

आत्माने ओळखवो होय तो आत्माना परिचयी धवु,
परवस्तुना त्यागी धवु

जेटला पोतानी पुद्गल्लि मोटाई इच्छे छ तेटला
हल्का समव

प्रशस्त पुष्पनी भक्ति करो, तेनु स्मरण करो, गुण
चितन करो

मुंबई, वि० सं० १९४६

(૧૬)

સહજ

જે પુરુષ આ કથમાં સહજ નોંધ કરે છે, તે પુરુષ માટે પ્રથમ સહજ તે જ પુરુષ સસે છે

તેની હમણાં એવી દશા અતરંગમા રહી છે કે કંઈક વિના સર્વ સસારી રુચ્છાનો પણ તેને વિસ્મૃતિ કરી માસી છે

તે કંઈક પામ્યો પણ છે, અને પૂણનો પરમ મુમુક્ષુ છે, છેલ્લા માર્ગનો નિ શક જિનામુ છે

હમણાં જ આવરણો અને ઉદય આમ્યા છ તે આવરણોથી અને સ્તેદ નથી, પરંતુ વસ્તુભાવમા ઘટી મદદાનો સ્તેદ છે

તે ધમની વિધિ અધની વિધિ, વામની વિધિ, અને તેને આધારે મોદની વિધિને પ્રકાશી શકે સર્વો છે ધના જ યોદ્ધા પુરુષોને પ્રાપ્ત થયો હશે એવો જ કાઢનો કામોપશમી પુરુષ છે

તેને પોતાની સ્મૃતિ માટે શવ નથી, શક માટે શર્વ નથી, તેમ તે માટે તેનો પળપાત પણ નથી તેમ છતાં કંઈક અદ્ધાર રાસવુ પડે છે, તેને માટે સ્તેદ છ

तेनं अत्यारे एक विषय विना बीजा विषय प्रति
ठेकाणु नयी ते पुरुष जोने तीरण उपयोगवाळो छे,
तथापि ते सोम्य उपयोग बीजा कोई पण विषयमा
वापरवा ते प्रीति घराबतो नयी

हा मो १-४

(१७)

नीचेना नियमो पर बहु लक्ष आपवु —

- १ एक बात करता तेनी अपूणतामा अवश्य विना बीजी
बात न करवी जोईए
- २ बहेनारमी बात पूण सामळवी जोईए
- ३ पोने घोरजयो तनी सदुत्तर आपवो जोईए
- ४ जेमा आत्मस्लाघा के आत्महानि न होय ते बात
उच्चारवी जोईए
- ५ धर्म सबधी हमणा बहु ज ओछी बात करवी
- ६ लोकोपी धर्मव्यवहारमा पडवुं नही

मुंबई, पोष सुद , बुध, १९४६

મહાવીરના બોધને પાત્ર કોણ ?

- ૧ સત્યુપના ચરણનો ઇન્છક
- ૨ સદેવ સૂદમ બોધનો અભિલાષી
- ૩ ગુણ વર પ્રજાસ્તમાર્થ રાસનાર
- ૪ બ્રહ્મવ્રતમાં પ્રીતિમાન
- ૫ ધ્યારે સ્વદોષ દેશે ત્યારે તને છેન્ચાનો ઉપયોગ રાસનાર,
- ૬ ઉપયોગથી એક વાળ પણ મરનાર
- ૭ એકાઉવાસને ચલાળનાર,
- ૮ તીર્થાદિ પ્રવાસનો ડહોરમી
- ૯ શાહાર વિહાર નિહારનો નિયમી
- ૧૦ પોતાની ગુરુતા દર્શાવનાર

એવો કોઈ પણ પુરુષ છે મહાવીરના બોધને પાત્ર છે
સમ્પન્નકદશાને પાત્ર છે પહેલાં જન્મુ એકે નથી

મુબઈ, વામણ સુદ ૬, ૧૯૪૬

(૧૧)

હે જીવ, તુ ધ્રમા મા, તને હિત કહુ છું
 અતરમાં સુખ છે સદ્દાર લોધવાથી મઠ્ઠશે નહી
 અતરનું સુખ અતરની સમયેળીમા છે સ્થિતિ યવા
 માટે વાહ્ય વ્યર્થોનું વિસ્મરણ કર, આશ્ચર્ય મૂલ
 સમયેળી રહેવી સદુ દુલ્મ છે નિમિતાલીન શુભિ
 કરી કરી શલિત થઈ અશો, ન યવા અષલ ગમીર ઉપ-
 યોગ રાસ

આ ક્રમ યથાયોગ્યપણે ચાલ્યો આયો તો તુ જીવન
 ત્યાગ કરતો રહીશ, મૂર્ખાર્હિસ નહી, નિર્મય થર્હિસ
 ધ્રમા મા તને હિત કહુ છું
 આ માણ છે એવા માવની વ્યાસ્યા પ્રામે ન કર,
 આ તેનું છે એમ માની ન વેસ
 આ માટે આમ કરવું છે જ મરિપ્યનિર્ગમ ન કરી
 રાસ

આ માટે આમ ન યયુ હોત તો સુખ માત એમ સ્મરણ
 ન કર

આટલું આ પ્રમાણે હોય તો સાદું જમ આગ્રહ ન
 કરી રાસ

આળ મારા પ્રતિ અનુચિત વધુ એવું સમારતા
ન શોધ

આળે મારા પ્રતિ અનુચિત વધુ એવું સ્મરણ ન રાસ
આ મને અશુભ નિમિત્ત છે એવો ચિંત્વ ત કર
આ મને શુભ નિમિત્ત છે એવી દુઃખતા માની ન બેસ
આ ન હોત તો હું સ્થાપત નહીં એમ અવલ બ્યાસ્યા
નહીં કરીશ

પૂર્વકર્મ ચડવાન છે માટે આ સર્વો પ્રસંગ મહી આમ્યો
એવું એકાંતિય પ્રવૃત્ત કરીશ નહીં

પુરુષાચનો જય ન વધો એવી નિરાળા સ્મરીશ નહીં
બીજાનાં જોડે તને સંધન છે ઈશ માનીશ નહીં
તારે નિમિત્તે પણ બીજાને દોષ કરતો મુલાકા
તારે દોષે તને સંધન છે એ સતની પહેલી પિણા છે
તારો દોષ એટલો જ કે અમ્યને પોતાનું માનવું, પોત
પોતાને મૂલી જવું

એ સંધારાં તારો શાગળી નથી માટે જુદે જુદે સ્થળે
તેં મુલની કલ્પના કરી છે હે મૂઢ ! એમ ન કર—

એ તને તેં હિત કહ્યું
અતરમા સુખ છે

જગતમા કોઈ એવું પુસ્તક વા લેખ વા કોઈ જીવો સાક્ષી ગ્રાહિત તમને એમ નથી વહી શકતો કે આ સુખનો માગ છે, વા તમારે આમ વતવું વા સવને એક જ ક્રમે ઝગવું, એ જ સૂચવે છે કે ત્યાં કઈ પ્રયત્ન વિચારના રહી છે

એક મોગી યવાનો બોધ કરે છે

એક યોગી યવાનો બોધ કરે છે

એ બેમાથી કોને સમ્મત કરીશું ?

કેને શા માટે બોધ કર છે ?

ક્યમ્ને કોને બોધ કરે છે ?

કોના પ્રેરવાથી કરે છે ?

કોઈને કોઈના અને કોઈને કોઈનો બોધ કા લાગે છે ?

એના કારણો શા છે ?

તેમો સાક્ષી કોણ છે ?

તમે શું ઘાંઝો છો ?

તે કયાથી મળશે વા સામા છે ?

તે કોણ મેળવશે ?

કયા પડીને લાવશે ?

લાવવાનું કોણ સીધવશે ?

૨ દુષ્ટિ એવા સ્વચ્છ કરો કે જેમા સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મ દોષ
 પણ દેસાઈ નકે, અન ન્હાયાયી કામ થઈ પાકે
 મુઠ્ઠાઈ અપાઠ થદ ૧૨ રવિ ૧૯૪૬

(૨૨)

સહજ પ્રકૃતિ

- ૧ પરહિત એ જ નિઝહિત સમજવું અને પરદુઃસ એ પોતાનું દુઃસ સમજવું
- ૨ મુલ દુઃસ એ બન્ને મનની કલ્પના છે
- ૩ કામા એ જ મોક્ષનો મધ્ય દરવાજો છે
- ૪ સપ્તલ્લા સાથે નામભાવથી થસવું એ જ સર મૂયળ છે
- ૫ યાત સ્વભાવ એ જ સગ્જનતાનું સર મૂલ છે
- ૬ સર સ્નહીની વાહના એ સગ્જનતાનું સાસ ભદ્રન છે
- ૭ દુઃખનો ઓછો સહવાસ
- ૮ વિવેકવૃદ્ધિથી સપ્તલ્લ આચરણ કરવું
- ૯ દ્વેષભાવ એ વસ્તુ દોરરૂપ માનવી
- ૧૦ ધર્મક્રમમા શુદ્ધિ રાખવી
- ૧૧ નીતિના વાધા, પર પણ ન મૂકવો
- ૧૨ જિતેન્દ્રિય થવું

- ૧૩ જ્ઞાનચર્ચા અને વિદ્યાવિલાસમા તથા શાસ્ત્રાધ્યયનમા
ગૂણાવુ
- ૧૪ ગમીરતા રાસલી
- ૧૫ સસારમા રહ્યા છતાં ને તે નીતિથી મોખ્યતા છતાં,
વિદેહી દશા રાસલી
- ૧૬ પરમાત્માની ભક્તિમા ગૂણાવુ
- ૧૭ પરનિદા એ જ સબલ પાપ માનવુ
- ૧૮ દુઝનતા કરી કાઢવુ એ જ હારવુ એમ માનવુ
- ૧૯ આત્મજ્ઞાન અને સંજ્ઞનસગત રાસલા

(૨૩)

વચનાવલી

- ૧ જીવ પોતાને મૂલી ગયો છે, અને તેથી સત્સુક્ષ્મનો તેને
વિમોગ છે એમ સવ ધર્મ સમ્મત કહ્યું છે
- ૨ પોતાને મૂલી ગયારૂપ અજ્ઞાન, જ્ઞાન મટવાથી નાશ
પાય છે, એમ નિશ્ચય માનવુ
- ૩ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ જ્ઞાની પાસેથી થવી જોઈએ, એ
સ્વાભાવિક સમજાય છે, છતાં જીવ લોકભ્રમ્યાદિ

કારણોથી અપાનીનો આશ્રય છોડતો નથી, એ જ
અનતાનુવધી કવાયનુ મૂલ છે

- ૪ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ જેણે ઇચ્છી, તેણે જ્ઞાનીની ઇચ્છાએ
વતણુ એમ જિનાયમાદિ સર્વ ધાસ્ત્ર નહ છે વાતાની
ઇચ્છાએ પ્રવતતા અનાદિ ક્ષત્રથી રસદ્યો
- ૫ જ્યાં સુધી પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીની ઇચ્છાએ, એટલે આજ્ઞા
નહીં વર્તાય, ત્યાં સુધી અજ્ઞાનની નિવૃત્તિ થવી સમવર્તી
નથી
- ૬ જ્ઞાનીના આજ્ઞાનુ આરાધન ત કરો શવે કે જે એક
નિષ્ઠાએ, તન, મન, ધનથી આસક્તિનો ત્યાગ કરો
તની ભક્તિમા જોડાય
- ૭ જોકે જ્ઞાની ભક્તિ ઇચ્છતા નથી પરંતુ માંજા
મિલાપીન તે કર્યા વિના હપદેન પરિણમતો નથી,
અને મનન તથા નિદિધ્યાસનાદિનો હતુ થતો નથી,
માટે મુમુક્ષુએ જ્ઞાનીની ભક્તિ અવશ્ય કર્તવ્ય છે એમ
સત્પુરુષોણ કહ્યું છે
- ૮ આમા કહેલી ઘાત સર્વ ધાસ્ત્રન માન્ય છે
- ૯ ઋષમદવજોએ ચટ્ટાણુ પુત્રોને ત્થરાથી ખોજ થવાના
એ જ હપદેશ કર્યો હતો

- ૧૦ પરોક્ષિત રાજાને શુકદેવજીએ એ જ સપદેશ કર્યો છે
- ૧૧ અનત કાલ સુધી જીવ નિષ્ણ છદે ચાલો પરિશ્રમ કરે
તોપણ પોતે પોતાથી જ્ઞાન પામે નહો પરંતુ પાનીની
આજ્ઞાનો આરાધક અતમુદ્દતમા પણ કેવલજ્ઞાન પામે
- ૧૨ શાસ્ત્રમા કહેલી આજ્ઞાઓ પરામ છે અને તે જીવને
અધિકારી યવા માટે કહી છે, મોક્ષ યવા માટે
જ્ઞાનીની પ્રત્યક્ષ આજ્ઞા આરાધવી જોઈએ
- ૧૩ આ જ્ઞાનમાગનો શ્વેળી કહી, એ પામ્યા વિના ઓજા
માગથી માક્ષ નથી
- ૧૪ એ ગુપ્ત તત્ત્વને જો આરાધે છે, તે પ્રત્યક્ષ અમૃતને પામી
અમય થાય છે इति शिवम्

મુચ્ચૈ, માહ મુદ, ૧૧૪૭

{ ૨૪ }

પુરાણપુરુષને નમોનમ

આ લોક ત્રિવિધ તાપથી આકુલમ્યાકુલ છે માસવાના
પાણીને લેવા દોઢો તૃષા છિપાવવા ઇચ્છે છે, એવો દીન છે
અજ્ઞાનને શીષે સ્વરૂપનું વિસ્મરણ થઈ જવાથી ભયકર

પરિધ્રમણ તેને પ્રાપ્ત થયું છે. સમયે મમયે અનુલ શોદ, જ્વરાદિર રોગ મરણાદિક મય, વિયોગાન્તિક દુઃખને તે અનુમયે છે, એવી અચરણતાવાટા આ જગતને એ સત્પુરુષ જ કારણ છે. સત્પુરુષની વાણી વિના કોઈ એ તાપ અને તુવા છતી કાને નહીં એમ નિવચય છે માટે વરી કરી હ સત્પુરુષના ચરણનુ અમે ધ્યાન કરીએ છીએ.

સસાર વેવલ્લ અગાતામય છે. કોઈ પણ પ્રાણીને અત્ય પણ શાતા છે, તે પણ સત્પુરુષનો જ અનુપદ છે. કોઈ પણ પ્રકારના પુણ્ય વિના શાતાની પ્રાપ્તિ નથી, અને એ પુણ્ય પણ સત્પુરુષના ઉપદેશ વિના કોઈએ જાણ્યું નથી; પણ જાહે ઉપદેશુ તે પુણ્ય કૃતિને આપીને વર્ષ પ્રવર્તે છે, તેથી જાણે તે ઇંધાદિકથી પ્રાપ્ત થયેલુ લાભ છે, પણ એનું મૂલ એક સત્પુરુષ જ છે. માટે અમે એમ જ જાણીએ છીએ કે એક અંશ શાતાથી કરીન પૂજકામતા સુધીની તથા સમાધિ તેનું સત્પુરુષ જ કારણ છે, આટલી વધી સમર્થતા છતાં જેને કંઈ પણ સ્વદ્વા નથી, હિમત્તા નથી પોતાપણુ મયો તથ નથી, ગારવ નથી. એવા આચર્યની પ્રતિમારૂપ સત્પુરુષન અમે કરી કરી નામરૂપે સ્મરીએ છીએ.

ત્રિલોકના નાથ શશ વયા ■ જેને એવા છતાં પ

એવી કોઈ અટપટી દશાથી વર્ને છે કે જેનું સામાય મનુષ્ય
ને ઓઢાણ થવું દુલભ છે, એવા સત્પુરુષને અમે ફરી ફરી
સ્તવીએ છીએ

એક સમય પણ કેવલ અસગવળાથી રહેવું એ ત્રિલોકને
વાગ કરવા કરતા પણ વિકટ વાય છે, તેવા અસગવળાથી
ત્રિકાલ જે રહ્યા છે, તથા સત્પુરુષના અત્ત કરણ, તે જોઈ
અમે પરમાશ્ચર્ય પામી નમીએ છીએ

હે પરમામા ! અમે તારા એમ જ માના છીએ કે આ
કાઠમા પણ જીવનો મોખ હાય તમ છતાં જન પ્રયોમા
સ્વચિત્ પ્રતિપાદન થયું છે તે પ્રમાણ આ કાઠે મોખ ન
હોય તો આ કાઠે એ પ્રતિપાદન તુ રાખ અને અમન મોખ
આપવા કરતા સત્પુરુષના જ ચરણનું ધ્યાન કરીએ અને
જેની સમીપ જ રહાએ એવો યાગ આપ

હે પુરુષપુરાણ ! અમે તારામા અને સત્પુરુષમા કઈ
મદ હામ એમ સમજતા નથી તારા કરતા અમને તો
સત્પુરુષ જ વિશેષ લાગે છે કારણ કે તું પણ તેને આધીન
જ રહ્યો છે, અને અમે સત્પુરુષને ઓઢાણના વિના તને
ઓઢાણી શક્યા નહીં, એ જ તારું દુષ્ટપણું અમને સત્પુરુષ
પ્રત્યે પ્રેમ રૂપગાયે છે કારણ કે તું વશ છતાં પણ તેઓ

જામતા નથી અને તારાથી પણ મરજી છે, માત્ર હવે તું કહે
તેમ કરો

હે નાથ ! તારે જોડું ન લગાડવું કે અમ તારા કરતા
પણ સત્કૃપને વિનાય સ્તવોએ છીએ જગત આધુ તને સ્તવ
છે, તો પછી અમે એક તારા સામા બટા રહીએ તેમા તમને
કયા સ્તવનની આજ્ઞા છે અને કયા તને યનપણુ પણ છે ?

જ્ઞાના પુરુષો ત્રિજાતની વાત જાણતાં હતા પ્રગટ
કરતા નથી એમ આપે પૂછ્યે ત સવધમા એમ જણાય છે
કે દૈવ્યરી દૃષ્ટા જ એવી છે કે અમુક પારમાર્થિક વાત
સિવાય જ્ઞાની ધીજો ત્રિજાતિક વાત પ્રસિદ્ધ ન કરે, અને

(૨૫)

જીવ સ્વભાવે (પોતાના સમજણની મૂલે) દાપિત છે, ત્યા પછી તેના દોષ મળી જોવું એ અનુકૂળનો ત્યાગ કરવા જેવું થાય છે અને મોટા પુન્યો તેમ આચરવા ઇચ્છતા નથી કઠિયુગમા અસત્સંગથી અને અણસમજણથી મૂલમરલે રસ્તે ન દોરાય એમ બનવું વધુ મુશ્કેલ છે

મુબઈ અસાદ વદ ૪, ૧૯૪૭

(૨૬)

જે જે પ્રસાર આત્માને ચિંતન કર્યો હોય તે તે પ્રકારે તે પ્રતિભાસે છે

વિપયાત્તપનાથી મૂઢતાને ધામણી વિચારસક્તિવાળા જીવને આત્માનું નિત્યપણું માસતું નથી એમ ઘણું કરીને દેશાય છે, તેમ થાય છે તે યથાથ છે કેમકે અનિત્ય એવા વિષયને વિષે આત્મવૃદ્ધિ હોવાથી પોતાનું પણ અનિત્યપણું માસે છે

વિચારવાનને આત્મા વિચારવાન લાગે છે શૂન્યપણે ચિંતન કરનારને આત્મા શૂન્ય લાગે છે, અનિત્યપણે ચિંતન

કરનારને શ્રનિત્ય લાગે છે, નિત્યપણે ચિત્તન કરનારને
નિત્ય લાગે છે

હા નો ૧૬૦

(૨૭)

હ પરમકૃપાળુ દેવ ! જન્મ જરા મરણાદિ સર્વ
દુ સ્થોનો અત્યંત કામ કરનારો ંઓ ચીતરાગ પુરુષનો મૂલ્ય
માર્ગ આપ થીમતે અનંત કૃપા કરી મને આપ્યો તે અનંત
સપ્કારનો પ્રતિરૂપવાર થાજવા હુ સવયા અસમય છુ વહી
આપ થીમત્ કદ્દ પળ લેવાન સવયા નિ સ્પહ છો જેથી હુ
મન વધન, કાયાની એકાગ્રતાથી આપના ચરનારવિન્દમા
નમસ્કાર થદ છુ આપની પરમભક્તિ અન ચીતરાગ પુરુષના
મૂલ્યધર્મની ઉપાસના મારા હૃદયન વિષે મવપયત અમ્બદ
જાગ્રત રહો ંટલુ માગુ છુ ત મફલ્લ થાઓ ! ં દાનિ
શાંતિ ંાતિ

આશ્વિન ૧૯૪૮

(૨૮)

મુમુક્ષુ જીવને આ કાઢને વિષે સસારની પ્રતિફૂલ
દશાઓ પ્રાપ્ત થવી જ તને સમારથી તરવા ચરાદર છે
અનંતકાઢથી અમ્યાસેલો ંઓ આ સસાર સ્પષ્ટ વિચારવાનો

વેલત પ્રતિકૂળ પ્રસંગે વિશેષે હોય છે, એ વાત નિશ્ચય કરવા
યામ્ય છે

૧૧ (પ્રતિકૂળ) પ્રસંગ જો મમતાગ્ર વેદવામા આવે તો
જીવને નિર્વાણ સમીપનું સાધન છે. યાવદ્દારિક પ્રસંગોનું
નિત્ય ચિત્રચિત્રપણું છે. માત્ર કલ્પનાએ તેમાં સુખ અને
કલ્પનાએ દુઃખ એવી તેની સ્થિતિ છે. અનુકૂળ કલ્પનાએ તે
અનુકૂળ ભાસે છે. પ્રતિકૂળ કલ્પનાએ તે પ્રતિકૂળ ભાસે છે,
અને પાનીપુરપોએ ત વેચ કલ્પના કરવાના ના કહી છે.
વિચારવાનને શોક પટે નહીં, ઈમ શ્રી સીચકર કહેતા હતા
મુબદ્દિ, ફાગણ ૧૯૫૦

(૨૯)

નિત્યનિયમ

ૐ શ્રીમત્પરમગુરુમ્યો નમઃ

સવારમાં ઊઠી રીયાપથિકી પ્રતિક્રમી રાત્રિ દિવસ જે
કઈ અટાર પાપસ્થાનકમાં પ્રવૃત્તિ થઈ હોય, સમ્યગ્નિ
દશન-ચારિત્ર સવધી તથા પચપરમપદ સવધી જે કઈ
અપરાધ થયો હોય, કોઈ પણ જીવ પ્રતિ વિચિત્માત્ર પણ

અપરાધ કર્યો હોય ત જાણતા અજાણતા થયો હોય તે સર્વ
સમાવધા તેન નિન્વા વિશેષ નિંદયા આત્મામાથી તે
અપરાધ વિસત્રવન કરી નિ શસ્ય થવું રાત્રિન ગયન કરતો
વસતે પણ છ ઓ પ્રમાણે કરવું

શ્રી સત્પુરુષના કર્મોન કરી ચાર ઘડી માટે સર્વ માવડ
વ્યાપારથી નિવર્તી એક આસન પર સ્થિતિ કરવો ત
સમયમા 'પરમગુરુ' એ નામની પાચ માહાઓ ગણી ચ ઘડી
સુધી સ્તુતિશાસ્ત્રનુ અધ્યયન કરવું ત્યાર પછી એક ઘડી
કાયોત્સર્ગ કરી શ્રી સત્પુરુષોના વચનોનુ તે કાયોત્સર્ગમા
રટન કરી સદ્વત્તિનુ અનુમધાન કરવું ત્યાર પછી અરધા
ઘડીમા મનિની વતિ હઝમાઢ કરનારા એવા પત્રો (માના
નુમાર) હજ્જારવા અરધી ઘડીમા પરમગુરુ શબ્દનુ
કાયોત્સર્ગરૂપે રટન કરવું અને સ્વજ્ઞદેવ એ નામથી પાચ
માહા ગણવી

હાલ અધ્યયન કરવા યોગ્ય શાસ્ત્રો -વૈરાગ્યગતક
દ્વિયપરાજયશતક ગાતમુધારસ અધ્યાત્મવર્ણનમ યોગ
દૃષ્ટિસમુચ્ચય નવનત્વ મુહ્યપદતિ કર્મશ્રય ભવવિદુ
આત્માનુગાસન માવનાવોધ મોખમાગશ્રકાગ મોક્ષમાહા
ઉપમિતિમવપ્રપચ અધ્યાત્મસાર શ્રી આનંદધનજી

घोबीगीमाषी नीचेना स्तवनो १ ३, ५, ७, ८, ९,
१०, १३ १५, १६, १७, १९ २२

सात व्यसन (जुगट्ट, भास मदिरा वैश्यागमन,
शिकार, चोरी, परस्त्रा) नो त्याग

‘जूबा, आमिष, मदिरा दारी
आहेटव चोरी परनारी,
एहि सप्त व्यसन दुःखदाई
दुरितमूळ दुर्गतिके जाई’

ए सप्तव्यसनना त्याग रात्रिभोजननो त्याग अमुक
शिवाय सर्व वनस्पतिना त्याग अमुक तिथिए अत्याग
वनस्पतिनो पण प्रतिवध अमुक रसनो त्याग अन्नह्यचर्य
नो त्याग, परिग्रहपरिमाण

घरीरमा विनैष रोगानि उपद्रवधी, बेमानपणाधी,
राजा अथवा दवान्नि बळात्कारधी अत्रे विदिन करेल
नियममा प्रवर्तवा अशक्त चथाय ता ते माटे पश्चात्तापनु
स्थानक समजवु स्वेच्छाए करीने ते नियममा यूनाधि
कता वई पण करवाना प्रतिगा सत्पुण्यनो आनाए ते नियम
मा फेरफार करवायो नियमभंग नही बगाल, १९५०

ઉચ્ચથી અથવા હેદામમાવસવુન મન્યરિણત વુદ્ધિથી
 ભોગાદિને વિષ પ્રવૃત્તિ થાય ત્યાં મુશીમા પાનીની આપા
 પર પણ મક્કીને પ્રવૃત્તિ થઈ ન સમયે પણ જ્યાં ભોગાદિને
 વિષે સૌગ્ર લેમયપણે પ્રવૃત્તિ થાય ત્યાં પાનીની આપાનો
 કદ અકુળતા સમય નહીં નિર્ભયપણે ભાગપ્રવૃત્તિ સમયે જે
 નિષ્વસ પરિણામ કહ્યા છે તવા પરિણામ વર્તે ત્યાં પણ
 'અનતાનુકૂળી સમય છે તમ જ હુ સમજુ છું મને શાંત
 નથી' એવા ને એવા વ્યવસ્થા રહે અને ભોગથી નિવૃત્તિ
 પટે છે અને કહી કદ પણ પુરુષત્વ કર તો થઈ શકવા
 ધોય છતાં પણ મિષ્ટ્યાજ્ઞાનથી નાનગ્ના માની ભોગાદિક
 મા પ્રવૃત્તિ કર ત્યાં પણ અનતાનુકૂળી સમય છે

જાપ્રતમા જૈમ જૈમ ઉપયોગનુ વૃદ્ધપણુ થાય તેમ તેમ
 દક્ષજ્ઞાનુ પરિભીષણપણુ સમયે મુકઈ અવાદ ૧૯૫૧

(૧૩)

પ્રથમ વખત એમ કહ્યું છે કે હુ મુમુક્ષુ ! એક
 આત્માને જાણતા મમસ્તુ હોવાલોકને જાણીને અને મર્ત
 જાણવાનુ કહ્યું પણ એક આત્મપ્રાપ્તિ છે માટે આત્માથી
 જુદા એવા વીજા ભાવો જાણવાની ધારવારની દૃષ્ટાથી તુ

નિવર્ત અને ૮૧ક નિઃસ્વરૂપને વિષે દષ્ટિ દ વ જે દૃષ્ટિથી
સમસ્ત સૃષ્ટિ નેયપણ તાજ વિષે દેશાને તત્ત્વસ્વરૂપ એવા
સનશાસ્ત્રમા કહેલા માગનુ પણ આ તત્ત્વ છે, એમ તત્ત્વ-
જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે, સુધાપિ ઉપયોગપૂર્વક ત સમજાવું
દુલભ છે એ માગ જુદો છે, અને તનુ સ્વરૂપ પણ જુદું છે,
જમ માત્ર કથનજ્ઞાનીઓ કહે છે તમ નથા માત્ર ટકાણ
ટકાણે જર્દને કા પૂછ છે ? કમક ત અપૂર્વ ભાવનો અથ
ટકાણ ટેકાણેથી પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય નથી

શીજા પદના સંક્ષેપ અથ હે મુમુક્ષુ ! યમનિયમાદિ
જે સાધનો સર્વ જાસ્ત્રમા કહ્યા છે તે ઉપર કહેલા અથથી
નિષ્કલ્લ ઠરશે એમ પણ નથી કમક ત પણ કારણને અર્થે
જ તે કારણ જા પ્રમાણે છે આત્મજ્ઞાન રહી ગયે એવી
પાત્રતા પ્રાપ્ત થવા તથા તમા સ્થિતિ થાય સર્વી યોગ્યતા
આથવા એ કારણા ઉપદેશ્યા છે તત્ત્વજ્ઞાનીઓએ એથી
એવા હેતુથી એ સાધનો કહ્યા છે, પણ જીવંતી સમજણમા
સામટો ફેર હોવાયા ત સાધનોમા જ અટવી રહ્યો અથવા
તે સાધન પણ અમિનિવેશ પરિણામે ગ્રહ્યા આગઢીથી જેમ
વાઢકને ચદ્ર દેસાઢવામા આવે તેમ તત્ત્વજ્ઞાનીઓએ એ
તત્ત્વનુ તત્ત્વ કહ્યું છે ' કવાણિયા, શ્વાંવ૦ ૧૪, ~૧૦૫૧

एवभूत दृष्टिषी ऋजुसूत्र स्थिति कर
 ऋजुसूत्र दृष्टिषी एवभूत स्थिति कर
 नगम दृष्टिषी एवभूत प्राप्ति कर
 एवभूत दृष्टिषी नैगम विगुड कर
 सप्रह दृष्टिषी एवभूत वा
 एवभूत दृष्टिषी सप्रह विगुड कर
 व्यवहार दृष्टिषी एवभूत प्रत्य वा
 एवभूत दृष्टिषी व्यवहार विनिवृत्त कर
 शब्द दृष्टिषी एवभूत प्रत्ये वा
 एवभूत दृष्टिषी शब्द निविवृत्त कर
 समभिरुड दृष्टिषी एवभूत अवलोक
 एवभूत दृष्टिषी समभिरुड स्थिति कर
 एवभूत दृष्टिषी एवभूत वा
 एवभूत स्थितिषी एवभूत दृष्टि समाप्त
 ॐ शांति शांति शांति

૧૧૩

(૩૫)

સમસ્ત વિશ્વ ઘણું કરીને પરજ્યા તથા પરવૃત્તિમાં
 વહુ જાય છે તમા રહી સ્થિરતા ક્યાથી પ્રાપ્ત થાય ?

આવા અમૂલ્ય મનુષ્યપણાના એક સમય પણ પરવૃત્તિ
 જવા દેવા યોગ્ય નથી અને જઈ પણ તમ થયા કર છ તનો
 ઉપાય જઈ વિગણે કરી ગવણવા યોગ્ય છે

જાતીપુરુષનો નિરવય જઈ અતર્ભેદ ન રહે તો આત્મ
 પ્રાપ્તિ ઘાત મુલમ છે, એવું જાતી પાકારી ગયા છતાં કેમ
 જોકો મૂલ છે ?

મુબઈ, આસો સુદ ૧૩, ૧૯૫૧

(૩૬)

કરવા યોગ્ય જઈ કહ્યું હોય તે વિસ્મરણયોગ્ય ન હોય
 એટલો ઉપયોગ કરો કમી કરીને પણ તમા અવશ્ય પરિણતિ
 કરવી પડે ત્યાગ કરામ્ય ઉપશમ અને મક્તિ મુમુક્ષુ જીવે
 સહજ સ્વભાવરૂપ કરી મૂખ્યા વિના આત્મદાગ કેમ આવ ?

મુબઈ, આસો સુદ ૧૩, ૧૯૫૧

(૩૭)

જાનનું પટ્ટા વિરતિ છે ચીતરાગનું આ વચન સર્વ
 મુમુક્ષુઓએ નિઃશ્ચ સ્મરણમાં રાસવા યોગ્ય છે જે વાચવાથી,
 સમજવામાં તથા વિચારવાથી આત્મા વિભાવથી, વિભા
 વના કાર્યોથી અને વિભાવના પરિણામમાં સદાસત ન થયો,
 વિભાવનો સ્થાનો ન થયો વિભાવના કાર્યોનો અને વિભા
 વના પદ્ધતિનો સ્થાનો ન થયો ત તમામથી, ત વિચારથી અને ત
 સમજથી અજ્ઞાન છે વિચારવતિ સાચે સ્થાનવૃત્તિ ઉત્પન્ન
 કરવી ત જ વિચાર સફળ છે એમ કહવાનો જ્ઞાનીનો
 પરમાર્થ છે

શ્રીમદ્ભગવદ્ ગીતા, પાનખંડ ૧૧ ૧૧૫૧

(૩૮)

૪૩ નમ

સર્વ જીવ મુક્તને દુઃખ છે

દુઃખ સર્વનં અપ્રિય છે

દુઃખથી મુક્ત થવા સર્વ જીવ દુઃખ છે

શાસ્ત્રવિદ્ તનુ સ્વરૂપ ન સમજાવાથી ત દુઃખ મટતું

નથી

તે દુઃખના આત્મવિદ્ અભાવનું નામ મોખ કહીએ છીએ

અત્યંત વીતરાગ થયા વિના આત્મલિપ્ત મોખા હોય નહીં
 સમ્યગ્જ્ઞાન વિના વીતરાગ થઈ શકાય નહીં
 સમ્યગ્દર્શન વિના જ્ઞાન અસમ્યક્ કહેવાય છે
 વસ્તુનો જે સ્વભાવ સ્થિતિ છે તે સ્વભાવ તે વસ્તુની
 સ્થિતિ સમજાવા તેને સમ્યગ્જ્ઞાન કહીએ છોએ

સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનથી પ્રતીત થયેલા આરમભાવે વત્તુ તે
 ચારિત્ર છે

ए शणेनी एकताधी मोक्ष धाय

જીવ સ્વાભાવિક ■ પરમાણુ સ્વાભાવિક છે

જીવ અનત છે પરમાણુ અનત છે

જીવ અને પુદ્ગલનો સયોગ અનાદિ છે

જ્યાં સુધી જીવને પુદ્ગલસંબંધ છે, ત્યાં સુધી સકર્મ

જીવ કહેવાય

भावकमना कर्ता जीव छ

ભાવકમનુ કર્તા જીવ નામ વિભાવ કહેવાય છે

भावकर्मना हेतुधी जीव पुद्गल ग्रहे छ

તેથી રાજસાદિ શરીર અને બૌદ્ધારિકાદિ શરીરનો

યોગ થાય છે

भावकमधी विमुख धाय तो निजभावपरिणामी धाय

સમ્યક્ગ્નન વિના ચાસ્તવિરપણે શીવ માવજમણી
વિમુક્ત ન થઈ શકે

સમ્યક્ગ્નન ધયાનો મુખ્ય હેતુ જિનવચનથી તત્વાધ
મ્તીતિ ધરી તે છે

હા નો ૩૬

(૩૧)

(૧)

૨૬

સત્પુરુષોના અભાધ તથીર મયમને નમસ્કાર

અધિપતિ પરિણામથી જેમણે કાઢકૂટ વિર પીધુ એવા
શ્રી શ્વપમાર્ગ પરમપુરુષોને નમસ્કાર

વર્ણિણામમા તો જ અમૃત જ છ પગ પ્રથમ દશાણ
કાઢકૂટ વિપત્તિ પઠ મૂગવ છ તથા થી સમયને નમસ્કાર

તે જ્ઞાનને, તે દગ્ધને એન તે ચારિત્રન ચારવાર
નમસ્કાર

(૨)

એનો મક્તિ નિષ્વાસ છે એવા પુરુષોનો સત્મગ કે
૯ મહત્ શુષ્કરૂપ જાણવા યોગ્ય છે

પારમાર્થિક હેતુવિશેષણ પનાન્નિ ભક્તવાનુ બની
શકતુ નથી

જે અનિત્ય છે જે અમાર છે અને જે અસરગ્રસ્ત છે તે
આ જીવને પ્રોત્તિન કારણ કેમ થાય ॥ તે વાત રાત્રિ દિવસ
વિચારવા યોગ્ય છે

ભાવકાંક્ષિ અને જ્ઞાનીની દૃષ્ટિને પશ્ચિમ પૂર્વ જટલો
તમાવત છે જ્ઞાનીની દૃષ્ટિ પ્રથમ નિરાલસન છે રવિ
ચંપન કરતી નથી, જીવનો પ્રકૃતિન મઠ્ઠતા આવતી નથી,
તથી જીવ તે દષ્ટિમા રવિમાન થતો નથી, પણ જે
જીવોગ પરિપક્વ થતો થોડા કાલ મુઘા તે દૃષ્ટિનુ આરાધન
કયુ છે તે સર્વ દુઃખના કાયરૂપ નિર્વાણને પામ્યા છે, તેના
ઉપાયને પામ્યા ॥

જીવન પ્રમાણમા અનાદિથી રતિ છે પણ તેમા રતિ
રવા યોગ્ય કાંઈ દેશાનુ નથી

મુઘર્દ વાસો મુદ ૮ રવિ, ૧૯૫૩

આત્મદાન પામી નિદ્રાપૂર્ણે યથામાત્ર્ય વિચર છે
 એવા મહારમાઓનો યોગ બાબતે દુર્લભ છે

તેઓ યાગ સમ્ય જીવને તે પુરુષની ઓટલાળ વહતી
 નથી અને સ્વારૂપ ઓટલાળ પડ્યા વિના તે મહારમા
 પ્રત્યે દુઃશ્રમ થતો નથી

જ્યાં સુધી આશ્રમ દહ ન થાય ત્યાં સુધી ઉપદેશ
 પરિણામ પામતો નથી

ઉપદેશ પરિણમ્યા વિના સમ્યગ્જ્ઞાનનો યોગ થતો
 નથી

સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ વિના જન્માદિ દુઃખની આત્મતિક
 નિવૃત્તિ થતવા યોગ્ય નથી

તેવા મહાત્મા પુરુષોનો યોગ તો દુર્લભ છે તેમા મશય
 નથી પણ આત્માર્થી જીવોનો યોગ થતવો પણ કઠણ છે
 સોપણ ક્ષયિત્ ક્ષયિત તે યોગ થતમાનમાં થતવા યોગ્ય છે

સત્સમાગમ અને સત્યાસ્ત્રનો પરિપચ્ય કર્તવ્ય છે ઠ

મુવર્દ કાર્તિક વદ ૧૨ ૧૯૫૪

(४१)

अपार महा मोहजळने अनत अतराय छा घोर रही
जे पुरुष तया ते श्री पुरुष भगवानन नमस्कार

अनत काळधी ज्ञान भवहेतु यतु हतु त नामने एक
समयमात्रमा जात्यातर करी जेणे भवनिवृत्तिस्थ वयु ते
वल्याणमूर्ति सम्यग्दर्शनने नमस्कार

निवृत्तियागमा सत्समागमनी वृत्ति राखवी योग्य छे

मुंबई, अपाठ सुद ११, गुह, १९५४

(४२)

हे काम ! हे मान ! हे सगळदय !

हे वचनवर्गणा ! हे मोह ! हे मोहण्या !

हे दिविल्ल्या ! तमे घा माटे अतराय करो छो ?

परम अनुग्रह करीने हवे अनुबूळ पाओ ! अनुबूळ पाओ

हा नो २१९

(४३)

हे सर्वोत्कृष्ट सुखना हेतुमूत सम्यग्दर्शन ! तने अत्यंत
वक्तिपी नमस्कार हो

આ અનાદિ અનંત સસારમા અનંત અનંત જીવો છાર
આપ્ય વિના અનંત અનંત દુઃખને અનુભવ છ

છારા પરમાનુગ્રહથી સ્વસ્વરૂપમા રુચિ થઈ પરમ
બીતરાગ સ્વભાવ પ્રત્યે પરમ નિરુચ્ય આમ્યો કુલકૃત્ય
પદામા માગ સહજ થયો

હે જિન બીતરાગ ! તમને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર
કર છ તમે આ પામર પ્રયે અનંત અનંત હપકાર કર્યો છે

હે કુન્કુદાદિ આચાર્યો ! તમારા વચનો વગ સ્વરૂપા
નુસંધાનને વિષ આ પામરને પરમ હપકારમૂલ થયા છે તે
માટે હુ તમને અતિગમ્ય ભક્તિથી નમસ્કાર કર છ

હે શ્રી સોમાગ ! તારા સત્સમાગમના અનુગ્રહથી આત્મ
દશાનુ સ્મરણ થય તે અર્થે તને નમસ્કારહો હા નો ૨૨૦

(૪૪)

જેમ મગવાન જિને નિરૂપણ થયુ તા તમ જે સર્વ
પદાપનુ સ્વરૂપ છ

મગવાન જિન હપન્નેનો આત્માનો સમાધિમાગ
શ્રી ગુફના અનુગ્રહથી જાણી પરમ પ્રયત્નથી ઉપાસના કરો
હા નો ૨૨૧

(૪૫)

(૧) સવનોપદિષ્ટ આત્મા સદ્ગુમ્ફપાદ જાણીને નિરતર
તના ધ્યાનના અર્થે વિચરવું સયમ અને તપપૂર્વક—

(૨) અહો ! સર્વોત્કૃષ્ટ નાતરમમય મમાન—

અહો ! તે સર્વોત્કૃષ્ટ નાતરસપ્રધાન મામના મૂલ
સવજ દલ —

અહા ! તે સર્વોત્કૃષ્ટ શાસ્ત્ર રમ સુપ્રતીત કરાવ્યો ત્થા
પરમકૃપાલુ સદ્ગુરુદલ—

આ વિશ્વમા સવકાલ સમે જયવત્ વર્તો જયવત્ વર્તો
હા નો ૩ ૨૨

(૪૬)

(૧) પ્રાણીમાત્રનો રમક, ઘણવ અને હિતકારણ એવો
કોઈ ઉપાય હામ તો ત કીતરાગનો ધમ જ છે

(૨) સત્તત્રનો ! જિનવરેંદ્રોદ્ધે રાગાદિ જે સ્વરૂપ
નિરૂપણ કર્યો છે તે આલવારિક ભાષામા નિરૂપણ છે, જે
પૂજ યોગામ્યામ વિના જ્ઞાનગોચર થવા યોગ્ય નથા માટે
તમ તમાગ અપૂજ જાનન આવારે વાતરાગના વાવયોનો

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદગુરુદેવને
અત્યંત ભક્તિય નમસ્કાર

ગુદ આત્મસ્વરૂપને પામ્યા છ ણવા જ્ઞાનીપુરપોષ નીચે
કહ્યા છે તે ■ પાને સમ્યગ્દર્શનના નિશામના સર્વોત્કૃષ્ટ
સ્થાનક કહ્યા છ

પ્રથમ પદ —

‘આત્મા છે’ જેમ ઘટપટઆદિ પદાર્થો છ, તેમ આત્મા
પણ છે અમુક ગુણ હોવાને લીધે જેમ ઘટપટઆદિ હોવાનું
પ્રમાણ છે તેમ સ્વપરપ્રકાશક એવી ચતુર્ન્યસત્તાના પ્રત્યક્ષ
ગુણ જેને વિષે છે એવો આત્મા હોવાનું પ્રમાણ છે

બીજું પદ —

‘આત્મા નિય છે’ ઘટપટઆદિ પદાર્થો અમુક નાહ્યવર્તી
છે આત્મા ત્રિકાહ્યવર્તી છે ઘટપટઆદિ સયોગ કરી પદાર્થ છે
આત્મા સ્વભાવે કરોને પદાર્થ છ જેમકે તેનો રૂપરૂપિતા માટે
કોઈ પણ સયોગો અનુભવયોગ્ય થતા નથી કોઈ પણ સયોગી
દ્રવ્યથી ધેનનસત્તા પ્રગટ થવા યોગ્ય નથી, માટે અનુત્પન્ન છે
અસયોગી હોવાથી અવિનાશી છે જેમકે જેની કાંઈ સયોગથી
રૂપરૂપિતા ન હોય, તેનો કોઈને વિષે ક્ષય પણ હોય નહીં.

પરમ નિરવ્યયરૂપ જગાવા યોગ્ય છે, તનો સર્વ વિભાગે
 વિસ્તાર થઈ તેના આત્મામા વિધવ થવા યોગ્ય છે આ છ
 પદ અત્યંત સંતેહરહિત છે, એમ પરમપુરુષ નિરુપણ થયું છે
 એ છ પદનો વિવાર જીવને સ્વસ્વરૂપ સમજવાન અર્થે કહ્યો
 છે અનાદિ સ્વપ્નદેશને સીધ ઉત્પન્ન થયેલા એકો જીવનો
 અહમાય, મમત્વમાય તે નિવૃત્ત થવાને અર્થે આ છ પદની
 જ્ઞાનીપુરુષોએ દેશના પ્રકાશો છ તે સ્વપ્નાનાથી રહિત
 માત્ર પોતાનું સ્વરૂપ છે, એમ જો જીવ પરિણામ કરે તો
 સહજમાત્રમા તે જાગૃત થઈ સમ્યકદશાન પ્રાપ્ત થાય,
 સમ્યકદેશને પ્રાપ્ત થઈ સ્વસ્વભાવરૂપ માદને વામ કોઈ
 વિનાશી, અગુદ્ધ અન અય એવા ભાવન વિષ તને હર્ષ,
 શોક સયોગ ઉત્પન્ન ન થાય તે વિધાર સ્વસ્વરૂપને વિધે
 જ શુદ્ધપણું, સપૂર્ણપણું, અવિનાશીપણું, અત્યંત જ્ઞાનરૂપણું,
 અંતરરહિત તના અનુભવમા આવ છે સર્વ વિભાવવર્ણ્યમા
 માત્ર પોતાને અધ્યાસથી અવ્યક્તા થઈ છ તેથી કેવલ
 પોતાનું ચિન્તનપણું જ છે, એમ સ્પષ્ટ—પ્રત્યક્ષ—અત્યંત
 પ્રત્યક્ષ—અપરોક્ષ તને અનુભવ થાય છે વિનાશી અથવા
 અય પદાધના સયોગને વિધે તને દ્રષ્ટઅનિષ્ટપણું પ્રાપ્ત થતું
 નથી જામ, જરા, મરણ રોગાદિ શાધારહિત સપૂર્ણ માહા

તમ્યનુ ટેકાણુ એવું નિજસ્વરૂપ જાણી, વેદો તે કૃતાધ પાપ છે જે જે પુરુષોને એ છ પદ સપ્રમાણ એવા પરમ પુરુષના વચને આત્માના નિરૂચય થયો છે ત ત પુરુષો સર્વ સ્વરૂપને પામ્યા છ, આધિ, વ્યાધિ ઉપાધિ સર્વ સમયી રહિત થયા છે પાપ છે, અને ભાવિકાટમા પણ તેમ જ થયે

જે સત્પુરુષોએ જન્મ જરા મરણનો નાશ કરવાવાળો, સ્વમ્બરૂપમા સહજ અવસ્થાન પડાનો સ્પન્શ કહ્યો છે, તે સત્પુરુષોન અત્યંત મનિષી નમસ્કાર છે તેની નિષ્કારણ કરવાન નિય પ્રત્યે નિરંતર સ્તવવામા પણ આત્મસ્વભાવ પ્રગટે છે, એવા સર્વ સત્પુરુષા તેના ચરનાર્થવિદ સદાય હૃદયને વિષે સ્થાપન રહો !

જે છ પદથી સિદ્ધ છે એવું આત્મસ્વરૂપ ત જેના વચનને અગીકાર થયે સહજમા પ્રગટે છે, જે આત્મસ્વરૂપ પ્રગટવાથી સર્વ કાલ્લ જીવ સપૂર્ણ આનંદને પ્રાપ્ત થઈ નિમગ્ન થાય છે તે વચનના કહેનાર એવા સત્પુરુષના ગુણની વ્યાખ્યા કરવાને અશક્તિ છે કેમકે જેનો પ્રત્યુપકાર ત થઈ શક એવો પરમાત્મભાવ ત જાણ કરી પણ દૃષ્ટિયા વિના માત્ર નિષ્કારણ કરુણાશીલતાથી આપ્યો, એમ છતા પણ જેને અંચ જીવને વિષે આ મારો શિષ્ય છે, અથવા

મનિના હર્ષા છે માત્ર મારો છે એમ જાણી જોયું નથી, એવા
જે મલુદ્ધ સન અચન મનિજી પરી પરી મમસ્કાર હો !

જે સત્પુરુષો સત્ગુણના મનિ નિરૂપણ કરી છે તે
મનિ, માત્ર ગિણ્યના કમ્યાણન અર્થે જહો છ જે મનિન
પ્રાપ્ત ધર્માથી મદ્ગુરના આરવાની પેટાન વિષ વૃત્તિ રહે
અપૂર્વ ગુણ દષ્ટિમોચર થા અચ સ્વચ્છ મટે અને સહજે
આત્મબોધ ધાવ એમ જાણીમ જ મનિનુ નિરૂપણ થયુ છે, તે
મનિન અને તે સત્પુરુષોન પરી કરી ત્રિજાણ મમસ્કાર હો !

જો કદી પ્રગટપણ કર્મમાનમા કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિ
થઈ નથી પણ જેના ક્ષત્રના વિચારયોગે સત્તિપણ કેવલ
જ્ઞાન છે તેમ સ્પષ્ટ જાણ્યુ છે શ્રદ્ધાપણ કેવલજ્ઞાન થયુ છે
વિચારદગાળ કેવલજ્ઞાન થયુ છે રજ્જગદગાળ કેવલજ્ઞાન
થયુ છે, મુશ્ય નયના હનુધી કલજ્ઞાન વર્તે છે તે કેવલજ્ઞાન
સવ અધ્યાવાય ગુણનુ પ્રગટ કરનાર જેના યોગ સહજ
માત્રમા જીવ પામવા યોગ્ય થયા છે સત્પુરુષના ઉપકારન
સર્વોત્કૃષ્ટ મનિજી નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો ! !

મુકદ્દે જાગણ, ૧૧૫૦

(१)

प्रत्यारम्भ

(शार्दूलविक्रीडित वृत्त)

प्रयारम्भ प्रसन्न रग भरवा, बोहे कद कामना,
 बोधु धमद मर्म मर्म हरवा छे अयथा काम ना,
 माशु माग सुबोध धम धनना, जाहे कथु कामना,
 एमा तत्त्व विचार सत्त्व सुखदा, प्रेरो प्रभु कामना

(२)

(छप्पय)

नाभिनदन नाथ विश्ववदन विज्ञानी
 भववर्जना पद, करण खडन सुखदानी
 प्रथ पथ आगत, सत प्रेम्क भगवता,
 अलङ्कित अरिहत, तत्तहारण जयवता,
 आ मरणहरण ताग्नतरण, विश्वोद्धारण अथ हरे,
 स ऋषभन्वे परमगपद, रायचद वदन करे,

(३)

प्रभुप्रापना

(दोहरा)

जलद्वल ज्योति स्वस्व तु, वेवळ कृपानिधान,
 प्रम पुनित तुज प्रेरजे भयभजन भगवान् १
 निय निरजन निम्ब छो, गजन गज गुमान,
 अभिवदन अभिवदना भयभजन भगवान् २
 धमधरण तारणतरण दारण धरण सन्मान
 विघ्नहरण पावनवरण भयभजन भगवान् ३
 भद्रभरण भीतिहरण सुधाहरण दुग्धदान,
 बलेशहरण विठापूरण भयभजन भगवान् ४
 अविनाशी अरिहत तु एक असह अमान,
 अजर अमर अणजम तु, भयभजन भगवान् ५
 आनदी अपवर्गी तु अवळ गति अनुमान,
 आशिष अनुबुळ आपजे भयभजन भगवान् ६
 निराकार निर्लेप छो, निमळ नीतिनिधान
 निर्मोहक नारायणा भयभजन भगवान् ७
 सचराचर स्वयम् प्रभु सखद सौपजे छान
 सृष्टिनाथ सर्वेश्वरा, भयभजन भगवान् ८

- सकट गोक सकल हरण, नीतम नान निदान,
इच्छा विकल अचल करो, भयभजन भगवान् ९
- आधि ध्याधि उपाधिने हरो तत तोफान,
करुणाळु करुणा करो भयभजन भगवान् १०
- किंकरनी ककर मनि मूल मयकर भान,
गकर ते स्नेहे हरो भयभजन भगवान् ११
- गक्ति शिगुने आपशो, मक्ति मुक्तिनु दान,
सुज जुक्ति जाहेर छे भयभजन भगवान् १२
- नीति प्रीति नम्रता, मली मक्तिनु भान,
आय प्रजाने आपशो, भयभजन भगवान् १३
- दया गाति ओदायता, धर्म मर्म मनध्यान,
सप जप वणवप दे भयभजन भगवान् १४
- हर आळस एदीपणु, हर अघ ने अज्ञान,
हर भ्रमणा भारत तणी, भयभजन भगवान् १५
- घन मन घन ने अघनु, दे सुख सुधा समान,
आ अक्कीनु कर भलु भयभजन भगवान् १६
- विनय विनति राखनी, धरो कृपाधी ध्यान,
मान्य करो महाराज ते, भयभजन भगवान् १७

(४)

(वगवद्विष्वा वृत्त)

ससारमा मन कर वयम मोह पामे ?
 वराग्यमा सट पडये गति ए व धामे
 माया अहो गणी रुहे दिल आप आवी
 ' आवाग-पुण्य वकी वध्यमुना वधावी

(५)

मुनिने प्रणाम

(मनहर छंद)

शांतिने सागर अह नीतिने सागर नव
 दयाके आगर गान ध्यानने निधान हो,
 शुद्धबुद्धि ब्रह्मचारी मुम्बवानी पूर्ण प्यारी
 सवनने हितकारी धर्मके उद्यान हो
 रागद्वेषने रहित परम पुनित नित्य
 गुनसे संचित गित्त, सज्जन समान हो,
 रायचंद धैर्यपाल, धमहाल कोषकाल,
 मुनि सुम आम मेर, प्रणाम अमान हो

(तार्दूलविब्रीडित)

माया मान मनोज मोह ममता, मिथ्यान मोडी मुनि,
 घोरी धम धरल ध्यान धरणी, धारेल धैर्य धूनी,
 छ सतोष सुशील सौम्य समता ने शीपळे बढना,
 नीति राय दया क्षमाधर मुनि, कोटी कण बढना

(६)

काळ कोईने नहि मूके
 (हरिगीत)

मोतीतणी माळा मळामा मूल्यवती मल्लवती,
 हीरावशा शुभ हारणी बहु बटकाति शळकती,
 आभूषणोषी ओपता माया मरणने जोईने,
 जन जाणीए मन मानीए नव काळ मुके कोईने ?
 मणिमय मुगट माये धरीने कण कुडळ नाशता,
 काचन कडा करमा धरी वशीए वचास न राखता,
 पळमा पदपा पथ्वीपति ए मान भूतळ सोईने,
 जन जाणीए मन मानीए नव काळ मग कोईने ?
 दश आगळीमा मागळिक मुद्रा बद्धि माणिक्ययी,
 जे परम प्रेमे वे रता पाचो कळा बारीकयी.

સ્તિવર વિના જેવો, દિનનો પ્રેમાવ દીઠે,
 રાણી વિના જેવી રીત રાવરી સુહાવ છે,
 પ્રજાપતિ વિના જેવો પ્રજા પુરતણા પેલો
 મુરસુ વિનાની જેવી કવિતા કહાવ છે
 સલિલ વિહીન જેવી સરિતાની લોભા બને
 મર્તાર વિહોન જધી મામિની મઢાય છે,
 ધર્મે રામચંદ વીર, સદ્ગર્મને પાર્યા વિના,
 માનવી મહાન તમ, કુર્મર્મી કહાય છે ।

ચકુરો જોપેથી પાહી પિતામણિ પિત્ત ગળે,
 પટિતો પ્રમાણે છે વારસમણિ પ્રમથી,
 કવિજો કયાળવારી કલ્પતલ કથે જેને
 મુપાનો સાગર કથે સાધુ ગુપ્ત સૌમથી,
 આત્મના સઢારને હમગથી ધનુસરો જો,
 નિમલ્લ યવાને કાથે નમો નીતિ નેમથી,
 કથે રામચંદ વીર એવુ ધમસ્થ જાણી,
 “ધમવૃત્તિ ધ્યાન ધરો, ચિલ્લો ન થે”મથી ૪

ધર્મ વિના પ્રીત નહોં ધર્મ વિના રીત નહોં,
 ધમ વિના હિત નહો, કથુ જન જામનુ,

ધર્મ વિના ટેક નહી, ધમ વિના નેક નહી,
 ધમ વિના એક્ય નહો, ધર્મ ધામ રામનુ,
 ધમ વિના ધ્યાન નહી, ધર્મ વિના જ્ઞાન નહી,
 ધર્મ વિના ભાન નહી, જી-યુ ચોના વામનુ ?
 ધર્મ વિના તાન નહી, ધર્મ વિના સાન નહી,
 ધર્મ વિના ગાન નહી, સ્વચન હમમનુ
 ધર્મ વિના ધન ધામ, ધાય ધૂલધાણી ધારો,
 ધમ વિના ધરણીમા, ધિક્કતા ધરાય છે,
 ધમ વિના ધોમતની, ધારણાઓ ધોલો ધરે,
 ધમ વિના ધાયુ ધર્મ, ધુલ્લ ધ ધમાય છે,
 ધર્મ વિના ધરાધર ધુતાશે, ન ધામધૂમે,
 ધમ વિના ધ્યાની ધ્યાન ઢોગ ઢને ધાય છે,
 ધારો ધારા ધવલ્લ, ધુધમની ધુરધરતા,
 ધાય ! ધાય ! ધામે ધામે ધર્મથી ધરાય છે ૬

(૮)

સવમાન્ય ધમ

(ખોપાઈ)

ધમતત્ત્વ જો પૂછ્યુ મને,
 તો સમજાવુ સ્નેહે તને,

जे सिद्धांत सचळनो सार
सबमाय सद्गुने हितकार १

भास्यु मापणमा भगवान,
धर्म न बीजो दया समान,
अभयदान सापे सतोष,
धो प्राणीने, दट्या दोष २

सत्य छीळ मे सपळा दान
दया हो'ने रक्षा प्रमाण,
दया नही तो ए नहि तरु,
विना सूर्य निरण नहि देख ३

पुण्यपासडी ज्या दुभाय,
जिनवरनी त्या नहि आशाय,
सब जीवनु इच्छो सुख
महावीरनी गिमा मुख्य ४

सब दर्शने ए उपश,
ए एकाते नहीं विषे
सब प्रकार जिननो दोष
दया दया निर्मळ अविरोध ! ५

ए भवतारक मुंर राह,
 धरिये तरिये करी उत्साह,
 धम सकळनु ए शुभ मूळ,
 ए वण धर्म सदा प्रतिकूल ६
 सत्त्वरूपया ए ओळखे
 ते जन पहोचे गावत मुखे,
 साविनाथ भगवान प्रसिद्ध
 राजवद्र कवणाए सिद्ध ७

वि स १९४०

(९)

भक्तियो उपदेश

(लोटक छ)

शुभ शीतळतामय छाया रही,
 मनवाछित ज्या फळपक्ति कहो,
 जिनभक्ति ग्रहो तरुकल्प अहो,
 मजीने भगवत भवत रहा ?

निज आत्मस्वरूप मुन प्रगटे
 मनताप चताप तमाम मटे,
 क्षति निर्जस्ता कण्ठाम सहो
 भजीने भगवत भवत सहो २
 समभावी सुख परिणाम मने
 छद्द मदअयोगति जम जने
 दुम मगळ आ परिपूष सहो,
 भजीने भगवत भवत सहो ३
 शुभ भाव वडे मन पुढ करो
 नवकार महापाने समरो,
 नहि एह समान सुमत्र सहो,
 भजीने भगवत भवत सहो ४
 करसो क्षम बेचळ राग कथा
 धरसो शुभ सत्वास्वरूप यथा,
 नृपच प्रपथ अनत दहा,
 भजीने भगवत भवत सहो ५

(१०)

ब्रह्मचर्य विधे सुभाषित

(दोहरा)

नीरखीने नवपौवना, लेश न विषयनिदान
 गणे बाण्ठनी पूतळी, ते भगवान समान १
 आ सपळा ससारनी, रमणी नायकरूप,
 ए त्यागी त्याग्यु बनू, केवळ शोकस्वरूप २
 एक विषयने जीतता, जीत्यो सौ ससार,
 नृपति जीतता जीतिये दळ, पुर ने अधिकार ३
 विषयरूप अकुरखी टळे ज्ञान ने ध्यान
 लेश मदिरापानधी छाने ज्यम अज्ञान ४
 जे नव वाड विमुद्धधी, घरे गियळ सुखदाई,
 भव तेनो लव पछी रहे, तत्त्ववचन ए भाई ५
 सुंदर शियल सुरतर मन वाणी ने देह,
 जे नरनारी सेवसे, अनुपम फळ ले तेह ६
 पात्र विना वस्तु न रहे पात्रे आत्मिक ज्ञान,
 पात्र यवा सेवो सदा, ब्रह्मचर्य मतिमान ७

वि स १९४०

(१२)

तृष्णानो विचित्रता

(मनहर छंद)

(एक गरीबनी बघती गयेली तृष्णा)

हूँ दीनताई त्पारे ताकी पटेलाई अने,
 मळी पटेलाई त्पार ताकी छे गठ्ठाईने,
 सापडी गेठाइ त्पार ताकी मत्रिताई अने,
 आवी मत्रिताई त्पार ताकी नृपताईने,
 मळी नृपताई त्पारे ताका देवताई अने,
 दीठी देवताई त्पार ताकी शकराईने,
 अहो ! राजभद्र मानो माना शकराई मळी,
 बधे तृपनाई ताय आय न मराईने
 बरोबली पडी दानी झाचातणो दाट बळ्यो,
 बाली केशपटी बिपे स्वैतता छवाई गई,
 सूख्यु सामळ्यु, ने देख्यु ता भाडी बाळ्यु,
 तेम दात आवली ते, खरी के खवाई गई,
 ण्ठी केह बाकी, हाह गया, अगरग गयो,
 न्ठवानी आय अता लाकडी लेवाई गई,

ઘરે ! રાજચંદ્ર એમ, ગુલાની હુણેડ પળ,
 મનથી ન હોય રાંઠ મમતા મરાઈ ગઈ ૨
 કરોડોના કરજના, શિર પર ઢવા વાગે,
 રોગથી ઝુકાઈ ગયું, સારોર મુકાઈને,
 પુરુષવિ પળ માથે વોકથાને છાકી રહ્યો,
 પેટ ટળી બેઠ પળ ઘણે ન પુરાઈને,
 વિદ્યુ અને પરણી તે, મધાણે અનેક ધણ,
 પુત્ર પુત્રી માણે સાઠ સાઠ દુઃસાઈને,
 ઝરે ! રાજચંદ્ર હોય બીજા સાથા દાવા કરે,
 બજાઢ છઠાય મહી સગી કુપનાઈને ૩
 ઘડી લીળ માઢી અવાચક બેવો રહ્યો પડી
 બીજાન દીપક પામ્યો કેવલ સસાઈને
 છેલ્લી રૂંધે પડ્યો માઢી માઈએ ત્યા એમ માણ્યું,
 હવે ટાઢી માટી વાય તો ॥ ઢીક માઈને
 હાથને હલાવી ત્યા તો સીગી બુદ્ધ સૂચમ્યું ૫
 મોંયા ધિના વેસ માઢ તારી ચતુરાઈને ।
 ઝરે ! રાજચંદ્ર દેસો દમ્બો આપાપાન બેવો ?
 જરા ગઈ નહો દોષે મમતા મરાઈને ! ૧

अमूल्य तत्त्वविचार

(हरिगीत छंद)

बहु पुण्यकेरा पुज्यो शुभ देह मानवको मळ्यो,
 तोये अरे ! मयचक्रको आटो नहि एक्के टळ्यो,
 सुख प्राप्त करता सुख टळे छ लेश ए लगे ल्हो
 क्षण क्षण भयबर भावमरणे का अहो राची रहो ? १

लक्ष्मी अने अधिकार बघता, शक्य ते तो बहो ?
 गु कुटुंब के परिवारधी, बघवापणु ए नव ग्रहो,
 बघवापणु ससारनु नरदेहने हारी जवो,
 एनो विचार नही अहोहो ! एक पळ तमने हवो ॥ २

निर्दोष सुख निर्दोष आनंद त्यो मने त्याधी मने,
 ए दिव्य शक्तिमान जेमी जजोरेधी नीकळे,
 परवस्तुमा नहि मूसवो, एनो दया मुजने रहो,
 ए त्यागवा सिद्धांत के परवानु स ते सुख नही
 हु कोण छु ? क्यापी पयो ? गु स्वरूप छे माई खर ?
 कोना सबसे बळगणा छे ? राखु बे ए परहर ?

એના વિચાર વિચારપૂર્વક હાત માથ જો કર્યા,
 તો સર્વ આત્મિક જ્ઞાનનાં સિદ્ધાંતતત્ત્વ અનુમય્યા ૪
 તે પ્રાપ્ત કરવા વચન કોનું સત્ય શેવલ માનવું ?
 નિર્દોષ નરનું કથન માનો 'સહ' પેણ અનુમય્યુ,
 રે ! આત્મ સારો ! આત્મ સારો ! નીચ એને મોહણો,
 સર્વોત્તમા સમદૃષ્ટિ ધો આ વચનને હૃદય પસો ૫
 વિ સ ૧૯૪૦

(૧૪)
 જિનેશ્વરનો યાળો
 (મનહર છંદ)

ધનત ધનત માથ ભેદથી મરણી મલી,
 ધનત ધનત મય નિધાપે વ્યાધ્યાની છે,
 સકલ જગત હિતકારિણી હારિણી મોહ,
 તારિણી મવાધિ મોળવારિણી પ્રમાણી છે,
 સપમા આપ્યાની જેને તમા રાણવી તે વ્યય,
 આપવાથી નિજ મતિ મવાઈ મેં માની છે,
 મહો ! રાજચંદ્ર, ચાલ ર્યાલ મધી પામતા એ,
 જિનેશ્વર સળો યાળો જાળી તેવે યાળી છે ૧
 વિ સ ૧૯૪૦

१४७

(१५)

पूजमालिका मंगल
(उपजाति)

तपोवध्याने रविस्वयं धाम
ए साधीने सोम रही सुहाय,
महान ते मंगल पक्ति पामे
आवे पछी त बुधना प्रणामे १
निग्रय जाता गुरु सिद्धिदाता,
ना तो स्वयं दुरुक प्रपूज स्याता,
प्रियोग त्या केवल मद पामे,
स्वरूप सिद्धे विचरी विरामे, २

(१६)

अनित्य भावना
(उपजाति)

विशुद्ध रुद्री प्रभुता पतन,
आपुण्य ते तो जळना तरन,
पुरंदरी चाप अनन रग,
तु राचाए त्या सणनी प्रसग ।

अशरण भावना

(उपजाति)

सर्वजनो भव सुशय जाणी,
आराध्य आराध्य प्रभाव जाणी,
अनाथ एकांत सनाथ याचे,
एका विना कोई न बाह्य स्हाये

एकत्व भावना

(उपजाति)

शरीरमा व्याधि प्रत्यक्ष पाय,
ते कोई अन्ये सर्व मा दबाय,
ए भोगवे एक स्वभात्म पोते,
एकत्व एधी नयमुक्त गोते

(चादूलविक्रीडित)

राणा सर्व मळी भुषादन घसी ने चषवामा हवी
धुन्यो त्या ककळाट कवणतणो थोटी नमि भूपति,
सवादे वण हृदयी दढ रह्यो एकत्व साजु कयु
एवा ए मिथिलेशनु चरित आ, सपूण अने ययु

अन्यत्व भावना

(गार्दूलविक्रीडित)

ना मारा तन रूप कानि युवती ना पुत्र के धात ना,
ना मारा भूत स्नेहीओ स्वजन व ना गात्र के शात ना,
ना मारा धन धाम यौवन धरा, ए मोह अज्ञात्वना,
२।२। जीव विचार एम ज सदा अन्यत्वदा भावना

(गार्दूलविक्रीडित)

देखी आगली आप एक अइबो, वैराग्यवेगे गया,
छाडी राजसमाजन भरतजो बबन्धशानी यया,
चोष्टु चित्र पवित्र ए ज चरित पाम्यु अही पूणता,
गानीना मन तेह रजन करो, वैराग्य भाव यया

अशुचि भावना

(गीति वृत्त)

खाण मूत्र ने मळनी रोग जरानु निवासनु धाम
काया एवी गणीने, मान त्यजीने कर साथक आम

निवृत्ति शेष

(नाराच छंद)

अनंत सौख्य नाम दुःख त्या रही न मित्रता ।
अनंत दुःख नाम सौख्य प्रेम त्या विचित्रता ॥
उषाद ग्याय-येन के निहाळ रे । निहाळ तु,
निवृत्ति शीघ्रमेव पारी ते प्रवृत्ति बाळ तु

बोहरा

१

ज्ञान, ध्यान वेराख्यमय उत्तम जहाँ विचार,
ए भावे गुम भावना, ते ऊतरे भव पार

२

शानी के अज्ञानी जन सुख दुःख रहित न कोय,
शानी धेरे धैर्यपी अज्ञानी जेहि रोय

३

मज तंत्र बीषय नहीं, जेथी पाप पलाय
बीतराय बाणी बिना, अवर न कोइ उपाय

५

जम, जरा १ मल्य मुख्य दुःखना हेतु
कारण तेना वै बह्या, राग द्वय अणहेतु

६

वचनामृत कीतरागना परम शातरस मूळ,
ओषध जे मकरोगना, कायरने प्रतियूळ

(१७)

“सुखको सहैलो हे अरेलो उदासीनता”
अध्यात्मनी जननी ते उदासीनता

लघु वयपी अद्भुत यपी तत्त्वज्ञानको बोध,
ए ज सूचव एम के, गति आगति का शोध ? १
जे सत्कार यपी घट, अति अम्यासे काय,
बिना परित्यक्त यपी भवनाका शी त्याय ? २
जम जेम मति व्यत्पता अन मोह उद्योत,
तेम तेम भवनाकना, अपान अतर ज्योन ३
करी कल्पना दृढ कर, नाना नास्ति विचार
पण अस्ति ते सूचव ए ज सरो निर्घार ४

આ મવ વળ મથ છે નહીં એ જ તર્ક અનુકૂળ,
વિચારતા પામી ગયા આત્મધમનુ મૂલ ૫
વિ સ ૧૯૪૫

(૧૮)

મિન મિન મત રેલીએ મેદ દુષ્ટિનો એહ
એક તરવના મૂલમાં, વ્યાપ્યા માનો તેહ ૧
તેહ તત્ત્વરૂપ વૃક્ષનુ આત્મધમ છે મૂલ,
સ્વભાવની સિદ્ધિ કરે ધમ તે જ અનુકૂળ ૨
પ્રથમ આત્મસિદ્ધિ થયા કરીએ જ્ઞાન વિચાર,
અનુભવી ગુરને સેવીળ કુષળનનો નિર્ધાર ૩
ક્ષણ ક્ષણ જે અસ્થિરતા અને વિભાવિક મોહ,
તે જેનામાથી ગયા તે અનુભવી ગુરુ જોય ૪
બાહ્ય સમ અમ્યતર ઘથ ઘાથ નહિ હોય
પરમ પુદ્ગલ સને વહો, સરલ દષ્ટિથી જોય ૫
વિ સ ૧૯૪૫

(१९)

(चौपाई)

१ लोक पुरुषसंस्थाने कह्यो
 एनो भेद तमे कई लह्यो ?
 एनु कारण समज्या कई
 के समजाव्यानी चतुराई ? १

शरीर परधी ए उपज्ज,
 ज्ञान दर्शने के उदश,
 जैम जणावा मुणीए तम
 का ठो लईए दीए क्षम ?

२ सु करवाया पोग मुसी ?
 सु करवायी पात दुसा ?
 पोते सु ? क्यायी छे आप ?
 एनो मागो सीध जवाप ?

३ ज्या गवा त्या गण सताप
 ज्ञान उदा गरा नहि स्थाप,
 प्रभुमक्ति त्या उत्तम ज्ञान,
 प्रभु मळनवा गुरु भगवान ?

हे ओव ! क्या इच्छत हवे ? ह इच्छा दु क्षमूल,
 जब इच्छावा नाथ तब मिटे अनामि मूल
 एसी कहासे मति भई, आप आप है नाहि,
 आपनकु जब मूल गये अवर कहाँसे लाई
 आप आप ए शोधसे, आप आप मिल जाय,
 आप मिलन नय आपनो,

हा नो १-१२

(२३)

ॐ

बीजा साधन बहु कर्मा करी कल्पना आप
 अथवा असद्गुरु पकी ऊलटो बध्यो उठाप
 पुव पुण्यना उन्वयी, मळमो सद्गुरु योग,
 मचनमुषा श्रवण जता, भयु हृदय गतगीम
 निश्चय एसी आवियो टळसे अही उठाप
 नित्य कर्मा सस्सग में, एक छापी आप

मोरवी आसो, १९४६

ॐ सत

(दोहरा

बिना नयन पाव नही, बिना नयनकी बात, १
 सेव सद्गुरुके चरन सो पावे साक्षात् १
 झूठी बहुत जो व्यासको, ह भूझनकी रीत, २
 पाव नहि मुद्गम बिना एही अनादि स्थित २
 एही नहि है कल्पना एही नही विमग, ३
 कई नर पञ्चमकाष्ठमें देसी वस्तु अमग ३
 नहि हे तु उपदेशगु प्रथम लेहि उपदेश, ४
 सबसे न्यारा अगम ह जो शानीका देश ४
 जप, तप और व्रतादि सब, तहा लगी भ्रमरूप, ५
 जहा लगी नहि सतकी, पाई कृपा अनूप ५
 पायाकी ए बात ह, निज छदनको छोड, ६
 पिछे लाग सत्पुरुषके, तो सब बधन तोड ६
 मुबई, अयाह, १९४७

(२५)

(दोहरा)

हे प्रभु, हू प्रभु, धु बहू, दीनानाथ दयाळू,
 हू हो योग अनंतनुं भाजन हू करणाळू १
 दुष्ट भाव मुझमां नथी, नथी सर्व तुज रूप,
 नथी लघुता के दीनता, धु बहू परमस्वरूप ? २
 नथी आज्ञा गुरुदेवनी अचळ करी उरमांही,
 आप तनो विरवास दूळ न परमानंद नाही ३
 जोग नथी सत्संगनो नथी सरउबा जोग,
 केवल अर्पणता नथी नथी आश्रय अनुयोग ४
 'हू पामर धु करी गछुं ? एवो नथी विवेक,
 चरण चरण धीरज नथी मरण मुषीनी छेक ५
 मधित्य तुज माहात्म्यनो नथी प्रफुल्लित भाव,
 मग न एके स्तहूनो न मळे परम प्रभाव ६
 अचळरूप आसक्ति नहि नही विरहूनो ताप,
 कथा असम तुज प्रेमनी नहि तनो परिताप ७
 भक्तिमार्ग प्रवेग नहि नही मजन दद भान,
 समज नही निजधर्मनी, नहि दुम देखे स्थान ८

काळदोष कळिषी यमो, नहि मर्यान्नि धम,
 तोय नहीं व्याकुळता, जुओ प्रभु मुज कर्म ९
 सेवाने प्रतिकूळ जे, त बघन मयी त्याग,
 देहद्रिय माने नही, कर बाह्य पर राग १०
 तुज वियोग स्फुरतो मयी, बचन नयन यम नाही,
 नहि उदास अनभक्तयी सय गुहादिक माहो ११
 अहमादयी रहित नहि स्वधर्म सचय नाही,
 मयी निवृत्ति निमळपणे आय धमनी काई १२
 एम अनत प्रकारची साधन रहित हुय,
 नही एक सद्गुण पण मुख बतावु गुय ? १३
 केवळ करुणामूर्ति छो दीनवधु दीननाथ,
 पापा परम अनाथ छु ग्रहो प्रभुजी हाथ १४
 अनत काळपी आथडयो विना भान भगवान,
 सेव्या नहि गुढ सतने मूक्यु नहि अभिमान १५
 सत धरण आथय विना, साधन कयाँ अनक,
 पार न तेयी पाभियो ऊम्यो न अश विवक १६
 सह साधन बघन थया रह्यो न कोई उपाय,
 सत्साधन समज्यो नही, त्या बघन छु जाय ? १७

प्रभु प्रभु लय लागो नही, पदधा न सद्गुरु पाय;
 दीठा नहि निज दोष सो, छरिय कोण उपाय ? १८
 क्षममाधम अधिको पतित, मकल अगतमा हुय,
 ए निरक्षय आम्हा बिना माधन करसो शुभ ? १९
 पडी पडी तुज पम्पकजे परी परी मागु ए थ,
 सद्गुरु सत स्वरूप तुज, ए दृष्टता करी देख २०

राज्य मा सुद ८, १९४७

{ २६ }

ॐ सत्

(छोटक छ)

धर्म नियम सज्जम आप कियो
 पुनि त्याग विराग अवाप्त रह्यो,
 धनवास लियो मुन मोन रह्यो
 दुड आसन पद्य लगाय दियो १

मन पौन निरोध स्वबोध कियो,
 हठजोग प्रयोग सु सार भयो,

अप भेद जपे तपत्योहि तपे,
 उरसेंहि उदासी लही सबप २
 सब शास्त्रनके नय धारी हिये,
 मत मदन खडन भेद लिये,
 वह साधन धार अनत कियो
 तदपि बछु हाथ हजु न पयो ३

अब क्यों न विचारत ह मनसें,
 बछु और रहा उन साधनसें ?
 बिन सद्गुरु कोय न भेद लहे,
 मुख आगल ह कह बात कहे ? ४

कहना हम पावत है तुमकी,
 वह बात रही सुगुरु गमकी,
 परमें प्रगटे मुख आगलसें,
 जब सद्गुरुधन सुप्रेम बसें ५
 तनसें, मनमें धनसें, सबसें,
 गुरुदेवजी आन स्वआत्म बसें,
 तब कारज सिद्ध बने अपनो,
 रस अमृत पावहि प्रेम धनो ६

થહ સરખ મુધા દરસાવહિમે,
 ચતુરામુલ હ દુર્ગમે મિલ્હે
 રણદવ નિરખન નો પિવહી,
 મહિ યોગ જુગોજુગ સોચીવહી ૭
 પરપ્રમપ્રવાહ બહે પ્રમુચે,
 શમ આગમમદ મુરર મસે,
 થહ વચલ્લો ધોજ પ્યાનિ વહ,
 નિજકો અનુમો ચત્લાઈ નિયે ૮

પાઠ્ય, મા મુદ ૮, ૧૯૪૭

(૨૭)

(શાહરા)

- (૧) જહ માવે જહ પરિણમે ચેતન ચેતન માવ,
 કોઈ કોઈ પલટે નહી, છોડી આપ સ્વમાવ ૧
 જહ તે જહ જળ કાઢમા ચેતન ચેતન તમ,
 પ્રગટ અનુમવચ્ચ છે, સગાય તેમા કેમ ? ૨
 જો જહ છે જળ કાઢમા, ચેતન ચેતન હોય,
 મોન નિમૂત્તિ પ્રાપ્ત ૩

- વધ મોટા સયોગથી, જ્યાં લગ આત્મ અમાન,
 પણ નહિ ત્યાગ સ્વભાવના માણે જિન મગવાન ૪
 વર્તે વધ પ્રસંગમા, તે નિજપદ અજ્ઞાન,
 પણ જડતા નહિ આત્મને, એ સિદ્ધાંત પ્રમાણ ૫
 પ્રહે અમ્મી રૂપીને, એ અચરજની વાત,
 જીવ વધન જાણે નહી, કેવો જિન સિદ્ધાંત ૬
 પ્રથમ દેહદષ્ટિ હતી તથી માત્સ્યો દેહ,
 હવે દષ્ટિ ઘડે આત્મમા, ગયો દેહથી નેહ ૭
 જડ ચેતન સયોગ આ, સાળ અનાદિ અનંત,
 કોઈ ■ કર્તા તહનો, માણે જિન મગવત ૮
 મૂઝ દ્રવ્ય ઉત્પન્ન નહિ, નહી નાશ પણ તેમ,
 અનુમવથી તે સિદ્ધ છે, માણે જિનવર એમ ૯
 હોય તેહનો નાશ નહિ, નહી તેહ નહિ હોય,
 એવ સમય તે સૌ સમય, ભેદ અવસ્થા જોય ૧૦

- ૨) પરમ પુરુષ પ્રમુ સદગુરુ, પરમ જ્ઞાન સુલભામ,
 જેણ આપ્યું માન નિજ, તેને સદા પ્રણામ ૧

જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને, સવ મય્યો સામઢો
 જો હોય પૂવ મળસ નવ પળ જીવને જાણ્યો મહી,
 તો સર્વ તે અજ્ઞાન માસ્યુ, સાગી છે આગમ અહી
 એ પૂવ સવ કહ્યાં વિનેવે, જીવ કરવા નિમઢો
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને, સર્વ મય્યો સામઢો ૧
 નહિ પ્રંપમાહી જ્ઞાન માસ્યુ જ્ઞાન નહિ કવિચાતુરી,
 નહિ મંત્ર તથો જ્ઞાન દાસ્યા, જ્ઞાન નહિ માયા ઠરી,
 નહિ અન્ય સ્થાને જ્ઞાન માસ્યુ જ્ઞાન જ્ઞાનીમાં કઢો
 જિનવર કહે ॥ જ્ઞાન તેને, સવ મય્યો સામઢો ૨
 આ જીવ ને આ દેહ એવો મેદ જો મામ્યો મહી,
 પચક્ષાણ કીધા ત્યાં સુધી, મોખાર્થ તે માસ્યાં મહી,
 એ પાંચમે અમે કહ્યો, રૂપજેશ કેવલ નિમઢો,
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને સવ મય્યો સામઢો ૩

શાસ્ત્રો વિશેષ સહિત પણ જો, જાણિયુ નિજ રૂપને,
 કા સેત્ત્વો આપ્ય કરજો, આવથી સાચા મને,
 તો જ્ઞાન તેને માણિયુ જો સમ્મતિ આદિ સ્થહો,
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને, સવ મળ્યો સામઠો ૫

આઠ સમિતિ જાણીએ જા, જ્ઞાનીના પરમાયથી,
 તા જ્ઞાન માણ્યુ તેજને અનુમાર તે મોદાપથી,
 નિજ કન્વનાથી કોટિ શાસ્ત્રો, માત્ર મનનો આમઠો,
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને સવ મળ્યો સામઠો ૬

ચાર વેદ પુરાણ આદિ શાસ્ત્ર સૌ મિથ્યાત્યના,
 શ્રીનદીસૂત્ર માણિયા છે, ભેદ ગ્યા સિદ્ધાતના,
 પણ જ્ઞાનીને તે જ્ઞાન માણ્યા, એ જ ઠગાણે ઠરી,
 જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને સવ મળ્યા સામઠો ૭

સવ નહી પચસાણ નહિ, નહિ ત્યાગ વસ્તુ કોઈનો,
 મહાપદ્ધ તોયકર વચ્ચે શ્રેણિક ઠાણગ ચાઈ છો,
 છેવો અનતા

- १ अपूर्व अवसर एवो क्यारे आवने ?
 क्यार पर्दनु बाह्यांतर निघष जो ?
 सर्व सवषनु वषन तीक्ष्ण छेदीने
 विषरनु बब महत्पुरुषने पष जो ? अपू
- २ सर्व भावयी औदासीन्य वृत्ति करी
 मात्र देह ते समयहेतु होव ओ,
 अय कारणे अय वानु कल्पे नहीं,
 देहे पण विचित् मूर्छा नव ओय ओ अपूर्व०
- ३ दर्शनमोह व्यतीत कई ऊपग्यो बोध जे,
 देह भिन्न केवल वतयनु ज्ञान ओ,
 तेथी प्रदीप चारित्रमोह विलोकिये,
 बर्ते एवं सुदृढस्वरूपनु ध्यान जा अपूर्व०
- ४ आत्मस्थिरता वण सन्निप्त योगनी
 मुख्यपणे सो बर्ते देहपयत जो,
 घोर परोपह के उपसर्ग भये करी,
 बाधी सके नहीं ते स्थिरतानो अत जो अपूर्व०

- ५ समयना हेतुची योगप्रवर्तना,
स्वरूपलक्षे जिनआज्ञा आधीन जो,
ते पण दाण दाण घण्टी जाती स्थितिमा,
मते पाये निजस्वरूपमा सोन जो अपूर्व०
- ६ पक्ष विषयमा रागद्वेष विरहिता,
पक्ष प्रमादे न मळे मननो लोभ जो,
इव्य क्षेत्र ने काळ, माघ प्रतिपक्ष वण,
विचरवु उदयाधीन पण वीरलोभ जो अपूर्व०
- ७ क्रोध प्रत्ये तो बर्ते क्रोधस्वभावता,
मान प्रत्ये तो दीनपणानु मान जो,
माया प्रत्ये माया सांगीभावनी,
लोभ प्रत्ये नही लोभ समान जो अपूर्व०
- ८ बहु उपसर्गकर्ता प्रत्ये पण क्रोध नही,
बदे चक्री तवापि न मळे मान जो,
देह जाय पण माया घाय न रोममा,
लोभ नही छो प्रबळ सिद्धिनिदान जो अपूर्व०
- ९ नम्रभाव, मुदभाव सह अस्नानता,
अदसधोवन आदि परम प्रसिद्ध जो,

केन रोम, नख के अम शृंगार नहीं,
द्रव्यभाव सपममय निग्रह सिद्ध जो अपूर्व०

१० क्षत्र मित्र प्रत्ये बर्ते गुमदनिता
मान अमाने बर्ते ते अ स्वभाव जो
जीविन के धरण नहीं पुनाधिपता,
भव मां रे पण शुद्ध बर्ते समभाव जो अपूर्व०

११ एकाकी विचरतो बड़ी स्मगानमा,
बड़ी पशतमा बाप सिंह सयोप जो,
अहोल आसन ने मनमा नहीं क्षोभता
परम मित्रनो जाण पाम्या योग जो अपूर्व०

१२ घोर तपश्चर्यामा पण मनने ताप नहा
सरस अन्ने नहा मनने प्रसन्नभाव जो,
रज्जवण के रिद्धि वैमानिक दवनी,
सर्वे भाया पुद्गल एक स्वभाव जो अपूर्व०

१३ एम पराजय करीन चारित्रमाहनो
आबु त्या ज्या करण अपूर्व भाव जो
येनो क्षपणतणो करीने आरुद्धता
अनय चितन अतिशय शुद्धस्वभाव जो अपूर्व०

- १४ मोह स्वयमूरमण समुद्र तरी करी,
स्थिति त्या ज्या क्षीणमोह गुणस्थान जो,
अत तमय त्या पूणस्वरूप वीतराग बई,
प्रगटावु निज वैवलज्ञान निधान जो अपूर्व०
- १५ चार कम धनघातो ते व्यवच्छेद ज्या,
नचना बीजतणो आत्यंतिक नाश जो,
सब भाव नाता द्रष्टा सह गुदता,
हृत्तृत्य प्रभु वीम अतत प्रकाश जो अपूर्व०
- १६ वेदनीयादि चार कर्म बतें जहा,
बळी सीदरीवत् आकृति मात्र जो,
ते देहायुष आधीन जेनी स्थिति छे
आयुष पूर्णें, मटिये दैहिक पात्र जो अपूर्व०
- १७ मन बचन काया ने कर्मनी बगणा,
छूटे जहा सक्ळ पुद्गळ सवध जो,
एवु अयोगी गुणस्थानक त्या बर्ततु
महाभाग्य सुखदायक पूर्ण अवध जो अपूर्व०
- १८ एक परमाणुमात्रनी मळे न स्पग्ता,
पूर्ण बन्व रहित अढोल स्वरूप जो,

गुट निरजन चतुर्धर्मि अनन्यमय,
अमूल्यु अमृत सद्व्यवस्थ जो अपूर्व०

१९ पूवप्रयोगादि कारणना योगपी
ऊर्ध्वगमन निदाल्य प्राप्त सुस्थित जो,
सादि अनत मनत समाधिमुखमा
अनत दर्शन जान अनत सहित जो अपूर्व०

२० जे पद थी सर्वन सीतु ज्ञानमा,
कही गप्पा नही पण ते थी भगवान जो
तेह स्वप्नने अय वाणी ॥ गु कह ?
अनुभवगोचर मात्र रह्यु ते ज्ञान जो अपूर्व०

२१ एह परमपद प्राप्तिनु कयु ध्यान में
गंगा बगर ने हाल मनोरथरूप जो,
तोषण निचय राजचक्र मनन रह्यो,
प्रभुआनाए वास्तु त ज स्वरूप जो अपूर्व०

बवाणिया, १९५३

(૩૦)

મૂઢ મારગ સામઝો જિનનો ર,
 કરી વૃત્તિ અલ્લહ સમુલ્લ, મૂઢ૦
 નો ય પૂજાદિનો જો કામના રે,
 નો'ય બ્હાણુ અતર મવદુ સ મૂઢ૦ ૧

કરી જોજો વચનની તુલના રે
 જોજો શોધીને ત્રિનિષ્ઠાત મૂઢ૦
 માત્ર કહેવું પરમાર્યહેતુપી રે,
 કોઈ પામે મુમુક્ષુ થાત મૂઢ૦ ૨

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની શુદ્ધતા રે
 એનપણે અને અવિદ્ય, મૂઢ૦
 ચિત્તમારગ તે પરમાષઘી રે,
 એમ કહ્યું સિદ્ધાતે શુષ મૂઢ૦ ૩

લિંગ અને યદો જે પ્રતના રે,
 દ્રવ્ય દેશ કાઢ્યાદિ મેદ, મૂઢ૦
 પણ પાનાદિથી જે શુદ્ધતા રે,
 તે તો ત્રણે કાઢે અમેદ મૂઢ૦

- હવે જ્ઞાન દાનાદિ ધનનો રે,
સંકોપ સુખો પરમાય, મૂઝાં ૦
- તેને જોતા વિચારે વિશેષથી રે,
સમગ્રાણે ઉત્તમ આત્માય મૂઝાં ૫
- છે દેહાલ્પી મિત્ત આત્મા ર,
ઉપયોગી સદા અવિનાશ, મૂઝાં ૦
- એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી ર,
કહ્યુ નાન તનુ નામ શાસ મૂઝાં ૬
- જે નાને કરીને બાળિયુ રે,
તનો વર્તે છે શુદ્ધ પ્રવીત મૂઝાં ૦
- કહ્યુ ભગવંતે સ્થન તહને રે,
જેનુ ઘોઝુ નામ સમકિત મૂઝાં ૭
- જેમ ધાવી પ્રતીતિ જીવતો રે
જાણ્યો સર્વેથી મિત્ત અસર, મૂઝાં ૦
- તેવો સ્થિર સ્વમાવ તે ઝપજે રે,
નામ ચારિત્ર છે અચલિત મૂઝાં ૮
- તે ત્રણે અમેદ પરિણામથી ર,
જ્યારે વર્તે તે આત્મારૂપ, મૂઝાં ૦

તેહ મારગ જિનનો પામિયો રે,
 મિવા પામ્યો તે નિજસ્વરૂપ મૂઢ૦ ૯
 એવા મૂઢ જ્ઞાનાનિ પામવા રે,
 અન જગા અનાદિ વધ, મૂઢ૦
 ઉપદેશ મદમુરના પામવા રે,
 ટાઢી સ્વચ્છદ ને પ્રતિવધ મૂઢ૦ ૧૦
 એમ દશ જિનદે માલિયુ રે,
 મોનમાગ્ગનુ ગુઢ સ્વરૂપ મૂઢ૦
 ભવ્ય જનોના હિનને કારણે રે,
 સસેપ વહુ, સ્વરૂપ મૂઢ૦ ૧૧
 આણધ, માસો મુદ ૧, ૧૧૫૨

(૩૧)

(ગીતિ)

૧૪ પરમપદ મોખ્યો
 જેહ પ્રમાણે પરમ વીતરાણે,
 તે અનુસરી વહીનુ
 પ્રણમીને તે પ્રમુ મલિત રાગે ૧

મુઙ્ગ પરમપદ કારણ,
 સમ્યક દગ્ધન જ્ઞાન ચરણ પૂર્ણ,
 પ્રણમ એક સ્વભાવે,
 શુદ્ધ સમાધિ ત્યાં પરિપૂર્ણ ૨

જે ચેતન જદ માલો
 અવલોખ્યા છે મુનીંદ્ર સર્વને,
 તેવી અંતર આત્મા,
 પ્રગટ્યે દગ્ધન કહ્યું છે તત્ત્વમે ૧

સમ્યક પ્રમાણ પૂરક,
 તે તે માલો જ્ઞાન રિયે માટે,
 સમ્યગ્જ્ઞાન વહ્યું તે
 સગવડ વિભ્રમ મોહ સ્વાં નાસ્ત્યે ૪

વિષયારમ નિવૃત્તિ,
 રાગ-દ્વેષનો અમાવ જ્યાં થાય,
 સહિષ્ સમ્યક્દશન,
 શુદ્ધચરણ ત્યાં સમાધિ સદુપાય ૫

ત્રણે અમિત સ્વભાવે,
 પરિણમી આત્મસ્વરૂપ જ્યાં થાય,

पूण परमपद प्राप्ति,
 निश्चयपी त्या अनय सुखदाय ६
 जीव, अजीव पत्तार्थो,
 पुण्य, पाप, आसक्त तथा बन्ध,
 सत्वर, निजरा, मोक्ष,
 तत्त्व कथा नव पदाय संबध ७
 जीव, अजीव विषे ते,
 नवे तत्त्वतो समावेश थाय,
 वस्तु विचार विषे
 भिन्न प्रकाश महान मुनिराय ८

ववाणिया, कार्तिक, १९५३

(३२)

धय र दिवस आ अहो,
 जागी रे शांति अपूर्व रे,
 दश वर्षे र घारा उलसी,
 मट्यो उदयकमनो गध रे धय० १
 ओगणीससे ने एकत्रोसे,
 आयो अपूर्व अनुसार रे,

ओगणीससैं ने बेतालीसे
अदभुत बराम्य धार र धन्य० २

ओगणीससैं ने सुडतालीसे
समवित्त सुख प्रकाश्य रे,
भुत अनुभव वषठी दशा,
निज स्वरूप भयभास्यु र धन्य० ३

त्या भाव्यो र उदय कारमो,
परिग्रह काय प्रपच र,
जेम जेम ते हुबसलीए,
तेम वधे न पटे एक रच रे धन्य० ४

वधतु एम ज चालियु
हवे दीसे सीन काई रे
क्रमे करीन रे ते जनै,
एम भासे मनमाही र धन्य० ५

मयाहेतु जे चित्तनो,
सत्य धमनो उद्धार रे,
परो अवश्य आ देहणी,
एम वयो निरपार रे धन्य० ६

આવી અપૂર્વ યુત્તિ અહો,
 ઘણે અપ્રમત્ત યોગ રે,
 કેવલ સ્વમગ મૂમિકા,
 સ્પર્શને દેહ વિયોગ રે ઘય. ૭
 અવશ્ય કર્મનો મોગ છે,
 મોગવલો અવશેષ રે,
 તેથી દેહ એક જ ઘાટીને,
 જાણુ સ્વરૂપ સ્વદેશ રે ઘય. ૮
 હા નો ૧-૧૨

(૩૩)

જદ ને ષત્ત્વ્ય વને દ્રવ્યનો સ્વમાવ મિલ્લ,
 સુપ્રતીતપણે વને જેને સમજાય છે,
 સ્વરૂપ ચેતન નિજ જદ છે સ્વધ માત્ર,
 અથવા તે જોય પણ પરદ્રવ્યમાય છે,
 પવો અનુમવનો પ્રવાસ હલ્લાસિત થયો,
 જદથી ઉદાસી તેને આત્મયુત્તિ થાય છે,
 કાયાની વિસારી માયા, સ્વરૂપે
 નિર્ધન્યનો પથ મથલ

દેહ જીવ ઇક્ષ્ણે માસે છે અજ્ઞાન વડે,
 ત્રિયાની પ્રવૃત્તિ પણ તેથી તેમ થાય છે
 જીવની સ્વપતિ અને રોમ, શોક, દુઃખ, મૃત્યુ,
 દેહનો સ્વમાવ જીવ પદમા ઘણાય છે,
 એવો જે અનાદિ એકરૂપનો મિથ્યાસ્વમાત્ર,
 જ્ઞાનીના વચન વડે દૂર ઘડે જાય છે,
 માસે જઈ પતયનો પ્રગટ સ્વમાવ મિત્ર
 જન્મે દ્રવ્ય નિજ નિજ રૂપે સ્થિત થાય છે ૨
 મુ. કા. વદ ૧૧ મગઢ, ૧૧૫૬

(૩૪)

સદ્ગુણના સપદેશથી, સમજે જિનનું રૂપ
 તો તે પામે નિજદગા જિન છે આત્મસ્વરૂપ ૧
 પામ્યા શુદ્ધ સ્વભાવને, છે જિન તેથી પૂજ્ય,
 સમજો જિનસ્વમાવ તા, આત્મમાનનો ગુરુ ૨
 સ્વરૂપમ્થિત દુઃખરહિત વિચર પૂવપ્રયોગ,
 અપૂવ વાળો પરમચુત, સદ્ગુરુ છક્ષણ યોગ્ય ૩
 નદિયાદ, આસો વદ ૨, ૧૧૫૨

શ્રી જિન પરમાત્મને નમ

- ૧) હજી છે જે જોગી જન, અનંત સુખસ્વરૂપ,
મૂલ ગુહ તે આમપદ, સયાગી જિનસ્વરૂપ ૧
- આત્મસ્વભાવ અગમ્ય તે અવલંબન આધાર,
જિનપદથી દર્શાવિયો તહુ સ્વરૂપ પ્રકાર ૨
- જિનપદ નિજપદ એકતા, મેદભાવ નહિ કાર્ય,
સ્થા ધ્યાને તેહનો વહ્યા નાસ્ત્ર સુખદાર્ય ૩
- જિન પ્રવચન દુગમ્યતા વાકે અતિ મતિમાન,
અવલંબન શ્રી મદગુહ સુગમ અને સુશ્રવ્યાણ ૪
- વપાસના જિનચરણની અનિશ્ચય મતિસાહિત,
મુનિજન સમતિ રતિ અનિ સમય યોગ ધટિત ૫
- ગુણપ્રમોદ અશિશ્ય રહ, રહે અતર્મુજ માગ,
પ્રાપ્તિ શ્રી સદગુહ વદ, જિન દણન અનુયોગ ૬
- પ્રવચન સમુદ્ર વિદુષા, ઝઝટી આવે એમ,
પૂર્વ ધોદની લક્ષિણુ, તદાહરણ વજ

વિષય વિકાર સહિત જે, રહ્યા મતિના યોગ,
પરિણામની વિષમતા તેને યોગ અયોગ ૮

મદ વિષય જે સરજ્યા સહ બાજા સુવિધાર,
વદના કોમલતાદિ ગુણ, પ્રથમ મુમિકા ધાર ૯

રોચ્યા શૃંગાન્નિક વિષય સયમ સાધન રાગ,
જગત રૂઢ નહિ આત્મથી મધ્ય પાત્ર મહામાન્ય ૧૦

મહિ સખ્યા બીધ્યાતળી મરણ યોગ નહિ કોમ,
મહાપાત્ર તે માર્ગના પરમ યોગ જિતલોમ ૧૧

(૨) આખ્યે બહુ સમદેશમાં, છાયા જાય સમાઈ
આખ્યે તેમ સ્વમાવમાં મન સ્વરૂપ વળ જાઈ ૧

ઠપ્પજે મોહ વિકરપથી, સમસ્ત આ સસાર,
અતમુક્ત અવલોકતા, વિલય થતા નહિ વાર ૨

(૩) સુસાધામ અનંત સુસત વહી,
દિન રાત્ર રહે સદુપ્યાન મહો
પરશાન્તિ અનંત સુધામય જે
પ્રણમુ વા તે વર તે જય તે ૧

રાજકોટ, પૈત્ર મુદ ૧ ૧૯૫૭

आत्मसिद्धि

- जे स्वल्प समयया विना पाप्मो दुःख अनत,
समजाय्यु ते वद नम, ओ सद्गुरु भगवत १
- वर्तमान आ कालमा मोक्षमार्ग बहु लोप,
विचारवा आत्मार्थीने, भाव्यो अत्र अगोप्य २
- कोई क्रियाजड कई रह्या गुल्फानमा कोई
माने मारग मोलनो कष्टना ऊपजे कोई ३
- बाह्य क्रियामा राखता, अतर्भेद न काई,
ज्ञानमाग निषेधता, तेह क्रियाजड आई ४
- बध मोक्ष छे कल्पना, माझे बाणीमाही,
बतें मोहावेशमा, दुष्कशानी ते आही ५
- वैराग्यादि मफळ तो, जो सह आत्मज्ञान,
तेम अ आत्मज्ञाननी, प्राप्तितणा निदान ६
- त्याग विराग न चित्तमा, थाय न तेने ज्ञान,
अटके त्याग विरागमा, तो मुले निजमान ७

- જ્યાં જ્યાં જો જો યોગ્ય છે, સહા સમજવું સહ,
 ત્યાં ત્યાં તે તે આચર, આત્માર્થી જન એહ ૮
 સેવે મદ્ગુરુચરણને, ત્યાંથી દર્દ નિવરણ,
 પામે તે પરમાયમ નિરૂપદનો તે સદા ૯
 આત્મજ્ઞાન સમરૂપિતા વિષર હૃદયપ્રયોગ
 અપૂર્વ ઘણો પરમશુભ સદ્ગુરુ સ્મરણ યોગ્ય ૧૦
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ સમ નહીં પરોગ જિન ઉપનામ
 એવો ભૂત થયા વિના કળે ન આત્મવિચાર ૧૧
 સદ્ગુરુના ઉપદેશ ઘણ, સમજાય ન જિનસ્વરૂપ
 સમજ્યા ઘણ ઉપનામ છો ? સમજે જિનસ્વરૂપ ૧૨
 આત્માનિ અસ્તિત્વના જેહ નિરૂપક શાસ્ત્ર
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ યોગ નહિ ત્યાં આધાર સુપાત્ર ૧૩
 અથવા સદ્ગુરુ કહ્યાં જો અવગાહન કાજ
 ત તે નિત્ય વિચારવા કરી મતાંતર ત્યાજ ૧૪
 રોકે જોય સ્વચ્છદ તો, પામ અવન્ય મોગ
 પામ્યા એમ અનત છે, માણ્યુ જિન નિર્દોષ ૧૫
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ યોગથી, સ્વચ્છન્ન ત રોવાય,
 અન્ય રૂપાય કર્યા થકી, પ્રાયે ધમણો ધાય ૧૬

स्वच्छद मत आग्रह तजी बतें सद्गुरुलक्ष,
समवित तेने भावियु, कारण गणी प्रत्यक्ष १७

मानादिक शत्रु महा निजळदे न मराय
जाता मद्गुरु कारणमा, अल्प प्रयासे जाय १८

जे सद्गुरु उपदेशधी पाम्यो केवळज्ञान,
गुरु रक्षा छत्रस्य पण विनय करे भगवान १९

एवो माग विनय तणो भास्यो थी वीतराग
मुळ हेतु ए मार्गनो ममजे कोई सुभाग्य २०

असद्गुरु ए विनयनो लाभ लहे जो काई,
महामोहनीय कर्मधी बूढे भवजळ माही २१

होय मुमुक्षु जीव ते समजे एह विचार,
होय मतार्थी जीव ते, अवळो ले निर्धार २२

होय मतार्थी सहने, थाय न आतमलग्न
तेह मतार्थी लक्षणो, अही कहा निपक्ष २३

मतार्थी-लक्षण

જે જિનદેહ પ્રમાણ ને, સમયસરણાદિ સિદ્ધિ,
 વળત સમજે જિનનું રોમી રહે નિજ બુદ્ધિ ૨૫
 પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુયોગમા, મર્તે દુષ્ટિ વિમુક્ત,
 અસદ્ગુરુને દડ કર, નિજ માનાયે મુક્ત્ય ૨૬
 દેવાનિ ગતિ મગમા જે સમજે યુગજ્ઞાન,
 માને નિજ મત કેવનો આપ્રહ મુક્તિનિવાન ૨૭
 લહ્યુ સ્વસ્થ ન વૃત્તિનું, મહ્યુ વ્રથ અભિમાન,
 મહે નહી પરમાયને, લેવા લૌકિક માન ૨૮
 અપવા નિશ્ચય મય રહે માત્ર શબ્દની માય
 લોપે સદ્વ્યવહારને સાધન રહિત થાય ૨૯
 જ્ઞાનદશા પામે નહી સાધનદાતા ન કાર્દ,
 પામે તેનો સગ જે સ શુદ્ધ મયમાહી ૩૦
 એ વળ જીવ મતાયમાં, નિજમાનાદિ કાજ
 પામે નહિ પરમાયને અન્ અધિકારીમા જ ૩૧
 નહિ કપાય ઉપસાતતા, નહિ અતર વૈરાગ્ય,
 સરસ્વતી ન મધ્યસ્થતા, એ મતાર્થી દુર્માગ્ય ૩૨
 લક્ષણ કહ્યા મતાર્થીના, મતાર્થે જાવા કાજ,
 હવે મહું આત્માર્થીના, આત્મ-અથ સુલ્લસાજ ૩૩

आत्मार्थी-लक्षण

- आत्मगान त्या मुनिपणु ते साधा गुरुहोय,
 बाको कुळगुरु वस्यमा, आत्मार्थी नहि जोय ३४
- प्रत्यक्ष सदगुरु प्राप्तिना, गणे परम उपकार,
 जणे योग एकरवधी, सर्वे आभाधार ३५
- एक होय जण काळमा परमारपनो पथ
 प्रेरे ते परमायने, ते व्यवहार समत ३६
- एक विचारो अतर, सोधे सदगुरु योग,
 काम एक आत्मार्थनु, बीजो नहि मनरोग ३७
- कषायनी उपगतता मात्र मोक्ष अभिलाष
 भवे छेद, प्राणीदया त्या आत्माथ निवास ३८
- दशा न एवी ज्या मुषी जीव लहे नहि जोग
 मोक्षमार्ग पामे नही, मटे न अतर रोग ३९
- आवे ज्या एवी दशा, मदगुरुबोध सुहाय,
 ते सोधे सुविचारणा, त्या प्रगटे सुखदाय ४०
- ज्यां प्रगटे सुविचारणा, त्यां प्रगटे निज ज्ञान,
 जे ज्ञाने छय ४१

ઝપડે તે સુવિચારણા, મોડામાર્ગે સમજાય,
ગુદશિષ્ય મવાદથી માણુ ઘટપદ આહી ૪૨

ઘટપદનામકથન

આત્મા છે' 'તે નિત્ય છે 'છે કર્તા નિજકર્મ ,
'છે મોક્ષા વડી મોક્ષ છે મોક્ષ સ્વાય સુધર્મ ' ૪૩

ઘટસ્થાનક સંલેખમા ઘટદર્શન પણ સદ્,
સમજાવા પરમાયત્ન, જહ્યા જાનોઈ એહ ૪૪

(૧) શકા-શિષ્ય સ્વાચ

નથી દષ્ટિમા આવતો નથી જણાતુ ક્ષ્પ
કીચો પણ અનુમત્ત સહો તેથી ન જીવસ્વરૂપ ૪૫

અયથા દેહ જ આત્મા, અયથા દ્રવિય પ્રાણ,
મિથ્યા જુદો માનવો, નહી જુદુ ઝેલાળ ૪૬

વડી જો આત્મા હોય તો, જણાય તે નહિ કેમ ?
જણાય જો તે હોય તો, ઘટ પટ આદિ જમ ૪૭

માટે છે નહિ આત્મા મિથ્યા મોક્ષ સ્વાય,
એ અતર શકા સર્ગો, સમજાવો સદુપાય ૪૮

(૧) સમાધાન-સદ્ગુહ સ્વાચ્છ

માસ્યો દેહાધ્યાસથી, આત્મા દેહ સમાન,
 પણ તે બને મિત્ર છે પ્રગટ જાણે માન ૪૯

માસ્યો દેહાધ્યાસથી, આત્મા દેહ સમાન,
 પણ તે બને મિત્ર છે, જેમ અસિ ને મ્યાન ૫૦

જે દ્રષ્ટા છે દૃષ્ટિનો, જે જાણે છે રૂપ,
 અધ્યાપ્ય અનુભવ જે રહે, તે છે જીવસ્વરૂપ ૫૧

છે દ્વિતીય પ્રત્યેકને, નિઝ નિઝ વિષયનું જ્ઞાન,
 પાંચ દ્વિતીયા વિષયનું પણ આત્માને માન ૫૨

દેહ ન જાણે તેહને, જાણે ન દ્વિતી, પ્રાણ,
 આત્માની સત્તા વધે, તેહ પ્રવર્તે જાણ ૫૩

સર્વ અવસ્થાને વિષે મારો સદા જણાય,
 પ્રગટરૂપ ચતુર્થમય એ જોવાનું સદાય ૫૪

ઘટ, પટ આદિ જાણ છું, તેથી તેને માન,
 જાણનાર તે માન નહિ, વહીવે કેવું જ્ઞાન? ૫૫

પરમ બુદ્ધિ કૃષ્ણ દેહમા, સ્વૃક્ષ્ણ દેહ અસિ અત્ય,
 દેહ હોય જો આત્મા, ઘટે ન

જઠ ચેતનનો મિન છે પેવઢ પ્રગટ સ્વમાવ,
 એવવનુ પામે નહોં, ગ્ને કાઢ દ્વય માવ ૫૭
 આત્માની ઘકા કર, આત્મા પોત આપ,
 ઘકાનો કરનાર તે, મધરણ એહ અમાવ ૫૮

(૨) શકા-શિષ્ય સ્વાચ

આત્માના અસ્તિત્વના, આપે કહ્યા પ્રકાર,
 સમય તનો ધાય છે, અતર જ્યે વિચાર ૫૯
 શીજી શકા ધાય ત્યા, આત્મા નહિ અવિનાશ,
 દેહધોધધી ઝપજે, દેહવિધોને નાશ ૬૦
 અપવા વસ્તુ સનિક છે સચ સને વલટાય
 એ અનુમવધી વળ નહી, આત્મા નિત્ય બળાય ૬૧

(૨) સમાધાન-સરગુરુ સ્વાચ

દહ માત્ર સયોગ છે, વઢી જઢ સ્ત્રી દુન્ય
 ચેતનના સત્પતિ સ્ય, કોના અનુમવ વશ્ય ? ૬૨
 જેના અનુમવ વશ્ય એ, સત્પન્ન સ્યનુ જાન,
 તે તેવી છુદા વિના, ધાય ન કેમે માન ૬૩

मे सयोगो देखिमे, त ते अनुभव दस्य,

उपजे रहि सयोगी, आत्मा नित्य प्रत्यक्ष ६४

बढ़ी चेतन उपजे, चेतनयी बह पाय,

एवो अनुभव कोइने, क्यार बदी न पाय ६५

कोई सयोगी नहीं, जेनी उत्पत्ति पाय,

नाथ न तेनो कोईया, तेयो नित्य स्याय ६६

श्रीवादि तरुम्यता, सर्पादिनी पाय,

पुर्वमम सत्कार ते, जीवनिस्पता त्याय ६७

आत्मा इत्ये नित्य छे, क्यपि पण्डाय,

बाल्यादि बय बप्पयु, ज्ञान एकने पाय ६८

कमवा ज्ञान सनिकनु, जे भागी बदनार,

बदनारो त सनिक सहि, बर अनुभव निर्धार ६९

क्यार कोई वस्तुना, बेबल होय न नाथ,

कतन पाय नाथ ओ, केमा मळे तपास ७०

(३) शका-शिष्य उवाच

कर्ता जीव न कमनो, कम छ कर्ता कर्म,

अथवा सहज स्वभाव का, कम जीवनो धर्म ७१

આત્મા સુખ અસુખ ને, કરે પ્રકૃતિ વધ,
અપવાદેશ્વર પ્રેરના સેથી જીવ અવધ ૭૨

માટે મોખ તપાયનો, કોઈ ન હેતુ જણાય,
કર્મવળુ કર્તાપિણુ કા નહિ કા નહિ જાય ૭૩

(૩) સમાધાન—સદ્ગુરુ ઉવાચ

હોય ન ચેતન પ્રેરના, કોણ વહે તો કર્મ ?
જડસ્વભાવ તહિ પ્રેરના, જુઓ વિચારી શમ ૭૪

જો ચેતન કરતુ નથી નથી થતા તો કમ,
સેથી સહજ સ્વભાવ નહિ, તેમ જ નહિ જીવશમ ૭૫

કેવલ હોત અમગ જો, માસત તને ન કેમ ?
અમગ છે પરમાપથી, પણ નિજ માન તેમ ૭૬

કર્તા દેશ્વર કોઈ નહિ, દેશ્વર ગુણ સ્વભાવ,
અપવાદ પ્રેરક ત મળ્યો, દેશ્વર દોષપ્રભાવ ૭૭

ચેતન જો નિજ માનમા, કર્તા આપ સ્વભાવ,
વર્તે નહિ નિજ માનમા, કર્તા શમ પ્રભાવ ૭૮

(४) शका—शिष्य उवाच

जीव कर्म वर्त्ता कहा, पण भाक्ता नहि सोय,
 शु समजे जह कर्म के फल परिणामी होय ? ७९

फलदाता ईश्वर गव्ये भाक्तापणु सधाय,
 एम कह्ये ईश्वरतणु ईश्वरपणु ज जाय ८०

ईश्वर सिद्ध धया बिना जगत नियम नहि होय,
 पछी गुमागुम कर्मना, भोग्यस्यान नहि कोय ८१

(४) समाधान—सद्गुरु उवाच

भावकर्म निज कथना भाटे चेतनरूप,
 जीवबीयनी स्फुरणा, ग्रहण करे जरूप ८२

होर मुधा समज नही जीव साय फल धाय,
 एम गुमागुम कर्मनु भोक्तापणु जणाय ८३

एक राव ने एक नृप, ए आदि जे भेद,
 कारण बिना न काय त त ज गुमागुम वेद ८४

फलदाता ईश्वरतणी, एमा नधी जरद,
 कर्म स्वभावे परिणमे, धाय भोग्यो दूर ८५

તે તે મોખ્ય વિનેયના, સ્થાનવ દ્રવ્ય સ્વભાવ,
ગહન કાત છે નિષ્ઠ્ય આ વહી સલોપે સાવ ૮૬

(૫) શકા—શિષ્ય ઉવાચ

કર્તા મોળા જીવ હો પણ તેનો નહિ મોળ,
મોલ્યો કાઢ અમત પણ થતમાન છે શોવ ૮૭
ધુમ કરે પઢ માગશે, દેવાદિ ગતિમાય,
અગુમ કર નરકાદિ પઢ કમ રહિત ન કયાય ૮૮

(૫) સમાધાન—સદગુરુ ઉવાચ

જેમ ગુમાગુમ કર્મપદ જાણ્યા સપઢ પ્રમાણ
તમ નિવૃત્તિ સપઢતા, માટે મોલ મુજાણ ૮૯
મોલ્યો કાઢ અનત ત, કમ ધુમાગુમ માવ,
તહ ધુમાગુમ છતા કપજે મોક્ષ સ્વભાવ ૯૦
દેહાદિક સયાગનો આત્મતિક વિયોગ,
સિદ્ધ મો ? શાન્વત વે, નિજ અનત મુક્તમોય ૯૧

(૬) શકા—શિષ્ય ઉવાચ

હોય કદાપિ મોલપન, નહિ અવિરોધ સપાય,
કર્મો કાઢ અનતના, શાધી છેવા જાય ? ૯૨

अथवा मत दशन घणा कहें उपाय अनेक,
 तेमा मत साचो क्यो, बने न एह विवेक १३
 कई जातिमां भोग छे क्या वयमा भोग,
 एनो निचय ना बने घणा भेद ए सोय १४
 तेथी एम जणाय छे मळे ७ भोग उपाय,
 जीवादि जाण्या सगो गो उपकार ज थाय ? १५
 पाचे उत्तरणी ध्यु समाधान सर्वांग,
 समजु भोग उपाय ता, उदय उदय सद्भाग्य १६

(६) समाधान—सद्गुरु उवाच

पाचे उत्तरनी कई आत्मा विष प्रतीत,
 पासे भोगोपायनी सहज प्रतात ए रोत १७
 कर्मभाव अज्ञान छे भावभाव निजवास
 अघकार अज्ञान सम, नाने गानप्रकाश १८
 ज जे कारण बधना तद्र बधनो पय
 ते कारण छेक दगा भोगपय भवअत १९
 राग, द्वेष अज्ञान ए मुख्य कर्मनो ध्य,
 पाय निवृत्ति जेहथी, ते ज मोक्षनो पय १००

- आत्मा सन चतुर्थमय सर्वाभास रहित,
जेथी वेबळ पामिये, मोरपय त रीत १०१
- कर्म अनत प्रकारना समां मुख्ये आठ
तेमां मुख्ये मोहनीय, ह्मणाय ते कई पाठ १०२
- कर्म मोहनीय भेद ये दान चारित्र्य नाम
हणे बोध बीतरागता अचूत उपाय आम १०३
- कर्मयथ त्रोधान्घ्रि हणे क्षमादित तेह
प्रपन्न अनुभव सर्वन, एमा गो सदेह ? १०४
- छोडी मत दान तणो आपहू तम विकल्प
कह्यो माग आ तावणे जम तहूना अल्प १०५
- पट्पन्ना पटप्रान तें पूछया करी विचार
ते पन्नी सर्वांगता मोरमाग निर्धार १०६
- जानि वपनो भद नहि कह्यो माग आ होय
साधे ते मुक्ति लहे एमा भद न कोय १०७
- कषायनी उपगतता, मान मोक्ष अभिलाष,
भव सद अतर दया, त वहीए जिज्ञास १०८
- त जिज्ञासु जीवने, पाय सद्गुरुवाच
तो पामे समवित्तने, वतें अतरशोध १०९

- मत दान आपह तजी, बतें सदगुरुल्लग,
 लहे गुढ ममकित ते, जेमा भेद न पण ११०
- बतें निजस्वभावना, अनभव ला प्रतीत,
 वृत्ति बहे निजभावमा, परमार्थ समकित १११
- वर्धमान समकित यई, टाळ मिथ्याभास,
 उल्लस पाय चारित्र्यनो, धीनरागपन वास ११२
- बैबळ निजस्वभावनु प्रत्यक्ष बतें नान,
 बहीए बबळनान त, देह छता निर्याण ११३
- कोटि वपनु स्वप्न पण आप्रत बतें शमाय,
 सम विभाव अनादिना, नान यत्ता दूर पाय ११४
- छूटे देहाध्याम तो, नहि कर्त्ता तु कम,
 नहि भोक्ता तु तहनो, ए ज धमनो मम ११५
- ए ज धर्मची मोन छ, तु छा मोन स्वरूप,
 अनत दान ज्ञान तु, अ-याबाध स्वरूप ११६
- बुद्ध बुद्ध चतुर्थधन स्वयज्याति सुखधाम,
 बीजु बहीए बेटलु ? कर विचार तो पाम ११७
- निश्चय सर्वे ज्ञानानो आधा अत्र समाय,
 धरी मोनना एम नही, सहस्रसमाधि भाय ११८

शिष्य-घोषबीजप्राप्तिक्षण

- सद्गुरुना सपदेशी आम्बु अपूर्व मान
निजपद निजमाही लह्य दूर धनु अमान ११९
- भारयु निजस्वरूप ते शुद्ध चतुर्नाम्बु
अमर अमर अविनाशी ने दहातीत स्वरूप १२०
- वर्त्ता भोक्ता कमनो, विभाव वर्ते ज्ञाय
वृत्ति वही निजभावमा, ययो अकर्त्ता स्याय १२१
- अथवा निजपरिणाम जे, शुद्ध चेतनाम्बु
वर्त्ता भोक्ता तहनो निर्विकल्प स्वरूप १२२
- मोन कह्यो निजशुद्धता ते पामे ते पय
समजाव्यो सोपमा सजळ माग निग्रथ १२३
- अहो ! अहो ! श्री सद्गुरु वम्णासिनु अपार
आ पामर पर प्रभु कर्षो, अहो ! अहो ! उपकार १२४
- ए प्रभुचरण कने धर आत्माथी सो हीन
ते तो प्रभुए आपियो वतु चरणाधीन १२५
- था दहाति आजची वर्ते प्रभु आधीन
दास, दास ह दास छु, तेह प्रभुनो, दीन १२६

વટ સ્થાનક સમજાવોને મિત્રન જ્ઞાતિઓ આપ,
મ્યાન મનો તરવારના, એ ઉપસાર અમાપ ૧૨૭

ઉપસહાર

વર્ણન વટે સમાય છે, આ વટ સ્થાનક માહી,
વિચારતા વિસ્તારથી સંશય રહે ન શકે ૧૨૮

આત્મધાતિ સમ રોગ નહિ મદગુરુ વચ મુજાણ,
ગુરુજ્ઞાના સમ વચ્ચે નહિ કોપન વિચાર ધ્યાન ૧૨૯

જો ઇચ્છો પરમાત્મ તો કરો મન્ય પુરુષાત્મ
મયસ્થિતિ આદિ નામ નહિ, છો નહિ આત્માત્મ ૧૩૦

નિરવચવાળી સામઝી સાધન વજવા નોય,
નિરવચ રાણી છતાંમા સાધન કરવા સોય ૧૩૧

નય નિરવચ દ્વિતીયી આમા નથી કહેલ,
દ્વિતીય વ્યવહાર નહિ જાને માપ રહન ૧૩૨

ગચ્છમતનો જે વસ્તુના ત નહિ સદ્-વ્યવહાર,
માન નહો નિજવનુ, ત નિરવચ નહિ સાર ૧૩૩

આગળ જાનો થઈ ગયા, ઘટમાનમા હાય,
પાસે થાઈ અવિષ્યમા માર્ગમદ નહિ કોય ૧૩૪

વિવેકાદિ તાપા અવધારને લેવ, તેમ જ પોતાને જાનો માની ઈર્ષ્ય મન્યવરહિત થશે

૩૦ તે જ્ઞાનગા વામ નદી નમ કરાવ્યાનિ ગાવન હસા વગ તા મવા, જેવા તવા જીવનો મન કાગા જે જીવને વાય તે વગ મવતાવરમાં દૂર

૩૧ એ જીવ વગ મનાર્થમાં જ થશે છે કેમકે હાલ વાહ્યા જીવ સન જમ કુટ્ટવર્માનિષી મનાર્થતા છે સમ જાને જાની ગણાવવાના માનની દુઝાપી પોતાના ગુન્હમજનો આપહ છે, માટે તે વગ પરમાર્થને વામે નહીં અને જનુ અધિકારી દટલે જેને વિષે જ્ઞાન પરિણામ વામવા યોગ્ય નહીં એવા જીવોમાં તે વગ ગણાય

૩૨ જને કાંઈ માન વાયા, સોમરૂપ નવાય વાતકા વડવા નથી તેમ જને અંતરવીરામ્ય ઉત્પન્ન થયો નથી, આત્મામાં ગુણ સદ્ગુણ નરવારૂપ સદ્ગુણ જન રહ્યાં નથી તેમ સરવાસત્યનુક્રમ કરવાને જન અવગણાતુદૃષ્ટિ નથી તે મનાર્થો જાય દુર્માર્થ દટલે જમ જરા મરણને છેવાવાકા મોનમાર્ગને વામવા યોગ્ય એવ સનુ માગ્ય ન સમજવું

૩૩ એમ મતાર્થી જીવના રૂપણ કહ્યા તે વહેવાનો હેતુ એ છે કે કોઈ પણ જીવનો તે જાણાને મતાથ જાય હવે આત્માર્થી જીવના રૂપણ કહીએ છીએ—તે લક્ષણ કેવા છે ? તો કે આત્માને અભ્યાસથી મુક્તિનો સામગ્રીના હેતુ છે

૧૪ જ્યાં આત્મજ્ઞાન હોય ત્યાં મુનિપણુ હોય અર્થાત્ આત્મજ્ઞાન ન હોય ત્યાં મુનિપણુ ન જ સમવે 'જ સમતિ પાસહ ત મોળતિ પાસહ — જ્યાં સમક્તિ એટલે આત્મજ્ઞાન છે ત્યાં મુનિપણુ જાણો એમ 'આચારાંગ સૂત્ર' માં કહ્યું છે એટલે જેમાં આત્મજ્ઞાન હોય તે સાચા ગુરુ છે એમ જાણે છે, અને આત્મજ્ઞાનરહિત હોય તો પણ પોતાના જુલના ગુરુને સદ્ગુરુ માનવા એ માત્ર વસ્તુ છે, તેથી કઈ ભવચ્છેદ ન થાય એમ આત્માર્થી જુએ છે

૩૫ પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુની પ્રાપ્તિનો મોટો ઉપકાર જાણે, અર્થાત્ શાસ્ત્રાદિથી જે સમાધાન થઈ શકવા મોઘ્ય નથી, અને જે સદ્ગુરુની આજ્ઞા ધારણ થઈ વિના જના નથી તે સદ્ગુરુયોગથી સમાધાન થાય, અને તે સાચા ટકે, માટે પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુનો મોટો ઉપકાર જાણે, અને તે સદ્

ગુરુ પ્રત્યે મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતા આજ્ઞાપિતવળે થતે

૩૬ જન કાઢતું વિષે પરમાર્થનો પથ દૃઢે મોહનો માર્ગ એક હોયો જોઈએ અને જેના સ પરમાય સિદ્ધ થાય તે અવધાર જીવે માત્ર રાખ્યો જોઈએ કામો નહી

૩૭ એમ અંતરમાં વિધારીને જે સદ્ગુણના યોગનો શોધ કરે, માત્ર એ આત્માર્થના રુચ્છા રાણે પણ માન પૂજાદિક સિદ્ધિરિદિની કામો રુચ્છા રાણે નહી—
એ રોગ જેના મનમાં નથી

૩૮ જ્યાં કયાય પાતડા પડ્યા છે, માત્ર એક મોનપદ સિવાય કોઈ કાઈ પાની અધિભાવ નથી, સસાર પર જેને વૈરાગ્ય થતે છે અને પ્રાણામાત્ર પર અને દયા છે, એવા જીવને વિષ આત્માર્થનો નિવાસ થાય

૩૯ જ્યાં મુધી ઉઘા જોગના જીવ પામે નહીં, ત્યાં મુધી તને મોનમાર્ગનો પ્રાપ્તિ ન થાય અને આત્મ પ્રાપ્તિરૂપ અનેન દુ પાનો હેતુ જ્યો અંતરગોચ ન મટે

૪૦ એવી દગા જ્યાં આવે ત્યાં સદ્ગુણનો શોધ શોમે અર્થાન્ પરિણામ પામે અને તે વાચના પરિણામથી મુક્ત થાયક એવી મુધિવારદશા પ્રગટે

૪૧ જ્યાં સુવિચારદશા પ્રગટે ત્યાં આત્મજ્ઞાન उत्पन्न થાય અને તે જ્ઞાનથી મોહનો ક્ષય કરી નિર્વાણપદને પામે

૪૨ જેથી તે સુવિચારદશા उत्पन्न થાય, અને મોક્ષ માગ સમજવામાં આવે તે છ પદરૂપે ગુરુશિષ્યના સંવાદથી કરીને મહો કહુ છું

૪૩ 'આત્મા છે', 'તે આત્મા નિત્ય છે', 'તે આત્મા પોતાના કર્મનો કર્તા છે', 'તે કર્મનો ભોક્તા છે', 'તેથી મોક્ષ થાય છે', અને 'તે મોક્ષના ઉપાય એવો સત્તત્તમ છે'

૪૪ એ છ સ્થાનક અથવા છ પદ મહી સંક્ષેપમાં કહ્યા છે અને વિચાર કરવાથી પટદશન પણ થ જ છે પરમાય સમજવાને માટે જ્ઞાનાપૂર્વક એ છ પદો કહ્યા છે

૪૫ દૃષ્ટિમાં આવતો નથી, તેમ જોનું કઈ રૂપ જણાતું નથી, તેમ સ્પર્શાદિ વીજા અનુભવથી પણ જણાવાપણું નથી, માટે જીવનું સ્વરૂપ નથી, અર્થાત્ જીવ નથી

૪૬ અથવા દેહ છ તે જ આત્મા છે, અથવા હૃદયો છે તે આત્મા છે, અથવા સ્વામોચ્છ્વાસ છે તે અર્થાત્ એ સૌ એકના એક દેહરૂપે છે, માટે

ਭਾਗਦੋਸਤ ਬਿਧਾਨੀ ਦੇ ਕਥਰੇ ੧੯੭੭ ਭਾਗਦੋਸਤ ਬਿਧਾਨੀ
ਪਿਤਾ ਮਰਦੇ

ੴ ਕਰੇ ਤੇ ਬਾਨੀ ਹੋਇ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਦਾ ਕਾਏ
ਕਹਾ ? ਤੇ ਦਾ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਪਦਾਰਥੋਂ ਪੁਰੀ ਤੇਸ ਕਰਾਇ ਪੁ
ਰੀਸ ਬਾਨੀ ਹੋਇ ਹੋ ਦਾ ਕਾਏ ਨਾਨਕ ?

४८ पाँच मन्त्रों से भक्त अपने मनसा कही लगे
ऐसा प्रयोग करने पर सब करवा न दोष रहत त भक्त
सत्कारी बनाने के बाद सुदृढ़ स्वभाव हो लगे अत्यन्त
हिय तो बरी

૧૨. ટેન્ડરમાંથી ૧૭૭ કર્ગાન્ડરોથી મળાને
લીધે દેહો પાલિય ૪૫ ન્યાં માથા દેહ કરો કર્ગાન્ડર
છને દેહ કર્ગાન્ડર છે ૧૧ માથા અને દેહ ચાખા ગુણ ૧૧
કિમી થય ગઈ ગુણ ૧૧ માથા માથા માથા માથા ૫

૫૭ અગાધિયાદી આગતન કંઈ નેહના તરિયદી
દેહ જ આગત મર્યાદા અવરો દેહ જેવો આગત
માર્યો છે પણ અમ તમ્બાકુ મ ક્યાન ક્યામરુદ તામ્બાકુ
જાગી જાને જુની જુની છે તેમ આગત અને દેહ જાને જુરા
જુના છે

૫૧ તે આત્મા દષ્ટિ એટલે જાણથી કયાથી દેશાય ?
 કેમકે ઝૂંટા તેનો તે જોનાર છે સ્થૂલસૂક્ષ્માદિ રૂપને જે
 જાણે છે, અને સચને વાણ કરતા કરતા કોઈ પણ પ્રકારે
 જેનો વાણ કરી શકાતો નથી એવા વાણી જે અનુભવ રહે
 છે તે જીવન સ્વરૂપ છે

૫૨ કર્ણેન્દ્રિયથી સામ્રાજ્ય ન તે કર્ણેન્દ્રિય જાણે છે,
 પણ ચન્દ્રુ દ્વિય તેને જાણતો નથી, અને ચક્ષુ દ્વિયે
 દીઠલુ તે કર્ણેન્દ્રિય જાણતો નથી અર્થાત્ સૌ ગૌ દ્વિયને
 પીતપોતાના વિષયનું જ્ઞાન છે પણ ચીજો દ્વિયોના વિષ-
 યનું જ્ઞાન નથી અને આત્માને તો પાંચે દ્વિયના વિષયનું
 જ્ઞાન છે અર્થાત્ જે ત પાંચે દ્વિયોના ગ્રહણ કરેલા વિષયને
 જાણ છે તે આત્મા છે, અને આત્મા વિના એકેક
 દ્વિય એકેક વિષયને ગ્રહણ કરે એમ કહ્યું તે પણ
 સ્પષ્ટારથી કહ્યું છે

૫૩ દેહ તેને જાણતા નથી દ્વિયો તેને જોઈતો
 નથી અને શ્વામોન્ઢ્વાસન્ય પ્રાણ પણ તન જાણતો
 તે સૌ એક આત્માની સત્તા પામીને
 જડપણે પડ્યા રહે છે, એમ જાણ

૫૪ જાગ્રત સ્વપ્ન અને નિદ્રા એ અવસ્થામાં વર્તતો છતાં તે ॥ અવસ્થાઓથી જુદો જો રહ્યા કરે છે, અને ત ત અવસ્થા વ્યતીત થયે પણ જોનું હોવાપણું છે અને ॥ તે અવસ્થાને જો જાણ છે એવા પ્રગટસ્વરૂપ ચતુર્થમય છે, અર્થાત્ જાણ્યા જ કર છે એવો જોનો સ્વભાવ પ્રગટ છે, અને એ તેનો નિર્ગાની સદાય વર્તે છે કોઈ દિવસ તે નિશાનોનો ભગ થતો નથી

૫૫ ઘન પટ આગ્નિને તુ પોત જાણે છે તે છે એમ તુ માને છે અને જો ત ઘન પટ આદિનો જાણનાર છે તેને માનવો તથા જ જ્ઞાન ત કેવું કંઈ ?

૫૬ કુચ્છ દેહને વિષે પરમ બુદ્ધિ જાણના આશ છે અને સ્પૂલ દેહને વિષે ઘાટી બુદ્ધિ પણ જાણના આશ છે જો દેહ જ આત્મા હોય તો એવો વિકલ્પ દેહ વિરોધ થવાનો થાય ॥ આવે

૫૭ કોઈ કાલ્પ જોમાં જાણવાના સ્વભાવ નથી તે જડ, અને સદાય તે જાણવાના સ્વભાવવાન છે તે ચેતન, એવો થેયનો કેવલ જુદો સ્વભાવ છે, અને ત કોઈ પણ પ્રકારે

એકપણ પામવા યોગ્ય નથી અને કાલ્પ બદ જડભાવે, અને
ચનન ચેતનમાવે રહે ણ્વો વેચનો જુદો જુદો દ્વતભાવ પ્રસિદ્ધ
જ અનુભવાય છે

૫૮ આત્માની શક્તિ આત્મા આપે પોતે કરે છે જે
શક્તિનો કરનાર છે તે જ આત્મા છે તે જણાતો નથી, એ
માપ ન પડે શકે એવું આશ્ચર્ય છે

૫૯ આત્માના હોવાપણા વિષે આપે જે જે પ્રકાર
કહ્યા તેનો અંતરમા વિચાર કરવાથી સમ્ભવ થાય છે

૬૦ પણ સીંચી ણમ શક્તિ થાય છે, જે આત્મા છે
તો પણ તે અવિનાશ એટલે નિયમ નથી, અને કાલ્પ હોય
એવો પદાર્થ નથી માત્ર દહના મયામથી ઉત્પન્ન થાય,
અને વિયોગ વિનાન પામે

૬૧ અથવા વસ્તુ કાળે અને બદલાતી જોવામા આવે
છે, તેથી સર્વ વસ્તુ કાળિન છે, અને અનુભવથી જોતા પણ
આત્મા નિત્ય જણાતો નથી

૬૨ દહ માત્ર પરમાણુનો મયોગ છે, અથવા સયોગ
કરી આત્માના સંબંધમાં છે બહીષ્કે દેહ જડ છે, સ્પી છે,

અને દૃશ્ય એટલે સીજા કોઈ દ્રષ્ટાનો તે જાણવાનો વિષય છે એટલે ત પોતે પોતાને જાણતો નથી, તો ચેતનના ઉત્પત્તિ અને નાશ તે ક્યાથી જાણ ? તે દેહના પરમાણુ પરમાણુનો વિચાર કરતા પણ તે જહ જ છે એમ સમજાય છે તેથી તેમાથી ચેતનની ઉત્પત્તિ યથા યોગ્ય નથી અને ઉત્પત્તિ યથા યાગ્ય નથી તથી ચેતન તેમા નાશ પણ પામવા યોગ્ય નથી. વઢી તે દેહ રૂપી એટલે સ્વૂક્ષ્ણ પરિણામવાઢો છે, અને ચેતન દ્રષ્ટા છે ત્યારે તેના સયોગથી ચેતનની ઉત્પત્તિ થી રીત યામ ? અને તેમા લય પણ થમ યામ ? દેહમાથી ચેતન ઉત્પન્ન યામ છે અન તમા જ નાશ પામે છે, એ વાત કોના અનુભવને વશ રહી ? અર્થાન્ એમ કેળે જાણ્યુ ? કેમકે જાણનાર એવા ચેતનની ઉત્પત્તિ દેહથી પ્રથમ છે નહી, અને નાશ તો તથી પહુણ છે ત્યારે એ અનુભવ યયો કોને ?

૬૩ જેના અનુભવમા એ ઉત્પત્તિ અને નાશનુ જ્ઞાન થતે ત માન તથી જુના વિના કોઈ પ્રકાર પણ સમ્ભવતુ નથી અર્થાત્ ચેતનના ઉત્પત્તિ લય થાય છે એકો કોઈને પણ અનુભવ થવા યોગ્ય છે નહી

૬૪ જે જે સયોગા દેખીએ છીએ તે ત અનુભવસ્વરૂપ
 એવા આત્માના દૃશ્ય ઇટલે તને આત્મા જાણે છે અને તે
 સયોગનુ સ્વરૂપ વિચારતા એવો કોઈ પણ સયોગ સમજાતો
 નથી કે જેથી આત્મા ઉત્પન્ન થાય છે માટે આત્મા
 સયોગથી નહીં ઉત્પન્ન થયેલો એવો છે, અર્થાત્ અસયોગી
 છે સ્વાભાવિક પદાર્થ છે, માટે તે પ્રત્યક્ષ નિત્ય
 સમજાય છે

૬૫ જરૂરી ચેતન ઝપજે અને ચતનથી જાડ ઉત્પન્ન
 થાય એવો કોઈને ક્યારેય કદી પણ અનુભવ થાય નહીં

૬૬ જેની ઉત્પત્તિ કોઈ પણ સયોગોથી થાય નહીં,
 તેનો નાશ પણ કોઈને વિષે થાય નહીં માટે આત્મા
 ત્રિકાલ 'નિત્ય' છે

૬૭ ક્રોધાદિ પ્રકૃતિઆનુ વિશેષણ સર્વ ઘડે
 પ્રાણીમાં જન્મથી જ જોવામાં આવે છે વર્તમાન દેહે હો
 ત અમ્યાસ કર્યો નથી, જન્મની સાથે જ તે છે, ઇટલે એ
 પૂર્વજન્મનો જ સંસ્કાર છે, જે પૂર્વજન્મ જીવની નિત્યતા
 સિદ્ધ કરે છે

૬૮ આત્મા વસ્તુપણે નિત્ય છે સમયે સમયે જ્ઞાના
 પરિણામના પલટવાથી તેના પર્યાયનુ પલટવાપણુ

अथवा परम्बन्धे अवस्थानुर मर्ही पापकायोग्य एव चतुन
गन्धे आत्मा तने भाग्यमान यने

७१ जीव कम तो करता तपी कमना करता कम तो
अथवा अनायास त यथा कर छ तम नहीं मे जीव छ
तनो करता ॥ एम कहो तो पछ ते जीवनो धर्म छ ते
अर्थात् धर्म होवापी क्याग्य निवृत्त न पाय

७२ अथवा एम नहीं तो आत्मा तन अगत ॥
अन उत्पत्ति गुणवाली प्रकृति कम तो कर छ, तम नहीं
तो जीवम कम करवानी प्रेरणा स्वर कर छ तपी
ईश्वरभूतारूप हावापी जीव न कमपी अवय ॥

७३ माटे जाव कोई रीत कमनो करता पई एकठो
नपी अन मोननो उपाय करवाना कोई हनु जगानो
नपी, ना जीवने कमनु करतापिण नपी अन जो करतापिण
होय तो कोई रीत त तना स्वभाव मटवा योग्य नपी

७४ चतुन एन्हे आत्मानी प्रेरणारूप प्रवृत्ति न होय
तो कर्मने बाण ग्रहण करे ? जहनो स्वभाव प्रेरणा नपी,
जह अन चेतन अयना यम विचारी जुआ

७५ आत्मा जो कम करतो नपी, तो छ पता नपी,

તેથી સહજ સ્વભાવે એટલે અનાયાસ તે ધાય એમ કહેવું
 ઘટતું નથી, તેમજ તે જીવનો ધર્મ પણ નહીં કમક
 સ્વભાવનો નાશ ધાય નહીં, અને આત્મા ન કર તો કમ
 ધાય નહાં એટલે એ માત્ર ટકી રાક છે, માટે ત આ માનો
 સ્વાભાવિક ધર્મ નહોં

૭૬ કેવલ જો અસંગ હોત અર્થાત્ ક્યાર પણ તને
 કમનું કરવાપણું ન હોત તો તને પોતાને તે આત્મા પ્રથમથી
 કેમ ન માસત ? પરમાયુષા તે આત્મા અમંગ છે, પણ તે
 તો જ્યારે સ્વરૂપનું માત્ર ધાય ત્યારે ધાય

૭૭ જગતનો ધપવા જાવાના કમનો ફેરફાર કઈ
 કોઈ છે નહીં, શુદ્ધ આત્મસ્વભાવ જોનો થયો છે તે ફેરફાર
 છે, અને તને જો પ્રેરક એટલે કમકર્તા યાજીએ તો તને
 રોપનો પ્રભાવ થયો ગયાવા જાણે, માટે ફેરફારના પ્રેરણા
 જીવના કર્મ કરવામાં પણ કદવાય નહીં

૭૮ આત્મા જો પોતાના શુદ્ધ પદ્ધતિમાં સ્વભાવમાં
 થઈ તો તે પોતાના ત જ સ્વભાવના કર્તા છે અર્થાત્ તે જ
 સ્વરૂપમાં પરિણમિત છે અને તે શુદ્ધ પદ્ધતિમાં
 માનમાં થતો ન હાય ત્યાર કર્મભાવનો કર્તા છે

૭૧ જીવને કમળો જર્તાઈ કહીએ છોડા ત કર્મનો
મોજા જીવ નહો ઠર કમલ જડ ત્યાં જન્મ તું ગમત્રે કે તે
પલ્લ દેશમાં પરિણામી થાય ? અર્વાન્ પલ્લગતા થાય ?

૮૦ પલ્લગતા દેવર મળીએ તા મોક્ષારણુ મ્હાપી
દાનીલ, અર્વાન્ ખીલને દેવર કર્મ મોગવાયે તથી જીવ
કમનો મોક્ષા મિલ્ય થાય, પણ પરને પલ્લ દેવા આનિ
પ્રવૃત્તિવાલો દેવર મળીલ તો તેનું દેવરપણુ જ રહતું નથી
એમ પણ પાછો વિરોધ આવે છે

૮૧ તથો પલ્લગતા દેવર મિલ્ય થતો નથી એટલે
જગતનો નિયમ પણ જોઈ રહ નહો અને કુમાનુમ કર્મ
મોગવવાના જોઈ સ્વાનક પણ ઠરે નહા એટલે જીવન
કમનું મોક્ષુત્થ થયાં રહ્યું ?

૮૨ માલકર્મ જીવને પોતાની પ્રાપ્તિ છે, માટે
ચેતનરૂપ છે અને ત પ્રાપ્તિને અનુયાયી વર્દ જીવદોષ
સ્પુરાયમાન થાય છે તથા જડ દેવા દ્રવ્યકર્મની વર્ગધા
તે પ્રહન કર છે

૮૩ કાર અને અમુન પોત આપતા નથી કે અમારે આ
જીવન પલ્લ માપવું છે, છાપણ જે જીવ છાય છે, તન તે

ફળ પાય છે એમ શુભાશુભ કર્મ, આ જીવને આ ફળ આપવું છે એમ જાણતા નથી, તાપણ ગ્રહણ કરનાર જીવ શ્રેર અમૃતતા પરિણામની રીતે ફળ પામે છે

૮૪ એક રાવ છે અને એક રાજા છે, એ આદિ શબ્દથી સીચપણ, ઠીચપણ, કૃષ્ણપણ, સુરૂપપણ એમ ઘણું વિચિત્રપણ છે, અને એમો જ મદ રહે છે તે, સર્વને સમાનતા નથી, તે જ શુભાશુભ કર્મનું માનતાપણુ છે, એમ સિદ્ધ કરે છે, કેમકે કારણ વિના કામની ઉત્પત્તિ થતી નથી

૮૫ ફળદાતા હિંસ્વરની એમા કદી જરૂર નથી શ્રેર અને અમૃતની રીતે શુભાશુભ કર્મ સ્વભાવે પરિણમે છે, અને નિ સત્ત્વ ધર્મેથી શ્રેર અને અમૃત ફળ યતા જમ નિવૃત્ત પાય છે, તેમ શુભાશુભ કર્મનું ભોગવવાથી ત નિ સત્ત્વ ધર્મે નિવૃત્ત પાય છે

૮૬ સત્કૃષ્ટ શુભ અધ્યવસાય ત સત્કૃષ્ટ શુભગતિ છે, અને સત્કૃષ્ટ અશુભ અધ્યવસાય તે સત્કૃષ્ટ અશુભગતિ છે, શુભાશુભ અધ્યવસાય મિથ્યગતિ છે, અને તે જીવપરિણામ તે જ મુશ્કેલીને સ્ત્રી ગતિ છે, તથાપિ સત્કૃષ્ટ શુભ ઈર્ષ્યગમન, સત્કૃષ્ટ અશુભ દ્રવ્યનું અરોગમન,

મધ્યમ્વિતિ એમ દ્રવ્યનો વિશેષ સ્વભાવ છે અને ૮ આદિ
 હેતુથી ત તે મોખ્યસ્થાનક હોવા યોગ્ય છે ॥ શિષ્ય । જદ
 પેતનના સ્વભાવ સયોગાન્ સુદમસ્વરૂપનો અથ ધર્મો
 વિચાર સમાય છે, માટે આ વાત ગહન છે તોપણ તને
 હાથ સહેદમા વહી છે

૮૭ કર્તા ખોજા જીવ હો, પણ તેથી તેનો મોહ
 યવા યોગ્ય નથી, કેમકે અનર્થ વાઙ્ઘ્યો તોપણ કર્મ
 કરવાથી દોષ હજુ તેને વિષ વર્તમાન જ છે

૮૮ શુભ કર્મ કર તો તથી દેવાદિ ગતિમા તેનું શુભ
 પદ્ધ મોગ્ય, અને અશુભ કર્મ કરે તો નરકાદિ ગતિન વિષે
 તેનું અશુભ પદ્ધ મોગ્ય, પણ જીવ કમરહિત કોઈ સ્થલે
 હોય નહીં

૮૯ જેમ શુભાશુભ કર્મપદ ત જીવના કરવાથી તે
 યતા આપ્યા, અને તથી તેનું ખોજાપણ આપ્યું તમ નહીં
 કરવાથી અથવા ત કર્મનિવૃત્તિ કરવાથી ત નિવૃત્તિ પણ
 યવા મોગ્ય છે, માટે ત નિવૃત્તિનું પણ સપદ્ધપણ છે, અર્થાત્
 જેમ તે શુભાશુભ કર્મ અપદ્ધ જતા નથી, તમ તેની નિવૃત્તિ
 પણ અપદ્ધ જવા મોગ્ય નથી માટે ત નિવૃત્તિરૂપ મોહ છે
 એમ હ વિવેચન । ॥ વિચાર

૧૦. કમસહિત અનન્તકાલ્લ ચોત્પો, તે તે શુભાંગુમ
કમ પ્રત્યેનો જીવનો વાસન્તિને લીધે ચોત્પો પણ તેના પર
ઉદાસીન થવાથી તે કમજલ્લ છેન્ગાય, અને તથા મોહસ્વભાવ
પ્રગટ થાય

૧૧. દેહાદિ સયોગનો અનુક્રમે વિયોગ સી થયા કરે
છે, પણ તે પાછો ગ્રહણ ન થાય તે રીતે વિયોગ કરવામા
ભાવ સી સિદ્ધસ્વરૂપ મોગસ્વભાવ પ્રગટે, અને શાશ્વત
૫૯ અનન્ત આત્માનન્દ મોખવાય

૧૨. મોહપદ કદાપિ હોય તોપણ તે પ્રાપ્ત થવાનો
કોઈ અવિરોધ ઇટલે યથાનિધ્ય પ્રતીત થાય એવો ઉપાય
જાણી નથી, કેમકે અનન્ત કાલિના કર્મો છે તે બાબા
અપાયુધવાલ્લા મનુષ્યગ્રહણી કેમ છેલ્લા જાય ?

૧૩. અથવા કદાપિ મનુષ્યગ્રહણા અત્પાયુધ્ય વર્તેરેની
શક્તિ છોડી દઈએ તોપણ મન અને વશન થના છે, અને તે
મોખના અનેક ઉપાયો કહી છે, અર્થાત્ કાર્ડ કઈ કહે છે
અને કાર્ડ કઈ કહે છે, તમા કયો યશ્ન શાચો જ વિદેક
યનો શકે એવો નથી

૧૪ બ્રાહ્મણાદિ કઈ જાતિના મોન છે અથવા કયા
 રીતમાં મોન છે એનો નિશ્ચય પણ ન થતો નકે એવો છે,
 કેમકે તદ્વા ઘણા ભેદો છે એનું દોઝે પણ મોક્ષનો
 ઉપાય પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય દેખાતા નથી

૧૫ તેથી એમ જણાય છે કે માનવનો ઉપાય પ્રાપ્ત
 થઈ શકે છલુ નથી માટે જીવાત્મિનુ સ્વરૂપ જાણવાથી પણ
 શું ઉપકાર થાય ? અર્થાત્ જ પદ્મ અર્થે જાણવા ઓર્થ
 પદ્મનો ઉપાય પ્રાપ્ત થવો અશક્ય દેખાય છે

૧૬ આપે પાષે ઉત્તર કહ્યા તથી સર્વાંગ દટલે કથી
 રીત મારી નકાનુ સમાધાન થયું છે પણ જો મોક્ષનો
 ઉપાય સમજુ છો સદ્ભાગ્યનો હન્ય-હન્ય થાય 'અથ હન્ય
 'હન્ય થે વાર ના છે ત પાષે ઉત્તરના સમાધાનથી
 થયેલી મોનપન્ની જિગમાનુ તીવ્રપણ દર્શાવે છે

૧૭ પાષે ઉત્તરની તારા આત્માને વિષે પ્રતીતિ થઈ
 છે છો મોનના ઉપાયની પણ એ રીત તને સહજમા પ્રતીતિ
 થશે અને થશે અને 'સહજ એ થ ના સદ્ગુણ કહ્યા
 છે તે અને પાષે પન્ની શકા નિવૃત્ત થઈ છે તેને મોનપાવ
 સમજાવો કઈ કઠણ જ નથી એમ દર્શાવવા, તથા શિષ્યનુ

વિશેષ જિજ્ઞાસુકળુ જાણી અવશ્ય તને મોહમોહાય પરિણમશે
 જમ માસવાદી (તે વચન) કહ્યા છે, જમ સદ્ગુરુના વચનનો
 ધ્યાન્ય છે

૧૮ કર્મમાત્ર છે તે જીવનુ અજ્ઞાન છે અને મોહમાત્ર
 છે તે જીવના પાતાના સ્વરૂપને વિષે સ્થિતિ ધરી ત છે
 અજ્ઞાનનો સ્વમાત્ર અધિકાર જવો છે તેથી તેમ પ્રકાશ
 યતા ધન્ય કાઢનો અધિકાર છતા માગ પામે છે, તેમ
 જ્ઞાનપ્રકાશ યતા અજ્ઞાન પણ નાશ પામે છે

૧૯ જે જે કારણા કર્મવધના છે ત તે કર્મવધનો
 માગ છે, અને તે તે કારણાને છાદે એવો જ દશા છે તે
 મોખના માગ છે, ભવનો અંત છે

૧૦૦ રાગ દ્વેષ અને અજ્ઞાન એનુ એકત્વ એ કર્મની
 મુખ્ય ગાઠ છે, અર્થાત્ એ વિના કર્મનો સ્થ ન થાય તેની
 જેથી નિવૃત્તિ થાય તે જ મોખના માગ છે

૧૦૧ 'સત્' એટલે અવિનાશી, અને ચતુષ્કમય
 એટલે સર્વ માવને પ્રકાશવારૂપ સ્વનાવકમય અર્થ સર્વ
 વિમાત્ર અને રૂદ્ધાદિ સયોગના આમાસથી રહિત એવો,

વિવક્ષા એટલે ગૂઢ આત્મા વામીષ તેમ પ્રવર્તયિ તે
મોક્ષમાગ છે

૧૦૨ કમ અનન્ત પ્રકારના છ વળતેના મુખ્ય
જ્ઞાનાવરણાનિ આઠ પ્રકાર થાય છે તેમા વળ મુખ્ય
મોહનીયકર્મ છે તે મોહનીયકર્મ હુણાય તનો પાઠ વઢુ છુ

૧૦૩ તે મોહનીયકર્મ ચ મેદે છે — એક દર્શનમોહ
નીય' એટલે 'પરમાયને વિષ અપરમાયકુટિ અને અપરમાય
ને વિષે પરમાયકુટિમ્પ , સૌથી ચારિત્રમોહનીય તથા
સ્વ પરમાયને પરમાય જાણાને આત્મસ્વભાવમા જે સ્થિરતા
થાય તે સ્થિરતાન રોપક એવા પૂર્વસસ્કારસ્વ કયાય
અને નોકયાય ત ચારિત્રમોહનીય

દગ્ધનમોહનીયને આત્મબોધ, અને ચારિત્રમોહનીયન
ચીતરાગપદ્ નાશ કર છે આમ તના અધૂક ઉપાય છે
કેમકે મિષ્ટ્યાબોધ ત દશનમાહનીય છે તનો પ્રતિપદા
સત્યાત્મબોધ છે અન ચારિત્રમોહનીય રાગાદિક પરિણામસ્વ
છે તેનો પ્રતિષ્પ ચીતરાગભાવ છે એટલે અધકાર જેમ
પ્રકાશ ધવાયી નાશ પામે છે—ત તનો અધૂક ઉપાય
છે,—તેમ બોધ અને ચીતરાગતા દર્શનમોહનીય અને

ચારિત્રમોહનીયરૂપ અથવાર ટાઢવામા પ્રકાશમ્બરૂપ છે,
માટે તે તેનો અચૂક ઉપાય છે

૧૦૪ ક્રોધાદિ માવથી કમવધ થાય છે, અને સમા
દિક માવથી તે હુણાય છે અર્થાત્ કામા રાક્ષવાથી ક્રોધ
રોકી શકાય છે, સરજ્જતાથી માયા રોકી શકાય છે,
સતોષથી લોભ રોકી શકાય છે, એમ રતિ, અરતિ આદિના
પ્રતિપક્ષથી તે તે દોષો રાક્ષી શકાય છે, તે જ કમવધનો
નિરોધ છે અને તે જ તેની નિર્વત્તિ છે વટ્ટી સવને આ
વાકનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ છે જયવા સવને પ્રત્યક્ષ અનુભવ
પર્દ શકે એવું છે ક્રોધાદિ રોક્યા રોકાય છે અને જે
કર્મવધને રોકે છે તે અર્જનદાનાનો માર્ગ છે એ માગ
પરલોકે નહીં, પણ અને અનુભવમા આવે છે તા એમા
સંદેહ શો કરવા ?

૧૦૫ આ મારો મત છે, માટે મારે વટ્ટી જ રહેવું
અથવા આ મારુ દયન છે માટે મમે તેમ મારે તે સિદ્ધ
કરવું એવો આગ્રહ અથવા એવા વિકલ્પન છોડીને આ જે
માર્ગ શહ્યા છે તે સાધને, તેના જન્ય જન્મ જાગવા

અહીં જન્મ' શબ્દ बहुवचनમાં વાપર્યો છે, તે एटलु જ

મામે એવું જ્ઞાન થતે તમે વેચઢપાન થઢીઢ છીએ જે વેચઢ
પાન પામ્યાથી ઉત્કૃષ્ટ જીવનમુક્તદશારૂપ નિર્વાણ, વેહ
તા જ અન્ને અનુભવાય ■

૧૧૪ કરોડો વણનુ સ્વપ્ન હોય તો પણ આપઢ થતાં
પરત સમાય છે તેમ અનાદિનો વિભાવ છે ત આત્મજ્ઞાન
તા દૂર થાય છે

૧૧૫ હું શિષ્ય ! વેહમા જ આત્મતા મનાઈ છે અને
તે સીધે સ્ત્રી પુજાન્નિ સથમા અહમમસ્વપ્નુ થતે છે, તે
આત્મતા જો આત્મામા જ મનાય અને તે વેહામ્યાસ ંટલે
વેહમા આત્મવૃદ્ધિ તમા આત્મામા વેહવૃદ્ધિ છે ત છૂટે તો
તુ થમના થર્તા પણ નથી, અને મોક્ષતા પણ નથી, અને ં
થમનો મર્મ છે

૧૧૬ ં જ થમથી મોળ ■ અને તુ જ મોક્ષસ્વરૂપ
જો, અર્થાન્નુ દુઢ આત્મવદ ં જ મો ં છે અનેત જ્ઞાન
પ્રાપ્ત થયા અઢાવાય સુખસ્વરૂપ છો

૧૧૭ તુ વેહાદિક સથ પદાથથા જુદા ■ કોઈમા
આત્મદ્રવ્ય મઢતુ નથી, કોઈ તમા મઢતુ નથી, દ્રવ્યે દ્રવ્ય
આત્માર્થથી સદાય મિન્ન છે, માટે તુ દુઢ છો, મોક્ષસ્વરૂપ

છો, ચૈતન્યપ્રદેશાત્મક છો સ્વયંજ્યોતિ એટલે કોઈ પણ
તેને પ્રકાશાતુ નથી, સ્વમાત્રે જ તુ પ્રકાશસ્વરૂપ છો, અને
અપ્પાવાપ સુખનું ધામ છો બોલુ કેટલું વહીએ ? અથવા
થનુ શુ વહેવુ ? ટૂંકામા એટલું જ વહીએ છીએ જો વિચાર
કર તો તે પડને પામીશ

૧૧૮ સર્વે જ્ઞાનીઓનો નિવચય અજ આવીને સમાપ્ત
છે, એમ વહીને સદ્ગુણ મોનતા ધરીને સહજસમાધિમા સ્થિ
થયા અર્થાત્ વાણીયોગની અપ્રવૃત્તિ કરી

૧૧૯ શિષ્યને સદ્ગુણના ઉપદેશથી અપૂર્વ એટલે પૂર્વે
કોઈ દિવસ નહીં આવ્યું એવું માન આપ્યું અને તેને
પોતાનું સ્વરૂપ પાતાને વિષે મયાતત્વ્ય માસ્યું અને દેહાત્મ
મુદ્ધિરૂપ અમાન દૂર થયું

૧૨૦ પોતાનું સ્વરૂપ શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ, અજર
અમર અવિનાશી અને દેહથી સ્વચ્છ જેદે માસ્યું

૧૨૧ જ્યાં વિભાવ
મુખ્ય નયથી કમનું
સ્વમાવમા વૃત્તિ તરીકે

૧૨૨ કયવા આત્મપરિણામ જે શુદ્ધ ચેત ચમ્પરૂપ છે,
તનો નિર્વિકલ્પસ્વરૂપે વર્ત્તમોભા થયા

૧૨૩ આત્માનુ શુદ્ધ પદ છે ત મોગ છે, અન જયી
તે વમાય તે તનો માન છે, થી મદગુણ કૃપા કરીત
નિવૃણનો સર્વ માન સમગ્રામ્યો

૧૨૪ અહો ! અહો ! કરણાના અપાર સમુદ્રસ્વરૂપ
આત્મલક્ષ્મીએ મુક્ત સદ્ગુણ આપ પ્રમુદ આ વામર જોત પર
આશ્ચર્યકારક એકો ઉપકાર કર્યો

૧૨૫ હું પ્રમના ચરણ આગઠ શુ થક ? (સદ્ગુહ તો
પરમ નિષ્કામ છે એક નિષ્કામ કાળાખી માય ઉપદેશના
દાતા છે પણ શિષ્યધર્મે નિષ્ઠા આ સચન કહ્યું છે) જ
જે જગદમા પન્નાય છે તે સૌ આત્માની અપેનાએ નિમૂલ્ય
જેવા છે, તે આત્મા તો જાને આપ્યો તના ચરણ સમીપ હું
ધીર્જ શુ થક ? નક પ્રમુના ચરણને આવીતન થતુ દટલ
માત્ર સપચામ્થી કરમાન હું સમય છું

૧૨૬ આ દેહ આદિ ગામ્થી જ વર્ડે માદ ગણાય
છે તે આજયી કરીને સદ્ગુહ પ્રમુને આધોન વર્તો ॥ તદ્દ
પ્રમુન! દાસ છું દાસ છું, દાન દાસ છું

૧૨૭ છમે સ્થાનક સમજાવીને હે સદ્ગુરુ દેવ !
જાપે દેહાદિયા આત્માને, જેમ મ્યાનથી તરવાર ખુદા
સાક્ષાત્ બતાવાય તેમ સ્પષ્ટ ખુદો બતાવ્યા, આપે મપાદ
નકે નહીં એકા ઉપકાર કર્યો !

૧૨૮ છમે જ્ઞાન આ છ સ્થાનકમા સમાય છે
વિનય કરાને વિચારવાથી કોઈ પણ પ્રકારનો સંગ રહે
નહીં

૧૨૯ આત્માને પાતાના સ્વરૂપનુ જ્ઞાન નહીં એકો
વાજો કોઈ રોગ નથી સદ્ગુરુ જેવા તેના કોઈ સાધા
અથવા નિપુણ યજ્ઞ નથી સદ્ગુરુઆપાણે ચાલના સમાન
બીજુ કોઈ પદ્મ નથી અને વિચાર તથા નિદિધ્યાસન જેવું
કોઈ તનુ બીપલ નથી

૧૩૦ જો પરમાયને ઇચ્છતા હો, તો સાચો પુરુષાર્થ
કરા અને મર્વાસ્થિતિ આદિનુ નામ લઈને આત્માયને છેદો
નહા

૧૩૧ આત્મા અવલ છે અમલ છે મિદ્ધ છે એવી
નિશ્ચયમુખ્ય વાણો સામઝીન સાધન તજવા યોગ્ય નથી

પણ તથાસ્ત્ય નિરુપય સ્ત્રાવ્યો રાત્રી સાધન કરીને તે નિરુપયસ્ત્રાવ્ય પ્રાપ્ત કરવું

૧૩૨ યત્રે ઇકાતે નિરુપયનય કહ્યો નથી, અથવા ઇકાતે વ્યવહારનય કહ્યો નથી, અથવા ય્યા ય્યા જમ થયે તેમ સાથે રહ્યા છે

૧૩૩ ગચ્છ મતની કલ્પના છે તે સદ્વ્યવહાર નથી પણ આત્માર્થોના સ્ત્રાવ્યોમાં કહી તે દગા અને મોહોપાયમાં વિજ્ઞાનુના સ્ત્રાવ્ય માધિ કહ્યા તે સદ્વ્યવહાર છે, જે અત્રે તો તત્ત્વેષમાં કહેવ છે પોતાના સ્વરૂપનું માન નથી, અર્થાત્ જેમ દેહ અનુભવમાં આવે છે તેવા આત્માનો અનુભવ થયો નથી દેહાધ્યાય થતો છે, અને જે ચૈરાગ્યાદિ સાધન પામ્યા વિના નિરુપય પોષાર્થ કરે છે ત નિરુપય સારમૂલ નથી

૧૩૪ મુત્તાકાઠમાં જે જ્ઞાનીપુરુષો વર્ડે થયા છે, પણ માનકાઠમાં જે છે અને મધિવ્યકાઠમાં થને તને કોઈને માગનો ભદ નથી અર્થાત્ પરમાર્થે ત સૌનો એક માગ ॥ અને તને પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય વ્યવહાર પણ તે જ પરમાર્થ સાધરૂપે દગકાઠાદિને સીધે ખેદ કહ્યો હોય છતાં એક પલ્લ સ્તપ્ત્ય કરનાર હોવાથી તમા પણ પરમાર્થે ભદ નથી

૧૩૫ સવ જીવને વિષે સિદ્ધ સમાન સત્તા છે, પણ તે જો જે સમજે તેને પ્રગટ પાવ્ય તે પ્રગટ થવામાં સદ્ગુરુનો શાગ્રાપી પ્રવનવુ, તથા સદ્ગુરુ ઉપદેશેત્રી એવો જિનદશાનો વિષાર કરવો તે વચ નિમિત્ત કારણ છે

૧૩૬ સદ્ગુરુગ્રામા આદિ તે આત્મસાધનના નિમિત્ત કારણ છે, અને આત્માના જ્ઞાન દર્શનાર્થિ ઉપાદાન કારણ છે, એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે, તેથી ઉપાન્નનનુ નામ લઈ જે કોઈ તે નિમિત્તને તરતે તે સિદ્ધિપાને નહીં પામે, અને પ્રાપ્તિમાં વર્ણ કરશે કેમકે સાચા નિમિત્તના નિવેષાર્થે તે ઉપાન્નનની વ્યાખ્યા શાસ્ત્રમાં કહી નથી, પણ ઉપાદાન અજાગૃત રાત્રિવાધી ઠાર સાચા નિમિત્ત મળ્યા છતાં કામ નહીં પાવ્ય, માટે સાચા નિમિત્ત મળ્યે તે નિમિત્તને અથ્થ લેવાને ઉપાદાન સંમુલ્લ નરવુ અને પુરવાચરહિત ન થવુ, એવો શાસ્ત્રવારે કહેતી તે વ્યાખ્યાનો પરમાય છે

૧૩૭ મુક્તથી નિશ્ચયમુખ્ય વચનો કહે છે, પણ અતરથી પોતાને જ મોહ છૂટ્યો નથી એવા પામર પ્રાણી માત્ર જાનો કહેવરાવવાની કામનાએ સાચા પાનો દ્રોહ કરે છે

૧૩૮ દયા લાંબી મમતા લાભા મન્દ સ્વામી મન
 કરામ્ય એ દુગ્ધા મમ્મના મન્મા મન્દાય મુશામ્ય ઉટલે
 બાદુન હોય, અર્થાત્ એ દુગ્ધ વિના મમ્મનવન્ વગ ન હાય

૧૩૯ મોહમાયાના વ્ધાં લાય તવો હાય, અર્થવા યાં
 મોહનાં મહુ ધીન કર્મ હોય ત્યાં જાનીની દગા રહી
 અને જાણી તો જેમ વનામો જાત માની રીતુ છે મન
 ધાતિ રહીયે

૧૪૦ સમસ્ત જગત બને ઉઠ જેનું જામ્યુ તા મયવા
 સ્વપ્ન જેનું જગત નન જાનમાં થઈ છે તે જાનાની દગા છે,
 જાણી માત્ર જાણાજાન ઉટલે રહ્યા માત્ર જાત છે

૧૪૧ પાંચે સ્થાનરત્રિ ત્રિનાગિન જે ઉટ્ટુ સ્થાનકે
 થઈ ઉટલે તા માનના જે રૂપાય રહ્યા છે તમા પ્રવર્તે, તે
 પાંચમું સ્થાનર ઉટત માત્ર સન પામ

૧૪૨ પૂર્વશાસ્ત્રમોલ્લસી જન મ્હ થઈ છે વગ ત
 દેહથી અતીત ઉટલે દહાન્ની રસ્યનારિત્ત આન્મામય જેની
 દગા થઈ છે, ત જાનીપુરુષના ચરણચમ્દકમાં અવગિત વાર
 વદન હો !

શ્રી સદ્ગુરુચરનાર્ચનમસ્તુ

મોહમયીથી જેની અમોહપણે સ્થિતિ છે, ણધા શ્રી
ના યથા०

‘મનને રૂઢિને આ વધુ છે’ એવા જે અત્યાર સુધીનો
થયેલા િનયમ રૂઢ્યો, તે સામાન્ય પ્રકારે તા યથાર્થ છે,
તથાપિ મન’, ‘તન રૂઢિને’ અને ‘આ વધુ’, અને ‘તેનો
નિર્ગમ્ય’ એવા જે ચાર ભાગ એ વાક્યના થાય છે, તે ઘણા
કાઠના ઘોષે જેમ છે તેમ મમજાય એમ જાણીએ છીએ જેને
તે સમજાય છે તને મન વળ વર્તે છે, વર્તે છે, એ વાત
નિશ્ચયરૂપ છે તથાપિ ન વતતુ હોય તોપણ તે આત્મ
સ્વરૂપને વિષ જ વર્તે છે એ મન વળ વધારીને ઉત્તર સપર
રૂઢ્યો છે, તે સવધી મુખ્ય એવો રૂઢ્યો છે જે વાક્ય
રસુવામા આપ્યા છે તે ઘણા પ્રકારે વિચારવાને યોગ્ય છે

મહાત્માનો દેહ કે કારણને રૂઢિને વિદ્યમાનપણે વર્તે
છે પ્રારમ્ભ કમ મોગવવાને અર્થે જીવાના મલ્યાણને અર્થે
તથાપિ એ વળેમા તે રૂઢિસપણે સદય આવેલી વતનાએ વર્તે
છે, એમ જાણીએ છીએ

ધ્યાન, જપ તપ, ક્રિયા માર્ગ એ સર્વે વધી અમે જગાવવું
 કોઈ વાક્ય જો પરમ પઠનું વારણ ધારતા હો તો નિરવ્યય
 વળે ધારતા હો તો, પાછલ્લથી વૃદ્ધિ નાવતના રાત્રવતના
 પર ન જડી હોય તો, જાય તો તે પ્રાતિવહે ગઈ છે એમ
 ધારતા હો તો તે શાક્યને ધના પ્રજારની ધીરજવહે
 વિધારવા ધારતા હો તો રક્ષવાને દુષ્ટા પાય છે હનો
 આથી વિગવ્યવળે નિવચકને વિષે ધારના કરવાન રક્ષવું
 અગત્ય જેવું લાગ છે, તથાપિ ચિત્ત અવજાતરૂને ચર્તતું નથી,
 દટલે જે રક્ષ્યું છે તે પ્રવલ્લવળે માનના

સર્વે પ્રકાર ઉપાયયોગ તો નિવૃત્ત કરવા યોગ્ય છે
 તથાપિ જો તે ઉપાયયોગ સત્તમાન્નિન અર્થે બ દુષ્ટવામાં
 આવતો હોય તેમ જ પાછી ચિત્તસ્થિતિ સમવળે રહેતી
 હોય તો તે ઉપાયમાગમા પ્રવલ્લવું થેયસ્વર છે

મુબદ્દી મશાલ વદ ૧૪ કુષ, ૧૯૪૯

(૫૧)

ચિત્તમાં તમ પરમાયની દુષ્ટા રાસો છો એમ છે, તથાપિ
 તે પરમાયની પ્રાપ્તિને અત્યત્તવળે માથ કરવાવાઝા એવા બે

